

Evangelhia după Matei



Traducere și note de
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

Teologie pentru azi

București
2011

Traducerea noastră s-a făcut din limba greacă veche, conform: *The Greek New Testament* (GNT), ed. Kurt Aland, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger and Allen Wikgren, Ed. Münster/Westphalia, 1966, inclusă în ediția electronică *BibleWorks* v. 6.

Capitolul 1

1. *Cartea nașterii* [βίβλος γενέσεως] lui Iisus Hristos, fiul lui David, fiul lui Avraam.

2. Avraam l-a născut pe Isaac, și Isaac l-a născut pe Iacov, și Iacov l-a născut pe Iuda [Ἰούδαν] și pe frații lui.

3. Și Iuda l-a născut pe Fares [Φάρες] și pe Zara [Ζάρα] din Tamar¹ [Θαμάρ]. Și Fares l-a născut pe Esrom [Ἐσρώμ] și Esrom l-a născut pe Aram [Ἀράμ].

4. Și Aram l-a născut pe Aminadav [Ἀμιναδάβ], și Aminadav l-a născut pe Naasson [Ναασών], și Naasson l-a născut pe Salmon [Σαλμών].

5. Și Salmon l-a născut pe Voes [Βόες]² din Rahav³ [Ραχάβ]. Și Voes l-a născut pe Iovid [Ἰωβήδ]⁴ din Rut [Ῥούθ]⁵. Și Iovid l-a născut pe Iesse [Ἰεσσαί]⁶.

6. Și Iesse l-a născut pe *regele David* [τὸν Δαυίδ τὸν βασιλέα]. Și David l-a născut pe Solomon *din a lui Urias* [ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου]⁷.

7. Și Solomon l-a născut pe Rovoam⁸ [Ροβοάμ], și Rovoam l-a născut pe Avia⁹ [Ἀβιά] și Avia l-a născut pe Asaf [Ἀσάφ]¹⁰.

8. Și Asaf l-a născut pe Iosafat [Ἰωσαφάτ], și Iosafat l-a născut pe Ioram [Ἰωράμ], și Ioram l-a născut pe Ozias¹¹ [τὸν Ὀζίαν]¹².

9. Și Ozias l-a născut pe Ioatam [Ἰωαθάμ], și Ioatam l-a născut pe Ahaz [Ἀχάζ], și Ahaz l-a născut pe Ezechias¹³ [τὸν Ἐζεκίαν].

¹ Tamar fiind femeia cu care Iuda i-a născut pe Fares și pe Zara.

² În ed. BOR 1988: *Booz*.

³ Aceeași situație: *Rahav* e femeia cu care Salmon l-a născut pe *Voes* și nu *numele unei localități*, așa cum ar putea deduce, la o simplă citire, un necunoscător al Scripturii.

⁴ În ed. BOR 1988: *Iobed*.

⁵ Aceeași situație de la n. 1 și 3.

⁶ În ed. BOR 1988: *Iesei*.

⁷ Cu femeia lui Urias. În ed. BOR 1988 e *Urie*.

⁸ În ed. BOR 1988: *Roboam*.

⁹ Idem: *Abia*.

¹⁰ Idem: *Asa*.

¹¹ La N. sg. Ὀζίας, de unde transliterarea noastră în limba română în această formă.

¹² Aici e forma de Ac. sg. În ed. BOR 1988: *Ozia*.

¹³ Am transliterat forma de N. sg., ca și în cazul lui *Ozias*, adică: Ἐζεκίας. În ed. BOR 1988: *Iezechia*.

10. Și Ezechias l-a născut pe Manassi¹⁴ [Μανασση] și Manassi l-a născut pe Amos¹⁵ [Ἀμώς], și Amos l-a născut pe Iosias¹⁶ [τὸν Ἰωσίαν].

11. Și Iosias l-a născut pe Iehonias¹⁷ [τὸν Ἰεχονίαν] și pe frații lui în timpul¹⁸ exilului în Vavilon¹⁹/ Babilon [ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος].

12. Iar după exilul în Vavilon/ Babilon, Iehonias l-a născut pe Salatii²⁰ [Σαλαθιήλ] și Salatii l-a născut pe Zorovavel/ Zorobabel²¹ [Ζοροβαβέλ].

13. Și Zorovavel/ Zorobabel l-a născut pe Aviud/ Abiud²² [Ἀβιούδ], și Aviud/ Abiud l-a născut pe Eliachim [Ἐλιακίμ] și Eliachim l-a născut pe Azor [Ἀζώρ].

14. Și Azor l-a născut pe Sadoc [Σαδώκ] și Sadoc l-a născut pe Ahim²³ [Ἀχίμ] și Ahim l-a născut pe Eliud [Ἐλιούδ].

15. Și Eliud l-a născut pe Eleazar [Ἐλεάζαρ] și Eleazar l-a născut pe Mattan [Ματθάν] și Mattan l-a născut pe Iacov [Ἰακώβ].

16. Și Iacov l-a născut pe Iosif [Ἰωσήφ], *bărbatul Mariei*²⁴ [τὸν ἄνδρα Μαρίας], din care²⁵ s-a născut *Iisus* [Ἰησοῦς], Care se cheamă *Hristos* [Χριστός].

17. Astfel, toate *generațiile*²⁶ [αἱ γενεαὶ] de la Adam și până la David sunt 14 generații, și de la David și până la exilul în Vavilon/ Babilon sunt 14 generații, și de la exilul în Vavilon/ Babilon și până la Hristos sunt 14 generații.

¹⁴ În ed. BOR 1988: *Manase*.

¹⁵ Idem: *Amon*.

¹⁶ Transliterare a N. sg.: Ἰωσίας. În ed. BOR 1988: *Iosia*.

¹⁷ Transliterare a N. sg.: Ἰεχονίας. În ed. BOR 1988: *Iehonia*.

¹⁸ E vorba de prepoziția ἐπὶ la G., pe care am tradus-o în acest fel în corelație cu prepoziția μετὰ, cu care începe versetul al 12-lea.

¹⁹ Transliterare a N. sg.: Βαβυλῶν. În ed. BOR 1988: *Babilon*.

²⁰ În ed. BOR 1988: *Salatiel*.

²¹ Idem: *Zorobabel*.

²² Idem: *Abiud*.

²³ Idem: *Achim*.

²⁴ Am dat o traducere literală a textului, după cum se observă. În ed. BOR 1988, avem: *logodnicul Mariei*, ca subliniere precisă a *adevărului istoric păstrat tradițional* și pe care îl regăsim și în v. 18 al acestui capitol.

Bineînțeles, că atât Sfântul Apostol Matei cât și întreaga Tradiție, nu îl consideră pe Sfântul Iosif *bărbatul de drept* al Prea Curatei Fecioare, ci *logodnicul ei*, cel care a protejat *marea minune* a istoriei lumii: *întruparea* Fiului lui Dumnezeu din Prea Curata Fecioară Maria.

²⁵ Din Prea Curata Fecioară Maria.

²⁶ În ed. BOR 1988: *neamurile*. De fapt *neamul* e varianta *învechită* și *populară* a *generației*.

18. Și *nașterea* lui Iisus Hristos astfel a fost! Maria, *Mama Lui* [τῆς Μητρὸς Αὐτοῦ], care a fost *logodită cu Iosif* [μνηστευθείσης... τῷ Ἰωσήφ], înainte însă de a fi ei împreună [πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς], s-a aflat că are în pânțecă de la Duhul Sfânt [εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου].

19. Iar Iosif, *bărbatul ei* [ὁ ἀνὴρ αὐτῆς], care era [om] Drept [Δίκαιος]²⁷ și care nu a dorit *să o rușineze* [δειγματίσαι]²⁸ pe ea, a vrut [ca] să *o elibereze*²⁹ pe ea în taină³⁰.

20. Dar cugetând [ἐνθυμηθέντος] el acestea, iată!, Îngerul Domnului [Ἄγγελος Κυρίου] *i-a strălucit* [ἐφάνη]³¹ lui în vis [κατ' ὄναρ], zicându-i: „Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei pe Maria, soția ta [τὴν γυναῖκά σου]! Căci [ce] s-a născut [γεννηθὲν]³² în ea este *de la Duhul Sfânt*.

21. Și *Fiu* va naște și vei chema numele Lui: *Iisus*. Pentru că El va mântui [σώσει] pe poporul Lui din păcatele lor [ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν].

²⁷ Era *om Drept*, adică *un om cu viață curată, sfântă și nu om drept*, în sensul de *om înalt*, sculptural, bine proporționat, neadus de spate.

²⁸ În ed. BOR 1988: „s-o vâdească”. Adică *să o dea de gol*, în mod public, că e *însărcinată*. Iar în cazul când ar fi *dat-o de gol*, și Prea Curata avea în pânțecă Fiu de la Duhul Sfânt, dar soțul ei, Sfântul Iosif nu o cunoscuse ca soț, atunci ar fi fost acuzată de evrei că e *desfrânată*, tocmai ea, *cea mai curată* decât întreaga făptură cerească și pământescă.

²⁹ Să divorțeze de ea sau să o elibereze de obligațiile care îi reveneau ca *logodnică* a sa.

³⁰ În secret, fără să știe nimeni.

³¹ Avem de-a face aici cu *un aorist pasiv* de la verbul φαίνω, verb care, la diateza medie poate fi tradus cu *a străluci* sau *a da lumină*, pe când la diateza medie și pasivă poate fi tradus cu: *a apărea*, *a se arăta*, *a se face vizibil*, *a se revela* etc.

În ed. BOR 1988 avem: „i s-a arătat în vis”, în sensul că *i s-a descoperit un Înger*, bineînțeles *în mod extatic*, adică *în lumina dumnezeiască*, și astfel s-a folosit *forma de pasiv*.

Noi am folosit *forma medie*, pentru a sublinia faptul că revelația, descoperirea Îngerului Domnului față de Sfântul Iosif a fost *un extaz*, adică *o apariție*, *o descoperire în lumina dumnezeiască* a acestuia.

Și aceasta, pentru că *nicio revelație nu este non-extatică*, adică nu e *în afara revelării întru slava lui Dumnezeu*, potrivit *Tradiției și a experienței mistice* a Bisericii Ortodoxe.

³² În ed. BOR 1988 aveam: „ce s-a zămislit într-însa” și, fără doar și poate, acesta e *înțelesul* verbului în mod acurat. Pentru că Sfântul Iosif abia *observase* că Maica lui Dumnezeu e *însărcinată* și nu *născuse* deja.

Însă noi am folosit verbul *a naște*, conform cu literalitatea verbului grecesc, pentru a sublinia faptul că orice *copil zămislit în pânțecă* e un copil care *trebuie să se nască*. Care *s-a zămislit*, ca un mare dar de la Dumnezeu, pentru că *trebuie să se nască*.

Și aceasta e teologia Bisericii: omul e *persoană* de la *zămislirea* sa în uterul mamei și nu de *la naștere* și avortul e *o crimă*.

22. Iar toată această [lucrare] s-a făcut, pentru ca să se împlinescă ceea ce s-a spus de către Domnul prin Profetul, care zice:

23. «Iată!, Fecioara [ἡ Παρθένοϛ] va lua în pântece [ἐν γαστρὶ ἔξει] și va naște Fiu, și vor chema numele Lui: *Emmanuel* [Ἐμμανουήλ], care se traduce³³ [μεθερμηνευόμενον]: *cu noi este Dumnezeu*»³⁴.

24. Și Iosif, sculându-se din somn, a făcut ceea ce i-a poruncit lui Îngerul Domnului și a luat-o pe femeia lui.

25. Și nu a cunoscut-o pe ea până ce aceasta a născut Fiu [până «ce aceasta» a născut pe Fiul ei «Cel» Unul-Născut³⁵]. Și a chemat numele Lui: *Iisus*.

³³ În ed. BOR 1988 avem: „care se tâlcuiește”, în sensul că s-ar face o *exegeză*, o erminie la acel cuvânt, ceea ce *nu se face* de fapt. În limba greacă însă, e adevărat, cuvântul înseamnă și *erminie/ exegeză/ explicație* dar și *traducere*. Însă aici avem de-a face cu o *sintagmă ebraică* לְעִמָּנוּאֵל, cf. WTT, care e *tradusă* și nu *comentată* în limba greacă.

³⁴ Profetia mesianică de la Is. 7, 14.

³⁵ În ed. BOR 1988 avem: „Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, *Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut*”. Porțiunea de text însă, care lipsește în GNT și pe care am editat-o supra *între paranteze drepte*, am preluat-o din ediția MGK (ἐωσοῦ ἐγέννησε τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν Πρωτότοκον) și care se regăsește și în *ediția românească sinodală* citată.

Capitolul 2

1. Iar [dacă] S-a născut Iisus în Vitleemul³⁶ Iudeii [Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας], în zilele regelui Irodus³⁷ [ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως], iată!, magii din răsărituri³⁸ [μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν] au venit în Ierusalime [Ἱεροσόλυμα]³⁹,

2. zicând: „Unde este, Cel care S-a născut [ὁ τεχθεὶς], *Împăratul iudeilor* [Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων]? Căci am văzut steaua Lui în răsărit [Αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ] și am venit pentru *a ne închina Lui* [προσκυνῆσαι Αὐτῷ]”.

3. Și auzind [acestea] regele Irodus *s-a tulburat* [ἐταράχθη] și tot Ierusalimul [împreună] cu el.

4. Și strângând împreună pe toți arhierii și cărturarii poporului *s-a interesat* [ἐπυνθάνετο] [să afle] de la ei: „Unde s-a născut⁴⁰ *Hristos* [ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται]”.

5. Iar ei i-au spus lui: „În Vitleemul Iudeii! Căci astfel s-a scris prin Profetul:

6. «Și tu, Vitleeme, pământul lui Iuda, nicidecum nu ești *cel mai mic* între conducătorii [τοῖς ἡγεμόσιν] lui Iuda! Căci din tine va ieși [Cel] care este *Conducător* [ὁ ἡγούμενος], Care *va paște pe poporul Meu* [τὸν λαόν μου], Israil»⁴¹.

7. Atunci, Irodus i-a chemat *în taină* pe magi [și] *s-a convins de la ei* [despre] timpul în care *a strălucit/ s-a arătat* steaua [τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος].

8. Și trimițându-i pe ei în Vitleem le-a zis: „*Mergeți și cercetați cu exactitate* [ἐξετάσατε ἀκριβῶς] despre Prunc [περὶ τοῦ Παιδίου]! Iar când Îl veți găsi anunțați-mă, pentru ca și eu să merg, să mă închin Lui”.

9. Iar ei, ascultându-l pe rege, au mers. Și, iată!, steaua, pe care [ei] *o văuseră în răsărit*, mergea înaintea lor

³⁶ În ed. BOR 1988: *Betleemul*.

³⁷ Idem: *Irod*. Noi am transliterat N. sg.: Ἡρώδης.

³⁸ *La plural* și nu *la singular* ca în ed. BOR 1988.

³⁹ La fel forma *de plural*, cu totul surprinzătoare.

⁴⁰ Avem de-a face cu o formă verbală la *prezent pasiv* și nu *la viitor*, cum deducem din ed. BOR 1988: „Unde este *să Se nască Hristos?*”, adică: *În ce localitate se va naște Hristos, potrivit profețiilor?*

⁴¹ *Profeția mesianică* de la Mih. 5, 1, cf. LXX.

[προῆγεν αὐτούς], până ce a venit [și] a stat deasupra [ἐστάθη ἐπάνω], [acolo] unde era Pruncul.

10. Și [magii] văzând steaua s-au bucurat *cu bucurie foarte mare* [ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα].

11. Și intrând în casă, L-au văzut pe Prunc, [împreună] cu Maria, Mama Lui. Și căzând I s-au închinat Lui. Și deschizându-și [cuferetele lor] cu comori I-au adus Lui *darurile* [δῶρα] lor: *aur și tămâie și smirnă*.

12. Și [fiind] *învățați în vis*⁴² [ca] să nu se mai întorcă la Irodis, [atunci] pe alt drum s-au întors în țara lor.

13. Iar după plecarea lor⁴³, iată!, Îngerul Domnului *i-a strălucit în vis* lui Iosif, zicând: „Ridică-te/ scoală-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egiptos⁴⁴/ Egipt [εἰς Αἴγυπτον] și stai acolo, până când îți voi spune ție! Căci Irodis are să caute Pruncul [pentru ca] să-L omoare pe El”.

14. Și ridicându-se/ sculându-se a luat Pruncul și pe Mama Lui, noaptea, și a plecat în Egiptos,

15. și au fost acolo până la moartea lui Irodis. Pentru ca să se împlinescă ceea ce s-a spus de Domnul prin Profetul, care zice: „Din Egiptos/ Egipt am chemat pe *Fiul Meu*”⁴⁵.

16. Atunci, Irodis, care a văzut că *a fost luat în răs* [ἐνεπαίχθη] de către magi, *s-a mâniat foarte* și a trimis [poruncă] *să ucidă toți pruncii* în Vitleem și în toate hotarele lui, [începând cu vârsta] de la doi ani și mai în jos [ἀπὸ διετούς καὶ κατωτέρω], după timpul pe care [îl aflase], cu exactitate, de la magi.

17. Atunci s-a împlinit ceea ce s-a spus prin Profetul Eremias [διὰ Ἱερεμίου⁴⁶ τοῦ Προφήτου], care zice:

18. „Glas în Rama [Ῥαμὰ] s-a auzit, plângere și mâhnire/ jale multă [ὄδυρμος πολύς]! Rahil [Ῥαχὴλ]⁴⁷ își plânge copiii ei și nu vrea să fie *mângâiată*: fiindcă ei *nu [mai] sunt*”⁴⁸.

19. Dar, după ce a murit Irodis, iată!, Îngerul Domnului *i-a strălucit în vis* lui Iosif, [pe când era] în Egiptos,

⁴² Adică *au avut o vedenie dumnezeiască*.

⁴³ A magilor.

⁴⁴ Transliterarea formei de N. sg.: Αἴγυπτος.

⁴⁵ Profeția mesianică de la Os. 11, 1. În LXX avem următorul text: „Și din Egipt am chemat pe *fiii lui* [τὰ τέκνα αὐτοῦ]”, *pe fiii lui Israel*.

⁴⁶ Transliterarea formei de N. sg.: Ἱερεμίας.

⁴⁷ În ed. BOR 1988: *Rahela*.

⁴⁸ Profeția mesianică de la Ier. 31, 15, cf. MGK.

20 zicând: „Ridică-te/ scoală-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și mergi în pământul lui Israil [Ἰσραήλ]⁴⁹! Căci au murit cei care *căutau sufletul* [οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν] Pruncului”.

21. Și s-a ridicat/ s-a sculat, a luat Pruncul și pe Mama Lui și a mers în pământul lui Israil.

22. Dar auzind că domnește Arhelaos⁵⁰ [Ἀρχέλαος] în Iudea⁵¹ [τῆς Ἰουδαίας], în locul tatălui lui, Irodis, s-a temut să meargă acolo! Și [fiind] *învățat în vis*⁵² [χρηματισθεὶς...κατ’ ὄναρ] s-a dus în părțile Galileii [τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας],

23. și a mers de a locuit în cetatea, care se numește *Nazaret* [Ναζαρέτ]! [Și aceasta s-a făcut, pentru] ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin Profetul, că: «*Nazoreos* [Ναζωραῖος]⁵³ Se va chema»⁵⁴.

⁴⁹ În ed. BOR 1988: *Israel*.

⁵⁰ Idem: *Arhelau*.

⁵¹ Idem: *Iudeea*. Însă noi, folosind transliterarea N. sg., scriem: *Iudea*, pentru că avem de-a face cu forma: Ἰουδαία.

⁵² De același *Înger al Domnului*.

⁵³ În ed. BOR 1988: *Nazarinean*.

⁵⁴ *Profeția mesianică de la Jud. 13, 5, cf. MGK.*

Capitolul 3

1. Însă în zilele acelea a venit *Ioannis Botezătorul*⁵⁵ [Ἰωάννης ὁ βαπτιστής], care propovăduia în deșertul/ pustiul Iudeii,

2. [și] care spunea: „Pocăiți-vă! Pentru că *s-a apropiat* [ἤγγικεν] *Împărăția Cerurilor* [ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν]”.

3. Căci el este acela, despre care s-a spus prin Profetul Isaias⁵⁶, care spune⁵⁷: „Glasul celui care *strigă în pustie!* Pregătiți *calea Domnului* [τὴν ὁδὸν Κυρίου], faceți drepte *căările Lui* [τὰς τρίβους Αὐτοῦ]”⁵⁸.

4. Și acela, Ioannis, avea îmbrăcăminte din păr de cămilă [ἀπὸ τριχῶν καμήλου] și curea/ cingătoare de piele împrejurul mijlocului lui [περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ]. Și hrana lui erau *lăcustele* [ἀκρίδες] și *mierea sălbatică* [μέλι ἄγριον].

5. Atunci au ieșit către el Ierusalimele⁵⁹ și toată Iudea și toată împrejurimea Iordanisului⁶⁰/ Iordanului,

6. și erau *botezați* [ἐβαπτίζοντο] în apa Iordanisului, de către el, cei care *își mărturiseau păcatele* lor [ἔξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν].

7. Dar văzând mulți farisei și sadduchei venind la/ spre botezul lui [ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ], le-a zis lor: „*Pui de vipere* [γεννήματα ἐχιδνῶν], cine v-a arătat vouă *să fugiți de mânia care vine* [ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς]?”⁶¹.

8. De aceea, faceți fruct/ rod [καρπὸν] *vrednic de pocăință* [ἄξιον τῆς μετανοίας]⁶².

9. Și să nu credeți că puteți spune în voi înșivă: «Îl avem *tată/ părinte pe Avraam*». Pentru că vă spun vouă, că

⁵⁵ În ed. BOR 1988: *Ioan Botezătorul*.

⁵⁶ Transliterare a N. sg.: Ἡσαίας.

⁵⁷ În loc să se continue discuția *la trecut* și să se folosească, în acest sens, *participiul trecut*, aici se folosește *participiul prezent*: λέγοντος. La fel s-a făcut și la 2, 17, spre exemplu. Scopul acestei *virări spre prezent* într-o discuție *despre trecut* are însă un fundament teologic *foarte bine precizat* și anume pe acela, că *profeția e un adevăr oricând valabil*, oricând *prezent*, chiar dacă ea *s-a împlinit sau nu încă*.

⁵⁸ Profetie *mesianică* de la Is. 40, 3, cf. LXX.

⁵⁹ Aceeași formă de plural regăsită și la 2, 1.

⁶⁰ Transliterarea N. sg.: Ἰορδάνης.

⁶¹ În ed. BOR 1988 e la viitor: „*mânia ce va să fie*”. Însă aici avem de-a face cu *un participiu prezent*.

⁶² *Exprimați-vă pocăința în fapte sau faceți fapte bune*, care să fie catalogate drept *expresii veridice ale pocăinței*, ale *schimbării profunde a vieții* voastre.

Dumnezeu poate din pietrele acestea să ridice/ să scoale pe *fiii lui Avraam*.

10. Căci acum/ deja [ἤδη] securea stă la rădăcina copacilor. [Și] astfel, tot copacul care nu face *fruct/ rod bun* [καρπὸν καλὸν] este *tăiat și se aruncă în foc*.

11. Astfel, eu vă botez pe voi în apă, într-o pocăință. Dar *Cel care vine după mine* [ὀπίσω μου] este *mai puternic* [ἰσχυρότερός] decât mine. Acestuia nu-i sunt vrednic să Îi port/ să Îi duc sandalele [τὰ ὑποδήματα]. Acesta vă va boteza pe voi *întru Duhul Sfânt și foc* [ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρί].

12. Acesta are *lopata de vânturat* [πτύον] în mâna Lui și va curăța *aria Lui de treierat* [τὴν ἄλωνα Αὐτοῦ] și va aduna *grâul Lui* [τὸν σίτον Αὐτοῦ] în hambar iar *pleava* [ἄχυρον] o va arde [în] *foc nestins* [πυρὶ ἀσβέστῳ].

13. În acest timp a venit Iisus din Galilea la Iordanis, către Ioannis, pentru *a fi botezat* de către el.

14. Dar Ioannis *l-a preîntâmpinat* pe El, zicând: „Eu am nevoie să fiu *botezat* de către Tine, iar Tu vii *către mine?!*”.

15. Și [acestea] i-a răspuns Iisus, zicând către el: „Acum *lasă/ îngăduie* [ἄφες ἄρτι] [aceasta]! Pentru că astfel este *potrivit/ drept* ca noi să împlinim *toată dreptatea* [πᾶσαν δικαιοσύνην]. Atunci L-a lăsat/ i-a îngăduit Lui.

16. Și botezându-se Iisus, imediat/ îndată [εὐθὺς] *a ieșit din apă!* Și, iată!, I s-au deschis [ἠνεώχθησαν] [Lui] cerurile și s-a văzut *Duhul lui Dumnezeu*, Care a coborât [καταβαῖνον] ca *porumbel* [și] Care a venit [ἐρχόμενον] *întru* El [ἐπ' Αὐτόν]!

17. Și, iată!, glas din ceruri, zicând: „Acesta este *Fiul Meu Cel iubit* [Ὁ ἀγαπητός], *întru Care am binevoit*”.

Capitolul 4

1. Atunci Iisus a fost dus/ condus [ἀνήχθη] în deșert/ pustiu de către Duhul, [pentru] *a fi ispitit* [πειρασθῆναι] de către diavolul.

2. Și [Acesta] a postit [νηστεύσας] 40 de zile și 40 de nopți, apoi a flămânzit [ἐπείνασεν].

3. Și apropiindu-se *cel care ispitește* [ὁ πειράζων] i-a zis Lui: „Dacă ești *Fiul lui Dumnezeu*, atunci spune *pietrelor* [οἱ λίθοι] acestora să se facă *pâini* [ἄρτοι]!”.

4. Iar Acesta i-a răspuns, zicând: „Este scris: «Nu numai/ doar cu pâine [οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνω] va trăi omul, ci [și] cu tot cuvântul care *iese* din gura lui Dumnezeu [ἐκπορευομένω διὰ στόματος Θεοῦ]⁶³»”.

5. Atunci L-a luat [παραλαμβάνει] pe El diavolul în *cetatea sfântă* și L-a făcut pe El să stea [ἕστησεν] *pe cel mai înalt loc* al templului.

6. Și i-a zis Lui: „Dacă Tu ești *Fiul lui Dumnezeu*, [atunci] aruncă-Te jos! Căci este scris: «Îngerilor Lui va porunci pentru Tine și pe mâinile [lor] Te vor ridica pe Tine, ca nu cumva *să-Ți împiedici*/ să-Ți lovești [προσκόψης] de piatră piciorul Tău»⁶⁴”.

7. [Și] Iisus i-a spus lui: „Iarăși este scris: «Nu ispitii [ἐκπειράσεις]⁶⁵ pe Domnul Dumnezeuul tău!⁶⁶»”.

8. Iarăși L-a luat [παραλαμβάνει] pe El diavolul într-un *munte foarte înalt* [ὄρος ὑψηλὸν λίαν] și I-a arătat Lui toate împărățiile lumii și slava lor.

9. Și i-a zis Lui: „Acestea toate Ți le voi da, dacă cazi [și] Te închini mie [πεσὼν προσκυνήσης μοι]”.

10. Atunci i-a zis lui Iisus: „Pleacă, *Satanas*⁶⁷ [Ὑπαγε, Σατανᾶ·]! Căci este scris: «Domnului Dumnezeului tău să I te închini [προσκυνήσεις] și numai Lui să-I slujești [λατρεύσεις]⁶⁸!»”.

⁶³ Profetie *mesianică* de la Deut. 8, 3, cf. LXX.

⁶⁴ Idem: Ps. 90, 11-12, cf. LXX.

⁶⁵ Am folosit forma de *imperativ aorist* a verbului, deși acest verb acceptă și forma de *indicativ viitor* și puteam să traducem și cu: „Nu *vei ispitii* pe Domnul Dumnezeuul tău!”.

⁶⁶ Deut. 6, 16, cf. LXX.

⁶⁷ Transliterare a N. sg.: Σατανᾶς.

⁶⁸ Deut. 6, 13, cf. LXX.

11. Atunci L-a lăsat pe El diavolul și, iată!, Îngerii *s-au apropiat* [προσῆλθον] și *I-au slujit* [διηκόνουν] Lui.

12. Și auzind [Iisus] că Ioannis *a fost arestat* [παρεδόθη], [de aceea] a plecat în Galilea.

13. Și părăsind Nazaretul a mers de a locuit în *Cafarnaum* [Καφαρναούμ]⁶⁹, lângă mare, în[tre] hotarele Zavulonului/ Zabulonului [Ζαβουλών] și Neftalimului [Νεφθαλίμ]!

14. Pentru ca să se împlinescă ceea ce s-a spus prin Profetul Isaias, care spune:

15. „Pământul lui Zavulon și pământul lui Neftalim, pe calea mării [ὁδὸν θαλάσσης], dincolo de Iordanis, *Galilea neamurilor* [Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν]⁷⁰.

16. Poporul, care stătea/ a stat⁷¹ în întuneric, a văzut *lumină mare* [φῶς...μέγα] și cei care stăteau/ au stat⁷² în *ținutul* [ἐν χώρᾳ] și [în] *umbra morții* [σκιᾶ θανάτου] lumină le-a răsărit lor⁷³.

17. De atunci a început Iisus a propovădui [κηρύσσειν] și a spune: „Pocăiți-vă! Căci *s-a apropiat* [ἤγγικεν] *Împărăția Cerurilor*”.

18. Și mergând pe lângă *Marea Galileii* a văzut doi frați, pe *Simon*, care se numește: *Petros*⁷⁴ și pe *Andreas*⁷⁵, fratele lui, care aruncau *mreaja* [ἀμφίβλητρον] în mare! Căci erau *pescari* [ἄλιεῖς].

19. Și le-a zis lor: „Veniți după Mine și vă voi face pe voi *pescari de oameni* [ἄλιεῖς ἀνθρώπων]!”.

20. Iar ei, îndată/ imediat au lăsat plasele [τὰ δίκτυα]⁷⁶ și i-au urmat Lui.

21. Și de acolo a mers mai departe și a văzut alți doi frați, pe *Iacovos*⁷⁷ al lui *Zevedeos*⁷⁸ și pe Ioannis, fratele lui, în corabie cu Zevedeos, tatăl lor, care *iși dregeau* plasele lor și i-a chemat pe ei.

⁶⁹ În ed. BOR 1988: *Capernaum*.

⁷⁰ Profetie *mesianică* de la Is. 8, 23, cf. LXX.

⁷¹ Ambele variante ale lui καθήμενος sunt *acceptabile*, pentru că poate fi tradus și ca *participiu prezent mediu* și ca *participiu pasiv deponent*.

⁷² Aceeași discuție ca la nota anterioară.

⁷³ Profetie *mesianică* de la Is. 9, 1, cf. LXX. În LXX găsim sintagmele: „poporul care mergea în întuneric” și „lumina le-a strălucit întru ei”.

⁷⁴ Transliterare a N. sg.: Πέτρος.

⁷⁵ Idem: Ἀνδρέας.

⁷⁶ De prins pește.

⁷⁷ Transliterare a N. sg.: Ἰάκωβος.

⁷⁸ Idem: Ζεβεδαῖος.

22. Iar ei îndată/ imediat au lăsat corabia și pe tatăl lor [și] i-au urmat Lui.

23. Și [Iisus] a mers în toată Galilea învățând în sinagogile lor și propovăduind *Evanghelia Împărăției* [κηρύσσω τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας] și vindecând *toată boala* [πᾶσαν νόσον] și *toată slăbiciunea* [πᾶσαν μαλακίαν] în popor.

24. Și s-a răspândit *vestea Lui* în toată Siria! Și Îi aduceau Lui pe toți cei care aveau tot felul de *boli rele* [τοὺς κακῶς...νόσοις] și care erau *cuprinși de suferință* [καὶ βασάνοις συνεχόμενοι] [și] pe cei care erau demonizați și pe cei care erau epileptici și pe paralitici, și [Ei] *îi vindeca* pe ei.

25. Și Îi urmau Lui *mulțimi multe* [ὄχλοι πολλοὶ], din Galilea și Decapolis și Ierusalimele și Iudea și de dincolo de Iordanis.

Capitolul 5

1. Și văzând mulțimile, [Iisus] S-a suit în munte și așezându-Se El, s-au apropiat de El Ucenicii Lui [οἱ Μαθηταὶ Αὐτοῦ]!

2. Și [Acesta] deschizându-Și gura Lui i-a învățat pe ei zicând:

3. „Fericți cei *săraci cu duhul* [οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι], căci a lor este *Împărăția Cerurilor* [ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν].

4. Fericți cei *ce plâng* [οἱ πενθοῦντες], căci ei vor fi *mângâiați* [παρακληθήσονται]⁷⁹.

5. Fericți cei blânzi [οἱ πραεῖς], căci ei vor moșteni [κληρονομήσουσιν] pământul.

6. Fericți cei *flămânzi și însetați de dreptate* [οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην], căci ei vor fi *săturați* [χορτασθήσονται]⁸⁰.

7. Fericți cei *milostivi* [οἱ ἐλεήμονες], căci ei vor fi *miluiți* [ἐλεηθήσονται]⁸¹.

8. Fericți cei *curați cu inima* [οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ], căci ei vor *vedea pe Dumnezeu* [τὸν θεὸν ὄψονται].

9. Fericți *făcătorii de pace* [οἱ εἰρηνοποιοί], căci ei vor fi chemați [κληθήσονται]⁸²: *fiii lui Dumnezeu*.

10. Fericți cei *urmăriți/ prigoniți/ persecutați* [οἱ δεδιωγμένοι] pentru/ din cauza *dreptății*, căci a lor este *Împărăția Cerurilor*.

11. Fericți sunteți⁸³, [pentru] când ați fost rușinați/ învinuiți/ ocărâți [ὀνειδίσωσιν] și prigoniți [διώξωσιν] și [pentru când] s-a spus *tot răul* [πᾶν πονηρὸν] împotriva voastră, [pentru că s-a mințit despre voi] din cauza Mea⁸⁴.

12. Bucurați-vă și vă veseliți [χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε], căci plata/ răsplata voastră multă este în ceruri!

⁷⁹ Avem un viitor pasiv aici și nu unul mediu, cum lasă să se înțeleagă ed. BOR 1988, unde apare traducerea: „se vor mângâia”.

⁸⁰ De Dumnezeu, Care este sursa vieții și a fericirii veșnice pentru toți cei mântuiți. Aceeași discuție și aici, ca și în nota precedentă: avem de-a face cu un viitor pasiv.

⁸¹ Idem.

⁸² Idem.

⁸³ Verbul a fi este la indicativ prezent și nu la viitor, ca în ed. BOR 1988.

⁸⁴ Din cauză că M-au urât pe Mine, de aceea v-au urât și pe voi și v-au înscenat tot felul de judecăți nedrepte și de prigoniri.

Căci astfel au urmărit/ prigonit/ persecutat [și] pe Profetii de dinainte de voi.

13. Voi sunteți *sarea pământului* [τὸ ἄλας τῆς γῆς]! Iar dacă sarea va deveni fără gust [μωρανθῆ], cu ce se va săra? [Nu mai este atunci] de nicio valoare, decât numai să fie aruncată afară spre a fi călcată în picioare de către oameni.

14. Voi sunteți *lumina lumii* [τὸ φῶς τοῦ κόσμου]. Nu poate o cetate, care se află pe munte, să fie ascunsă [κρυβῆναι]!

15. Nici nu dau [oamenii] foc făcliei [καίουσιν λύχνον] și o pun sub *dublul de măsurat*⁸⁵/ sub *baniță*⁸⁶ [ὑπὸ τὸν μόδιον], ci în *sfeșnic*⁸⁷ și [ea] luminează tuturor celor care sunt în casă.

16. Astfel să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, [pentru] ca [ei] să vadă faptele voastre [cele] bune/ frumoase [ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα] și să slăvească pe Tatăl vostru, *Cel care este în ceruri*.

17. Să nu gândiți/ să nu presupuneți [μὴ νομίσητε] că am venit să distrug/ să nimicesc *Legea* sau *Profetii* [καταλῦσαι τὸν Νόμον ἢ τοὺς Προφήτας]! Nu am venit [pentru] a distruge/ a nimici [καταλῦσαι] ci pentru a împlini [πληρῶσαι].

18. Căci adevărat vă spun vouă! Până ce [ἕως ἄν] trece cerul și pământul, o iotă [ἰῶτα ἐν] sau o virgulă [μία κεραία] nu va trece din Lege, până ce se fac toate.

19. Astfel, cel care dezleagă/ strică [λύση] una dintre aceste porunci, [care sunt] *foarte mici/ cele mai mici* [τῶν ἐλαχίστων], și astfel îi învață pe oameni, [atunci] *foarte mic/ cel mai mic* [ἐλάχιστος] va fi chemat⁸⁸ în Împărăția Cerurilor! Dar cel care face și învață, acela mare [μέγας] va fi chemat⁸⁹ în Împărăția Cerurilor.

20. Căci [vă] zic vouă, că dacă nu va fi *mai mare dreptatea* [δικαιοσύνη] voastră decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra întru Împărăția Cerurilor.

21. Ați auzit că s-a spus [celor] bătrâni/ [celor] din vechime: *Să nu ucizi!* Căci cel care a ucis vinovat este de pedeapsă.

⁸⁵ A se vedea: <http://dexonline.ro/definitie/dublu>.

⁸⁶ Idem: <http://dexonline.ro/definitie/bani%C8%9B%C4%83>.

⁸⁷ Idem: http://en.wikipedia.org/wiki/Menorah_%28Temple%29.

⁸⁸ Un viitor pasiv.

⁸⁹ Idem.

22. Dar Eu vă spun vouă, că tot cel care *se mânie* pe fratele lui *vinovat* va fi de pedeapsă. Iar cel care va spune fratelui lui: *Ῥακά* [*Raca!*]/ *Prostule!*, vinovat va fi de [sentința] sinedriului. Iar cel care îi va spune: *Μωρέ* [*More!*] / *Nebunule!*, vinovat va fi de *gheenna*⁹⁰ focului [τὴν γέενναν τοῦ πυρός].

23. Astfel, dacă îți aduci darul tău la altar și acolo *ți-ai adus aminte*, că fratele tău *are ceva împotiva ta*,

24. lasă acolo darul tău, înaintea altarului și mergi [mai] întâi, și împacă-te [cu] fratele tău, și [apoi] *astfel să vii* [și] *să-ți aduci* darul tău.

25. Fă-te degrabă *prietenos* [cu] reclamantul⁹¹ [τῷ ἀντιδίκῳ] tău, până când ești cu el pe cale, ca nu cumva reclamantul să te dea judecătorului și judecătorul slujitorului și *să fii aruncat în închisoare*⁹².

26. Adevărat spun ție, [că] nu vei ieși de acolo, până ce nu vei plăti până și ultimul *codrantis* [κοδράντην]⁹³.

27. Ați auzit că s-a spus [celor din vechime]: *Să nu săvârșești adulter!*

28. Dar Eu vă spun vouă, că tot cel care privește femeia pentru *a o dori pe ea* [πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν], [acela] deja *a făcut adulter cu ea* în inima lui [ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ].

29. Și dacă ochiul tău cel drept *te îndeamnă*⁹⁴ *să păcătuiești* [σκανδαλίζει σε]⁹⁵, scoate-l pe el și aruncă-l de la tine! Căci e *mai folositor* pentru tine ca să piară unul dintre mădularele tale decât ca întreg trupul tău să fie aruncat în gheenna.

30. Și dacă mâna ta dreaptă *te îndeamnă* să păcătuiești, tai-o pe ea și arunc-o de la tine! Căci e *mai folositor* pentru tine ca să piară unul dintre mădularele tale decât ca întreg trupul tău să fie aruncat în gheenna.

⁹⁰ Transliterare a N. sg.: Γέεννα.

⁹¹ În ed. BOR 1988 s-a folosit forma populară veche: *pârâș*.

⁹² Idem: *temniță*.

⁹³ A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Quadrans>. În ed. BOR 1988 s-a acclimatizat denumirea monedei romane termenilor românești, fapt pentru care se vorbește despre *ban*: „cel de pe urmă ban”.

⁹⁴ E un motiv, o cauză, *un prilej de păcătuire*.

⁹⁵ În ed. BOR 1988: *te smintește pe tine*. Însă *smintirea* e tocmai *provocarea cuiva ca să păcătuiască*, oferirea cuiva *a prilejului de a păcătui*.

31. Și s-a spus [și aceasta]: *Cel care a divorțat* [ἀπολύση]⁹⁶ *de femeia lui, să-i dea ei certificat de divorț* [ἀποστάσιον].

32. Dar Eu vă spun vouă, că tot cel care *va divorța* de femeia lui, în afară de *motivul de concubinaj* [παρεκτός λόγου πορνείας]⁹⁷, o face⁹⁸ pe ea ca *să facă adulter*, și cel care se va căsători cu cea divorțată *face adulter*.

33. Iarăși ați auzit că s-a spus celor din vechime: *Să nu juri strâmb, ci să împlinești Domnului jurămintele tale!*

34. Dar Eu vă spun vouă: Să nu vă jurați deloc! Nici pe *cer*, căci este *tronul lui Dumnezeu*,

35. nici pe *pământ*, căci este *scăunelul* [ὑποπόδιόν] [pe care se sprijină] picioarele Lui, nici pe *Ierusalime*⁹⁹, căci este *cetatea marelui împărat*,

36. nici pe *capul tău* să nu te juri, căci nu poți ca *un păr alb* să îl faci *negru*.

37. Și cuvântul vostru să fie *da, da* [și] *nu, nu!* Pentru că ceea ce este *mai mult* [decât] *acestea* de la *cel rău*¹⁰⁰ este.

38. Ați auzit că s-a spus: *Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte*.

39. Dar Eu vă spun vouă: Nu vă împotriviți *celui rău!* Ci celui care *te lovește* în obrazul [tău] drept, întoarce-i lui și pe celălalt!

40. De asemenea, celui care dorește *să se judece cu tine* și-ți vrea *tunica* [τὸν χιτῶνά]¹⁰¹, lasă-i lui și *veșmântul* [τὸ ἱμάτιον]¹⁰².

41. Iar [dacă] cineva te va obliga [să mergi cu el] *o milă*, mergi cu el *două*.

42. Celui care *cere* de la tine, dă-i, iar [celui] care dorește *să împrumute bani* de la tine, să nu-i întorci spatele.

⁹⁶ Verbul grecesc poate fi tradus în următoarele feluri: a dezlega, a elibera, a slobozi, a face liber, a trimite departe, a alunga, a da afară, a divorța, a ierta.

Noi l-am tradus aici *în mod specializat*, pentru că e vorba despre *divorț*, care se află în corelație cu *certificatul de divorț*.

⁹⁷ Din nou am tradus *în mod specializat*, pentru că aici nu e vorba de *desfrânare* (aceasta se realizează între două persoane necăsătorite de sex diferit), ca în ed. BOR 1988, ci de *preadesfrânare*, de *concubinaj*, pentru că e vorba de o relație extramaritală dintre *o femeie căsătorită și un bărbat căsătorit sau nu*.

⁹⁸ O determină, o pune în situația de *a săvârși adulter*.

⁹⁹ Din nou forma de *plural* și nu de *singular*.

¹⁰⁰ De la *diavol*.

¹⁰¹ E vorba de *o haină bărbătească lungă*, până la genunchi sau până la pământ, de regulă încheiată până la gât, care se purta *pe deasupra* cămășii și care era *veșmântul de deasupra*.

¹⁰² E vorba de *cămașă* sau de *veșmântul de dedesubt*, peste care, în zilele reci, bărbatul îmbrăca *tunica* sau *veșmântul de deasupra*.

43. Ați auzit că s-a spus: *Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău!*

44. Dar Eu vă spun vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri [Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei care vă blestemă, faceți bine celor care vă urăsc și rugați-vă pentru cei care vă rănesc și vă prigonesc¹⁰³] și rugați-vă pentru prigonitorii voștri¹⁰⁴,

45. pentru ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, căci El face să răsară soarele peste *cei răi* [cât] și [peste *cei*] *buni* și trimite ploaie peste [cei] *drepti* [cât] și [peste cei] *nedrepti*.

46. Căci dacă-i iubiți pe cei care *vă iubesc* pe voi, ce răsplată veți avea? Nu fac și *colectorii de venituri/ vameșii* [οἱ τελῶναι]¹⁰⁵ același [lucru]?

47. Iar dacă-i salutați/ îi întâmpinați numai pe frații voștri, ce faceți *mai mult*? Nu fac și *neamurile/ păgânii* [οἱ ἔθνικοι] același [lucru]?

48. Astfel, fiți voi *desăvârșiți* [după] cum Tatăl vostru, Cel ceresc, *desăvârșit* este.

¹⁰³ Variantă existentă în MGK: „Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς σας, εὐλογεῖτε ἐκείνους, οἵτινες σὰς καταρώνται, εὐεργετεῖτε ἐκείνους, οἵτινες σὰς μισοῦσι, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες σὰς βλάπτουσι καὶ σὰς κατατρέχουσι”.

¹⁰⁴ În ed. BOR 1988 avem un verset mult mai larg, care este identic cu cel din MGK: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc”.

¹⁰⁵ În ed. BOR 1988: *vameșii*.

Capitolul 6

1. [Și] aveți grijă, [ca] *dreptatea* voastră să nu o faceți *înaintea* oamenilor pentru ca să fiți *văzuți* [de către] ei! Căci dacă, într-adevăr, nu [faceți așa], nu aveți¹⁰⁶ *plată* [μισθόν] de la Tatăl vostru, Care este în ceruri.

2. Astfel, când faci *milostenie* [ἐλεημοσύνην], *nu suna din trâmbiță* înaintea ta, după cum fac ipocriții/ prefăcuții/ fățarnicii [οἱ ὑποκριταί] în sinagogi și pe străduțe/ ulițe, pentru ca *să fie slăviți* de către oameni!

Adevărat vă spun vouă: și-au primit *plata* lor¹⁰⁷.

3. Dar tu, [când] faci milostenie, să nu cunoască *stânga ta* ce face *dreapta ta*,

4. pentru ca milostenia ta să fie *în ascuns/ în taină* [ἐν τῷ κρυπτῷ]! Și Tatăl tău, Care vede în ascuns¹⁰⁸, îți va reîntoarce¹⁰⁹/ răsplăti ție.

5. Și când vă rugați [προσεύχησθε], nu fiți ca ipocriții/ fățarnicii, care iubesc [faptul, ca] în sinagogi și în colțurile străzilor, să stea rugându-se, pentru ca să fie *văzuți* [de către] oameni! Adevărat vă spun vouă: și-au primit *plata* lor.

6. Dar tu, când te rogi, intră în camera ta lăuntrică/ tainică [τὸ ταμείον σου] și închizând ușa ta, roagă-te Tatălui tău în ascuns/ în taină! Și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va reîntoarce/ răsplăti ție.

7. Și rugându-vă, nu spuneți *aceleași cuvinte din nou și din nou/ nu bolborosiți multe* cuvinte [μὴ βατταλογήσητε] ca păgânii. Pentru că, ei cred că în *multa vorbire* a lor [τῆ πολυλογίᾳ αὐτῶν]¹¹⁰ vor fi *ascultați*.

8. De aceea, nu vă *asemănați* lor! Căci cunoaște Tatăl vostru [pe cele de] care *aveți nevoie* [mai] înainte ca voi să *I le cereți Lui*.

¹⁰⁶ Nu avem o formă de viitor, ca în ed. BOR 1988, ci un *indicativ prezent activ*.

Pentru că *plata* pentru faptele bune este *imediată*, atâta timp cât *simțim în noi* harul lui Dumnezeu și *multă bucurie și pace*, lucruri care *se vor permanentiza în noi* dacă ne ocupăm continuu cu *fapta virtuoaasă*.

¹⁰⁷ După cum *milostenia adevărată* e plătită de Dumnezeu cu *har*, milostenia făcută *de ochii lumii* e plătită cu *slavă deșartă*. Și ambele, cu alte cuvinte, își primesc *plata lor pe loc*, imediat, în mod instant.

¹⁰⁸ În ascunsul, în taina inimii noastre.

¹⁰⁹ Milostenia, fapta bună tăinuită, *păstrată* în taină.

¹¹⁰ Datorită faptului că *se roagă mult...* vor fi *ascultați...*

9. Astfel, în acest fel să vă rugați voi: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău!

10. Să vină Împărăția Ta! Să se facă voia Ta, ca/ precum în cer [așa] și pe pământ!

11. Pâinea noastră zilnică/ de fiecare zi [τὸν ἐπιούσιον] dă-ne-o nouă astăzi!

12. Și ne iartă nouă *datoriile/ greșelile* [τὰ ὀφειλήματα] noastre, precum și noi iertăm *datornicilor/ greșiților*¹¹¹ noștri!

13. Și nu ne duce pe noi întru *ispită* [πειρασμόν], ci salvează-ne/ mântuiește-ne/ scapă-ne [ῥῶσαι ἡμᾶς] de cel rău/ viclean [ἀπὸ τοῦ πονηροῦ]. [Căci a Ta este Împărăția și puterea și slava în veci! Amin¹¹²].

14. Căci dacă *iertați* oamenilor păcatele lor, *vă va ierta și vouă* Tatăl vostru, Cel ceresc!

15. Iar dacă *nu iertați* oamenilor [păcatele lor]¹¹³, nici Tatăl vostru *nu vă va ierta* păcatele voastre.

16. Iar când postiți [νηστεύετε], nu fiți *trști* ca ipocriții/ fărnicii, căci ei *își urâtesc* fețele lor pentru ca să le arate oamenilor că *postesc*! Adevărat vă spun vouă: și-au primit *plata* lor.

17. Dar tu, [când] postești, unge capul tău și fața ta o spală,

18. pentru ca să nu arăți oamenilor că *postești*, ci Tatălui Tău *în ascuns/ în taină*! Și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va *reîntoarce/ răsplăti* ție.

19. Nu vă strângeți vouă *comori* pe pământ, unde *molia* [σῆς] și *rugina* [βρῶσις] le distrug/ le nimicesc și unde hoții/ tâlharii le sapă/ le dezgroapă și le fură!

20. Ci adunați-vă vouă *comori* în cer, unde nici *molia*, nici *rugina* nu le distrug/ nu le nimicesc, și unde hoții/ tâlharii nu le sapă/ nu le dezgroapă și nici nu le fură!

21. Căci unde este *comoara ta*, acolo va fi și *inima ta*.

22. Luminătorul trupului este *ochiul*. Astfel, dacă ochiul tău este *sănătos/ sincer*/ [ἀπλοῦς]/ curat¹¹⁴, întregul tău trup *va fi luminat*¹¹⁵!

¹¹¹ Care *au greșit* față de noi.

¹¹² Fragment existent în MGK (Διότι Σοῦ εἶναι ἡ Βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν.) și inexistent în GNT, și care apare în ed. BOR 1988.

¹¹³ Fragment existent în MGK și care nu apare în GNT.

¹¹⁴ În ed. Biblia 1688 și BOR 1988.

¹¹⁵ Va fi *plin de slava Sa*, de lumina Sa.

23. Dar dacă ochiul tău este *rău/ viclean* [πονηρὸς], [atunci] întregul tău trup *va fi întunecat*. Astfel, dacă *lumina* [aflată] în tine este *întuneric*, cât *de mare* este întunericul!

24. Nimeni nu poate să slujească la doi domni! Pentru că, fie pe unul *îl va urî* și pe altul *îl va iubi*, fie de unul *se va ține* și pe altul *îl va disprețui*. Nu puteți să slujiți și *lui Dumnezeu* și *lui mamona/ banului/ averii* [μαμωνᾶ].

25. Pentru aceasta vă spun vouă: Nu vă *îngrijorați/ neliniștiți* pentru sufletele voastre, ce veți mânca [și ce veți bea], nici pentru trupurile voastre cu ce vă veți îmbrăca! Nu este sufletul *mai mult* decât hrana și trupul [decât] îmbrăcămintea?

26. Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu strâng în hambare, și Tatăl vostru, Cel ceresc, *le hrănește* pe ele! Nu sunteți voi *mai prețioși* [decât] ele?

27. Și cine dintre voi, care se preocupă de asta, poate să *adauge* înălțimii lui *un cot* [πῆχυν ἕνα]?

28. Și despre îmbrăcăminte de ce vă *îngrijorați/ neliniștiți*? Priviți/ învățați de la crinii câmpului cum cresc! Nu se trudesc, nici nu torc¹¹⁶!

29. Și vă spun vouă că nici Solomon, în¹¹⁷ toată slava lui, [nu] s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia¹¹⁸.

30. Iar dacă iarba câmpului, [care] astăzi *este* iar mâine *se aruncă în cuptor*, Dumnezeu astfel *o îmbracă*, nu cu mult mai mult pe voi, *puțin credincioșilor* [ὀλιγόπιστοι]?

31. Deci nu vă *îngrijorați/ neliniștiți*¹¹⁹, spunând: *Ce mâncăm?* sau: *Ce bem?* sau: *Ce îmbrăcăm?*

32. Căci pe toate acestea *le caută* păgânii! Căci cunoaște Tatăl vostru, Cel ceresc, că *aveți nevoie* de toate acestea.

33. Ci căutați, mai întâi, *Împărăția [lui Dumnezeu]* și *dreptatea Lui*, și toate acestea *se vor adăuga* vouă.

34. Astfel, nu vă *îngrijorați/ neliniștiți* în [ziua de] astăzi, pentru că [ziua de] mâine se va *îngrijora/ neliniști* [de cele ale] ei! Ajunge zilei *răutatea* [κακία] ei.

¹¹⁶ Se referă la faptul de a toarce lâna.

¹¹⁷ Cu.

¹¹⁸ Dintre crinii câmpului.

¹¹⁹ Nu stați toată ziua *cu panica*, cu îngrijorarea, cu neliniștea că *nu le aveți* pe cele ale *existenței zilnice*.

În ed. BOR 1988, la v. 25, avem: „nu vă îngrijiiți”, fapt care poate fi înțeles ca o *indolență* față de viața cotidiană, ca o *nepăsare* față de ceea ce se petrece cu noi.

Însă aici Domnul nu ne spune să *nu ne îngrijim* pentru ziua de astăzi și de mâine, ci să *nu ne neliniștim*, să nu ne focusăm doar pe *grija pentru existență* și să uităm, din această cauză, să trăim o *viață duhovnicească*, o viață sfântă.

Capitolul 7

1. Nu judecați, ca să nu fiți judecați!
2. Pentru că după judecata pe care o judecați, veți fi judecați, și după măsura [cu] care măsurați, vi se va măsura vouă.
3. Astfel, de ce vezi firul de praf/ așchia/ paiul [τὸ κάρφος] în ochiul fratelui tău, dar nu gândești/ nu iei aminte [οὐ κατανοεῖς] la bușteanul/ grindă/ bârna [δοκὸν] [care se află] în ochiul tău?
4. Sau cum vei spune fratelui tău: *Lasă-mă să scot firul de praf din ochiul tău*, și iată bușteanul este în ochiul tău?
5. Ipocritule/ prefăcutule/ fățarnicule [ὑποκριτά], scoate întâi bușteanul din ochiul tău, și apoi vei vedea în mod limpede să scoți firul de praf din ochiul fratelui tău.
6. Nu dați cele sfinte [τὸ ἅγιον] câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre [τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν] înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce/ să le zdrobească pe ele în/ sub picioarele lor și, întorcându-se, să vă sfâșie pe voi.
7. Cereți și vi se va da vouă, căutați și veți găsi, bateți și vi se va deschide vouă!
8. Căci tot cel care cere *ia*, și cel care caută *găsește*, și celui care bate *i se va deschide*.
9. Sau cine este omul [acela] dintre voi, care de-i va cere fiul lui *pâine*, el îi va da *piatră*?
10. Sau dacă îi va cere *pește*, el îi va da *șarpe*?
11. Deci dacă voi, care sunteți *răi* [πονηροὶ ὄντες], știți să dați *daruri bune* [δώρα ἀγαθὰ] copiilor voștri, cu atât mai mult Tatăl vostru, Care este în ceruri, vă va da *pe cele bune*, dacă *I le cereți Lui*.
12. Astfel, toate cele pe care doriți să vi le facă vouă *oamenii*, în același fel și voi să le faceți lor! Căci aceasta este *Legea și Profeții*.
13. Intrați prin *poarta cea îngustă/ strâmtă* [τῆς στενῆς πύλης]! Căci largă/ mare este poarta și largă/ lată este calea care duce în/ la distrugere/ nimicire/ pieire și mulți sunt cei care merg/ intră pe/ prin ea!

14. Căci poarta este *îngustă* și *îngustă/ strivitoare* este calea care duce în/ la viață și puțini sunt cei care o găesc pe ea.

15. Fiți atenți la *falșii profeți* [τῶν ψευδοπροφητῶν], care vin către voi în *îmbrăcămintele/ veșminte/ haine de oi* [ἐνδύμασιν προβάτων], dar înăuntrul [lor] sunt *lupi hămesiți/ lacomi/ sălbatici/ nemiloși* [λύκοι ἄρπαγες].

16. După fructele/ roadele lor îi veți cunoaște pe ei. [Căci] nu [cumva] strâng/ adună [oamenii] *struguri* din *mărăcini/ porumbari*¹²⁰[ἀκανθῶν] sau *smochine* din *măceși* [τριβόλων]?

17. Astfel, tot *copacul bun* face *fructe bune* iar *copacul rău* face *fructe rele*.

18. Nu poate *copacul bun* să facă *fructe rele* și nici *copacul rău* să facă *fructe bune*.

19. [Iar] tot *copacul*, [care] nu face *fruct bun*, se taie și se aruncă în foc.

20. De aceea, după fructele/ roadele lor îi veți cunoaște pe ei.

21. Nu tot cel care Îmi spune Mie: *Doamne, Doamne*, va intra întru Împărăția Cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri.

22. Mulți Îmi vor spune Mie în acea zi: «Doamne, Doamne, nu [întru] numele Tău *am profețit*, și [nu întru] numele Tău *am scos demoni*, și [nu întru] numele Tău *am făcut puteri/ tării/ minuni multe* [δυνάμεις πολλάς]?».

23. Și astfel voi mărturisi lor, că: «Niciodată nu v-am știut pe voi! Plecați de la Mine *cei care lucrați fărădelegea* [οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν]».

24. De aceea, tot cel care aude aceste cuvinte ale Mele și le face pe ele, va fi asemănat *bărbatului înțelept* [ἀνδρὶ φρονίμῳ], care și-a zidit casa lui pe stâncă!

25. Și a venit ploaia și au venit râurile și au suflat vânturile și au bătut casa aceea, și nu a căzut, căci era zidită/ întemeiată/ fundată pe stâncă.

26. Și tot cel care aude aceste cuvinte ale Mele și nu le face pe ele, va fi asemănat *bărbatului prost/ nesăbuit* [ἀνδρὶ μωρῷ], care și-a zidit casa lui pe nisip!

¹²⁰ A se vedea: <http://dexonline.ro/definitie/porumbar>. Ne referim la *porumbar* ca *arbust sălbatic*.

27. Și a venit ploaia și au venit râurile și au suflat vânturile și au bătut casa aceea, și a căzut și căderea ei a fost *mare*".

28. Și când Iisus a sfârșit cuvintele acestea, mulțimile erau *uimite de învățătura Lui*.

29. Căci îi învața pe ei ca [unul] care are *putere/ autoritate* [ἐξουσίαν] și nu precum *cărturarii lor*.

Capitolul 8

1. Și coborând El din munte, Îl urmau pe El *mulțimi multe* [ὄχλοι πολλοί].

2. Și, iată!, un lepros [λεπρός] s-a apropiat [și] I se închina Lui zicând: „Doamne, dacă vrei/ dorești, poți să mă curățești”.

3. Și [Iisus] *întinzându-Și mâna* l-a atins pe el zicând: „Vreau, *curățește-te*¹²¹!”. Și imediat/ de îndată [εὐθέως] s-a curățit lepra lui.

4. Și Iisus i-a zis lui: „Vezi să nu spui nimănui, ci mergi *de te arată pe tine* [σεαυτὸν δείξον] preotului și adu darul pe care *l-a poruncit* Moise, întru mărturie [εἰς μαρτύριον] lor.

5. Iar [când] intra El în Cafarnaum [Καφαρναούμ] a venit la el *un ecatontarhos* [ἐκατόνταρχος]/ centurion¹²², rugându-L pe El

6. și zicând: „Doamne, sluga mea zace în casă *paralizat* [παραλυτικός], chinuindu-se *groaznic* [δεινῶς βασανιζόμενος]”.

7. Și [El] îi zice lui: „Eu venind *îl voi vindeca* pe el”.

8. Însă ecatontarhul/ centurionul răspunzând i-a zis: „Doamne, nu sunt *vrednic* [ἱκανός] ca *să intri* sub acoperișul meu, ci *spune cu cuvântul* [εἰπὲ λόγῳ] numai, și *se va vindeca* sluga mea.

9. Căci și eu sunt om *sub stăpânire* [ὑπὸ ἐξουσίαν], și am *sub mine*¹²³ soldați, și-i spun unuia: *Du-te!*, și *se duce*, și altuia: *Vino!*, și *vine*, și slugii mele: *Fă asta!*, și *face*”.

10. Și auzind Iisus *S-a minunat* [ἐθαύμασεν] și a spus celor care *Îl urmau* [pe El] : „Adevărat vă spun vouă, nu am găsit *la nimeni* [παρ’ οὐδενὶ] în Israil *atât de mare credință* [τοσαύτην πίστιν].

11. Și vă spun vouă că mulți din *răsărituri* și *apusuri* vor veni și *vor sta la masă* [ἀνακλιθήσονται] cu Avraam și Isaac și Iacov în Împărăția Cerurilor,

¹²¹ Avem forma verbală καθάρισθητι, care e un *imperativ aorist pasiv*. Adică aici avem de-a face cu *porunca Domnului de a fi curățit/ vindecat* de lepră. El *poruncește* vindecarea lui de lepră.

¹²² A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Centurion>.

¹²³ Am *sub comanda* mea...

12. iar *fiii Împărăției* vor fi *aruncați* [ἐκβληθήσονται] în *întunericul cel mai din afară* [τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον]! Acolo va fi *plângerea* [ὁ κλαυθμὸς] și *scrâșnirea dinților* [ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων]”.

13. Și a spus Iisus ecatontarhului/ centurionului¹²⁴: „Mergi, [și] *să ți se facă ție după credința [ta]!*” . Și *s-a vindecat* sluga [lui] în ceasul acela.

14. Și venind Iisus în casa lui Petros¹²⁵, a văzut pe soacra lui [τὴν πενθερὰν αὐτοῦ] *zăcând* și *fiind bolnavă de febră/ friguri* [πυρέσουσαν]!

15. Și *S-a atins* de mâna ei, și febra [ὁ πυρετός] *a lăsat-o* pe ea, și s-a ridicat și *Îi slujea* Lui.

16. Și făcându-se târziu, I-au adus Lui *mulți demonizați* [δαμονιζομένους πολλούς]! Și a scos *duhurile*¹²⁶ cu cuvântul [ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ] și *i-a vindecat* pe toți cei care *erau bolnavi* [τοὺς κακῶς ἔχοντας],

17. pentru ca *să se împlinescă* ceea ce s-a spus prin Profetul Isaias¹²⁷, care spune¹²⁸: „Acesta a luat *slăbiciunile noastre* [τὰς ἀσθενείας ἡμῶν] și a purtat *bolile* [τὰς νόσους] [noastre]”¹²⁹.

18. Și văzând Iisus mulțimea [de oameni care era] în jurul Lui *a poruncit* [Apostolilor] *să meargă în/ de cealaltă parte* [εἰς τὸ πέραν]¹³⁰.

19. Și venind un cărturar i-a zis Lui: „Învățătorule [Διδάσκαλε], Te voi urma *oriunde* vei merge”.

20. Și Iisus i-a spus lui: „Vulpile au *vizuini* și păsările cerului *cuiburi*, dar *Fiul omului* nu are unde *să-și plece* capul [τὴν κεφαλὴν κλίνῃ]”.

21. Și unul dintre Ucenicii [Lui] i-a spus Lui: „Doamne [Κύριε], *îngăduie-mi* [mai] *întâi să merg* și *să îngrop* pe tatăl meu”.

22. Iar Iisus i-a spus lui: „Urmează-Mi Mie și lasă-i pe *morți* să-și *îngroape morții lor*”.

¹²⁴ În ed. BOR 1988: *sutașului*.

¹²⁵ Idem: *Petru*.

¹²⁶ *Necurate, pe demoni*.

¹²⁷ În ed. BOR 1988: *Isaia*. Noi am transliterat aici N. sg.: Ἡσαΐας.

¹²⁸ Participiu prezent activ. E o evidențiere a *adevărului peren*, întotdeauna *valabil*, al profeției.

¹²⁹ Însă *citarea* de aici a profeției (Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν) nu este *identică* cu textul de la Is. 53, 4. Pentru că la Sfântul Isaias, cf. LXX, avem următorul text: „Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται” [Acesta a purtat *păcatele noastre* și *a suferit durere* pentru noi]. În Evanghelie avem o reproducere *în esența* ei a *profeției mesianice* de la Isaias.

¹³⁰ În ed. BOR 1988: „să treacă de cealaltă parte a mării”.

23. Și intrând/ îmbarcându-Se El în corabie, Ucenicii Lui *L-au urmat* pe El.

24. Și, iată!, s-a ridicat în mare *furtună mare* [σεισμὸς μέγας], încât corabia *se acoperea* de către valuri, iar El *dormea* [ἐκάθευδεν].

25. Și venind L-au sculat pe El zicând: „Doamne, *mântuiește*, [că] *pierim!*”.

26. Și [El] le-a zis lor: „De ce sunteți *fricoși* [δειλοί], *puțin-credincioșilor* [ὀλιγόπιστοι]?” Atunci S-a ridicat, *a muștră* vânturile și marea, și s-a făcut *liniște mare* [γαλήνη μεγάλη].

27. Și oamenii *s-au minunat* zicând: „Cine este *Acesta* că și vânturile și marea *ascultă* de El?”.

28. Și trecând El *de cealaltă parte*, în ținutul Gadarinilor [τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν]¹³¹, L-au întâmpinat pe El doi demonizați care ieșeau din morminte, [și care erau] foarte *violenți* [χαλεποὶ λίαν], încât nimeni nu era *în stare* să treacă pe calea aceea.

29. Și, iată!, [că demonizații Îi] strigau zicând: „Ce este *nouă* și *Ție*, [Iisuse¹³²], Fiul lui Dumnezeu? Ai venit *aici* [mai] *înainte de vreme* [πρὸ καιροῦ] ca să *ne chinui* pe noi?”.

30. Și era *la ceva distanță* de ei *o turmă de mulți porci*, care păștea.

31. Iar demonii *Îl rugau stăruitor* [παρεκάλουν] pe El, zicând: „Dacă ne scoți pe noi, *trimite-ne pe noi* [ἀπόστειλον ἡμᾶς] în turma porcilor!”.

32. Și [Iisus] le-a spus lor: „Plecați!”. Și ei, ieșind, s-au dus *în porci* [εἰς τοὺς χοίρους]! Și, iată!, *s-a năpustit* toată turma după stâncă *în mare* și [porcii] *au murit în ape*.

33. Iar păzitorii [porcilor] au fugit, și mergând în cetate au vestit toate [cele petrecute cu porcii] și cele despre demonizați.

34. Și, iată!, *toată cetatea* a ieșit întru *întâmpinarea* lui Iisus [εἰς ὑπάντησιν τῷ Ἰησοῦ] și văzându-L pe El *L-au rugat stăruitor* [παρεκάλεσαν]¹³³ ca să *plece* din hotarele lor.

¹³¹ Idem: „ținutul Gadarenilor”.

¹³² Apare *Iisuse* în MGK, ca și în ed. BOR 1988.

¹³³ Și demonii, cât și gadarinii, *Îl roagă stăruitor* pe Domnul...ca să *îi lase în pace*...adică *în păcatele lor*.

Capitolul 9

1. Și intrând/ imbarcându-se în corabie, [Iisus] a trecut [apa] și a venit în cetatea Sa.

2. Și, iată!, I-au adus Lui *un paralytic* [παραλυτικὸν]¹³⁴ pus pe pat. Și Iisus, văzând *credința lor* [τὴν πίστιν αὐτῶν], i-a spus paralyticului: „Îndrăznește, fiule, [căci] *iertate* îți sunt păcatele tale!”.

3. Dar, iată!, [că] unii dintre cărturari au spus în sinea lor: „Acesta *blasfemiază* [βλασφημεῖ]¹³⁵”.

4. Dar Iisus văzând *gândurile lor* [ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν], a spus: „De ce *gândiți rele* în inimile voastre?”

5. Căci ce este *mai ușor*, a spune: *Iertate* îți sunt *păcatele tale*, sau a spune: *Ridică-te și umblă?*

6. Însă pentru ca *să cunoașteți* că *Fiul omului are putere* [ἐξουσίαν] pe pământ [pentru] *a ierta păcatele*”...atunci spuse paralyticului: „Ridică-te, ia-ți patul tău și mergi/ întoarce-te în casa ta!”.

7. Și ridicându-se s-a dus/ s-a întors în casa lui.

8. Iar mulțimile care *au văzut, s-au temut și au slăvit pe Dumnezeu*, [Cel care] dă oamenilor *asemenea putere* [ἐξουσίαν τοιαύτην].

9. Și Iisus plecând de acolo a văzut pe un om care ședea la vama, care se numea *Matteos*¹³⁶/ *Matei*, și i-a spus lui: „Urmează-Mi!”. Și s-a ridicat [și] i-a urmat Lui.

10. Și a fost El șezând la masă în casă și, iată!, mulți vameși și păcătoși *au venit și au stat la masă* cu Iisus și cu Ucenicii Lui.

11. Și fariseii văzându-i, au spus Ucenicilor Lui: „Pentru ce *Învățătorul* vostru *mănâncă* cu vameșii și cu păcătoșii?”.

12. Iar [El] auzind a spus: „Nu au nevoie de doctor *cei puternici*¹³⁷ [οἱ ἰσχύοντες]¹³⁸ ci cei care sunt *bolnavi* [οἱ κακῶς].

¹³⁴ În ed. BOR 1988: *un slăbănog*.

¹³⁵ În ed. BOR 1988: „Acesta *hulește*”. În ed. BOR 2001: „Acesta *blasfemiază*”. În ed. Biblia 1688: „Acesta *blastemă*”.

¹³⁶ Forma de N. singular: Μαθθαῖος. În ed. Biblia 1688: *Mattheiu*. În ed. BOR 1988 și 2001, așa după cum suntem învățați cu *românizarea* numelui său: *Matei*.

¹³⁷ Cei care sunt *în putere*, care sunt *în stare să meargă și să își facă treburile*.

¹³⁸ În ed. Biblia 1688: *sănătoșilor*. În ed. BOR 1988 și 2001: *cei sănătoși*.

13. Dar mergând, *învățați* ce înseamnă: *Milă voiesc și nu jertfă!*¹³⁹. Căci nu am venit să chem *pe dreپți* ci *pe păcătoși* [întru/ la pocăință¹⁴⁰].

14. Atunci au venit la El ucenicii lui Ioannis¹⁴¹ spunând: „Pentru ce noi și fariseii *postim* [mult], iar Ucenicii Tăi *nu postesc?*”.

15. Și le-a spus lor Iisus: „Nu pot *fii nunții* [oî uîoî τοῦ νυμφῶνος] *să jelească* atâta timp cât *Mirele* [ὁ Νυμφίος] este *cu ei*. Dar vor veni zile când *Mirele va fi luat* de la ei și atunci *vor posti?*”.

16. Pentru că nimeni nu pune *un petic de cârpă nou* la *un veșmânt vechi!* Căci peticul acesta *se va trage* din veșmânt și se va face *o ruptură* [σχίσμα]¹⁴² și mai rea.

17. Nici nu pun [oamenii] *vin nou* în *burdufuri vechi!* Căci dacă nu [fac] astfel, burdufurile *crapă* și *vinul se varsă* și burdufurile se *distrug!* Ci toarnă *vin nou* în *burdufuri noi*, și [astfel] amândouă *se păstrează*.

18. Și pe când le spunea lor acestea, iată!, un arhon [ἄρχων εἷς]/ un boier¹⁴³/ un dregător¹⁴⁴ s-a închinat Lui, zicând că: „Fiica mea acum e *moartă!* Ci venind *pune mâna Ta peste ea* și *va fi vie?*”.

19. Și ridicându-Se Iisus i-a urmat lui [și la fel] și Ucenicii Lui.

20. Și, iată!, o femeie [care suferea] de 12 ani de *scurgere de sânge* [αἱμορροοῦσα]¹⁴⁵, apropiindu-se [de El] prin spate, s-a atins de marginea veșmântului Lui!

21. Căci spunea întru sine: „Numai dacă *mă ating* de veșmântul Lui *mă voi mântui* [σωθήσομαι]”.

22. Și Iisus S-a întors și văzând-o pe ea a zis: „Îndrăznește, fiică! Credința ta *te-a mântuit* [σέσωκέν σε]”. Și *s-a mântuit* femeia din ceasul acela.

23. Și a intrat Iisus în casa arhonului și a văzut pe cântăreții din flaut și mulțimea tulburată/ agitată

¹³⁹ Os. 6, 6.

¹⁴⁰ Fragment neexistent în GNT dar existent în MGK [εἷς μετάνοιαν], cât și în edițiile ortodoxe românești. În ed. Biblia 1688: „la pocăanie”, pocăință. În ed. BOR 1988 și 2001: „la pocăință”.

¹⁴¹ Ai Sfântului Ioan Botezătorul.

¹⁴² Aici apare pentru prima și singură dată la Matei această formă de N. sg. De la acest cuvânt avem *schismă*.

¹⁴³ În ed. Biblia 1688: „un boiaru”.

¹⁴⁴ În ed. BOR 1988 și 2001.

În ed. BOR 2001, n. f, p. 1470, traducătorul nostru, ÎPS Bartolomeu Anania, spune că e vorba de *Iair*, despre care se face referire și la Mc. 5, 22 și Lc. 8, 41.

¹⁴⁵ De *hemoragie externă*.

24. [și] a spus: „Depărtați-vă [᾿Αναχωρεῖτε]! Căci fata [τὸ κοράσιον]¹⁴⁶/ copila¹⁴⁷ nu *a murit*, ci *doarme*”. Și ei râdeau [κατεγέλων] de El.

25. Și când mulțimea a fost scoasă afară [din casă], [Iisus] a intrat și a luat-o pe ea de mână, și fata s-a ridicat.

26. Și *a ieșit* vestea aceasta în tot pământul acela.

27. Iar Iisus plecând de acolo I-au urmat [Lui] doi orbi, care strigau și ziceau: „Miluiește-ne pe noi, fiule al lui David!”.

28. Și intrând în casă, orbii au venit la El. Și Iisus le-a zis lor: „Credeti că *pot să fac* aceasta?”. [Și] i-au zis Lui: „*Da, Doamne!*”.

29. Atunci S-a atins de ochii lor zicând: „După credința voastră [Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν] fie vouă!”.

30. Și s-au deschis ochii lor. Și Iisus le-a spus lor cu asprime, zicând: „Vedeți ca nimeni *să nu cunoască* [aceasta]”.

31. Iar ei, ieșind, *L-au vestit pe El* în tot pământul acela.

32. Și ieșind ei, iată!, i-au adus Lui *un om mut*, care era *demonizat* [δαιμονιζόμενον].

33. Și scoțând [din el] demonul, mutul a vorbit. Și mulțimile se minunau, zicând: „Niciodată în Israil nu s-a văzut astfel [de lucruri]”.

34. Dar fariseii spuneau: „Întru¹⁴⁸/ cu arhonul demonilor îi scoate pe demoni” [Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια].

35. Și Iisus străbătea toate cetățile și satele învățând în sinagogile lor și propovăduind *Evanghelia Împărăției* [κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας] și vindecând *toată boala și toată neputința* [în popor¹⁴⁹]¹⁵⁰.

36. Și [Iisus] văzând mulțimile *I S-a făcut milă* de ele, căci erau *necăjite* [ἐσκυλμένοι] și *părăsite* [ἐρριμμένοι], asemenea unor *oi* care nu au *păstor*.

37. Atunci a spus Ucenicilor Lui: „Într-adevăr *secerișul* [θερισμός] e mult, dar *lucrătorii* [οἱ ἐργάται] sunt puțini!

¹⁴⁶ În ed. Biblia 1688.

¹⁴⁷ În ed. BOR 1988 și 2001.

¹⁴⁸ *Întru prin intermediul puterii* conducătorului demonilor îi scoate pe demoni.

¹⁴⁹ În ed. BOR 1988 și 2001. În ed. Biblia 1688: *întru oameni*.

¹⁵⁰ Fragmentul pus între paranteze nu se regăsește în GNT dar se regăsește în MGK, ca și alte fragmente anterioare, sub forma: ἐν τῷ λαῷ. MGK, în acest fel, confirmă ed. BOR 1988 și 2001.

38. De aceea, rugați-L pe *Domnul secerișului* [τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ] ca să scoată lucrători întru secerișul Lui”.

Capitolul 10

1. Și chemând la Sine pe cei doisprezece Ucenici ai Săi le-a dat lor *putere* [ἐξουσίαν]¹⁵¹ [asupra] *duhurilor necurate* [πνευμάτων ἀκαθάρτων] ca să le scoată pe ele¹⁵² și să vindece *toată boala și toată neputința*¹⁵³.

2. Iar numele celor 12 Apostoli sunt acestea: primul [πρῶτος] este *Simon* [Σίμων], cel numit *Petros* [Πέτρος]¹⁵⁴, și *Andreas* [Ἀνδρέας]¹⁵⁵, fratele lui [Petros], și *Iacovos* [Ἰάκωβος] al lui *Zevedeos*¹⁵⁶ [τοῦ Ζεβεδαίου] și *Ioannis* [Ἰωάννης]¹⁵⁷, fratele lui [Iacovos],

3. *Filippos* [Φίλιππος]¹⁵⁸ și *Vartolomeos* [Βαρθολομαῖος]¹⁵⁹, *Tomas* [Θωμᾶς]¹⁶⁰ și *Matteos* [Μαθθαῖος]¹⁶¹ vameșul, *Iacovos* al lui *Alfeos*¹⁶² și *Levneos*¹⁶³, cel care mai e numit și *Taddeos* [Θαδδαῖος]¹⁶⁴,

4. *Simon Cananeos/ Cananeul* [Σίμων ὁ Καναναῖος]¹⁶⁵ și *Iudas Iscariotis/ Iscarioteanul* [Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης]¹⁶⁶, cel care L-a și vândut pe El.

¹⁵¹ În sensul de *harismă dumnezeiască*.

¹⁵² Din oameni. Le-a dat putere dumnezeiască ca să scoată demonii din oameni, să îi elibereze pe oameni de demoni.

¹⁵³ Sintagma extinsă: „toată boala și toată neputința” [πάσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν] apare pentru a treia oară în textul mateian, pentru că, anterior, a apărut la 4, 23 și 9, 35.

¹⁵⁴ În ed. Biblia 1688: *Simon* și *Petăr*, pe când în ed. BOR 1988 și 2001: *Simon* și *Petru*.

¹⁵⁵ În ed. Biblia 1688: *Andrei*, pe când în ed. BOR 1988 și 2001: *Andrei*.

¹⁵⁶ Transliterare a N. sg.: Ζεβεδαῖος.

În ed. Biblia 1688: *Iacov* și *Zevedeu*, pe când în ed. BOR 1988 și 2001: *Iacov* și *Zevedeu*.

¹⁵⁷ În ed. Biblia 1688, BOR 1988 și 2001: *Ioan*.

¹⁵⁸ Ibidem: *Filip*.

¹⁵⁹ În ed. Biblia 1688: *Vartholomeiu*. În ed. BOR 1988: *Vartolomeu*. În ed. BOR 2001: *Bartolomeu*.

¹⁶⁰ În ed. Biblia 1688: *Thoma*. În ed. BOR 1988 și 2001: *Toma*.

¹⁶¹ În ed. Biblia 1688: *Matheiu*. În ed. BOR 1988 și 2001: *Matei*.

¹⁶² Transliterare a N. sg.: Ἀλφαῖος.

În ed. Biblia 1688, BOR 1988 și 2001: *Alfeu*.

¹⁶³ În ed. Biblia 1688: *Leveu*. În ed. BOR 1988 și 2001: *Levi*.

¹⁶⁴ În GNT nu avem fragmentul: „și Levi ce se zice”, pe care îl aflăm în ed. BOR 1988 și 2001. În ed. Biblia 1688: „și Leveu, cel ce s-au poreclit Thadeu”.

Însă în MGK găsim textul cu pricina: καὶ Λεββαῖος ὁ ἐπονομασθεὶς Θαδδαῖος [și *Levneos*, cel care mai e numit și *Taddeos*].

În ed. Biblia 1688: *Thadeu*. În ed. BOR 1988 și 2001: *Tadeu*.

¹⁶⁵ În ed. Biblia 1688: *Simon Cananitul*. În ed. BOR 1988: *Simon Cananeul*. În ed. BOR 2001: *Simon Cananeanul*.

¹⁶⁶ În ed. Biblia 1688: *Iuda Iscariotul*. În ed. BOR 1988 și 2001: *Iuda Iscarioteanul*.

5. Pe acești 12 [Ucenici] Iisus *i-a trimis* [ἀπέστειλεν] [și] le-a poruncit lor zicând: „În *calea neamurilor* [ὁδὸν ἐθνῶν] să nu mergeți și în *cetate a samaritenilor* să nu intrați!

6. Dar mergeți mai degrabă către *oile pierdute*¹⁶⁷/*distruse/ruinate*¹⁶⁸ [τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα] ale casei lui Israil.

7. Și mergând, propovăduiți, zicând că: „S-a *apropiat* Împărăția Cerurilor” [ἤγγικεν ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν].

8. Vindecați pe cei neputincioși, ridicați¹⁶⁹ pe cei morți, curățiți pe leproși¹⁷⁰, scoateți pe demoni [din oameni]! În dar ați luat¹⁷¹, în dar să dați¹⁷².

9. *Să nu dobândiți/ câștigați*¹⁷³ [Μὴ κτήσησθε] aur, nici argint, nici bronz în cingătorile voastre,

10. Nici traistă [πήραν] în cale, nici două *tunici/hitoane* [χιτῶνας], nici *sandale* [ὑποδήματα], nici toiag [ῥάβδον]! Căci *vrednic* [ἄξιός] este lucrătorul de hrana lui¹⁷⁴.

11. Și în care cetate și sat intrați, cercetați cine este *vrednic* [ἄξιός] în aceasta! Și acolo rămâneți până când veți pleca.

12. Și intrând în casă urați-i ei *de bine*¹⁷⁵!

¹⁶⁷ În ed. Biblia 1688 se vorbește despre oile „perite” / *pierite*, care *au plecat* sau *au fost luate* din turma lui Israel. La fel, în ed. BOR 1988 și 2001 se vorbește despre „oile cele pierdute”.

¹⁶⁸ Pentru că atunci când te desparti de *Biserică* pentru *a te închina la idoli* *neamurilor* te distrugi interior, te ruinezi lăuntric din punct de vedere religios și moral.

¹⁶⁹ Cu sensul de *a-i învia*.

¹⁷⁰ În ed. Biblia 1688: „gubavi”.

¹⁷¹ Această *putere dumnezeiască* de la Mine.

¹⁷² *Vindecări* oamenilor.

¹⁷³ În ed. Biblia 1688, fiind astfel *de acord* cu textul grecesc al GNT.

În ed. BOR 1988 și 2001 însă, accentul nu mai cade pe *a nu primi* aur, argint și bronz în urma exersării harisimei dumnezeiești ci pe *a nu avea deloc bani* la ei: „*Să nu aveți* nici aur, nici argint...”.

Din acest motiv *varianta propusă* de ed. BOR 1988 și 2001 *nu concordă* cu textul GNT și iese din *logica* textului. Și aceasta, pentru că varianta folosită de ed. BOR 1988 și 2001 e MGK, unde găsim: „Μὴ ἔχετε” = *Să nu aveți*.

Iar *logica* textului e următoarea: *Să nu comercializați* harisma pe care Eu v-am dat-o vouă! Să dați *vindecări în dar* și nu *contra cost*, pentru că puterea aceasta ați primit-o de la Mine *în dar*.

¹⁷⁴ Și lucrătorul văzut de cei pe care îi vindecă și îi întărește duhovnicește ca *vrednic* de hrana lui, e lucrătorul care nu e *avid după bani*, după îmbogățire ci după *vindecarea și mântuirea oamenilor*, după *întoarcerea* oamenilor la Dumnezeu. El primește hrană din *dragostea* și *considerația* celor pe care *i-a ajutat* și nu *cu forța*.

¹⁷⁵ În ed. Biblia 1688: „Deci, intrând în casă, *urați bine* ei”. *Urați de bine* membrilor casei care *vă găzduiește*.

Însă în ed. BOR 1988 și 2001 găsim un text *extins* la acest verset: „Și intrând în casă, urați-i zicând: „Pace casei acesteia!”.

13. Iar dacă casa este *vrednică*, să vină *pacea voastră* peste ea, iar dacă nu este *vrednică*, să se întoarcă pacea voastră la voi!

14. Dacă cineva nu *vă va primi* pe voi și nici nu va *asculta* cuvintele voastre, ieșiți afară din casa sau din cetatea aceea [și] scuturați praful de pe picioarele voastre!

15. Adevărat vă spun vouă, *mai suportabil* [ἀνεκτότερον]¹⁷⁶/ *mai ușor*¹⁷⁷ va fi pământului Sodomei¹⁷⁸ și Gomorreii¹⁷⁹ în *ziua judecării* [ἡμέρα κρίσεως] decât cetății aceleia.

16. Iată, Eu vă trimit [ἀποστέλλω] pe voi ca pe *oi* în mijlocul lupilor! De aceea, fiți înțelepți¹⁸⁰/ prevăzători/ chibzuiți [φρόνιμοι] ca șerpii și curați/ nevinovați¹⁸¹ [ἀκέραιοι] ca porumbeii.

17. Feriți-vă de oameni! Căci vă vor da pe voi în *sinedrionuri*¹⁸² [συνέδρια] și în *sinagogile* [ταῖς συναγωγαῖς] lor *vă vor biciui* pe voi!

18. Și la *ighemoni* [ἡγεμόνας]/ guvernatori/ domni¹⁸³ și *vasilei* [βασιλεῖς]/ împărați¹⁸⁴/ regi¹⁸⁵ veți fi duși pentru Mine¹⁸⁶ întru mărturie lor și neamurilor¹⁸⁷.

De această dată nu regăsim textul ed. BOR 1988 și 2001 în MGK [Ἐισερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν χαιρετήσατε αὐτήν]. Nici în KJV (1611/1769), GNV (1599), PNT (1595), L45 (1545), VUL, BGT. Însă în BBE (1949/1964) găsim o variantă *asemănătoare* celei folosite în ed. BOR 1988 și 2001: „And when you go in, say, *May peace be on this house*”. La fel și în BFC (1997): „Quand vous entrez dans une maison, dites: «La paix soit avec vous»”.

Dar textul propus de ed. BOR 1988 și 2001 se regăsește în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648], care în ed. 1998, p. 134 prezintă textul: „Deci intrând în casă, urați bine zicând: *Pace casii aceștia*”, dar și în ed. BOR 1914: „Și intrând în casă, să-i urați, grăind: *Pace casei acesteia*”.

¹⁷⁶ E vorba despre forma de *comparativ* a adjectivului ἀνεκτός, care se regăsește de 5 ori în Noul Testament: Mt. 10, 15; 11, 22; 11, 24 și Lc. 10, 12; 10, 14. De fiecare dată a fost folosită pentru a indica pedeapsa *mai puțin dureroasă*.

¹⁷⁷ În ed. Biblia 1688, BOR 1914, 1988, 2001.

¹⁷⁸ Transliterare a N. sg: Σόδομα.

¹⁷⁹ Idem: Γόμορρα.

¹⁸⁰ În ed. Biblia 1688, BOR 1988 și 2001.

¹⁸¹ În ed. BOR 1988.

În ed. Biblia 1688: *întregi*. În ed. BOR 1914 și 2001: *blânzi*.

¹⁸² Noi am format *transliterarea cuvântului la plural* plecând de la N. sg. συνέδριον. În ed. Biblia 1688 s-au tradus termenii, fapt pentru care avem: „adunări” și „săboarele”. La fel s-a procedat și în ed. BOR 1914, unde avem: „adunări” și „soboare”.

În ed. BOR 1988: „vă vor da pe mâna *sinedriștilor*”, adică a celor din *Sinedriu* sau *Sanhedrin*. A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sanhedrin>.

Ed. BOR 2001 revine la forma *tradusă* și vorbește despre *soboare* în loc de *sinedriuri*, dacă e să îl românizăm pe *sinedrionuri*.

¹⁸³ În ed. Biblia 1688. În ed. BOR 1988: *dregători*, pe când în ed. BOR 2001: *conducători*.

¹⁸⁴ În ed. Biblia 1688.

19. Iar când sunteți dați lor, nu vă îngrijiți *cum* și *ce* să vorbiți! Căci vi se va da vouă *în ceasul acela* ce să spuneți!

20. Căci nu voi sunteți cei care *vorbiți* ci *Duhul Tatălui vostru* [τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν] vorbește în voi.

21. Și va da frate pe frate întru/ la [εἰς] moarte și tată pe fiu, și se vor ridica copiii contra părinților și îi vor ucide pe ei.

22. Și veți fi urâți de către toți pentru/ din cauza numelui Meu! Dar *cel care va răbda/ îndura* [până] *în sfârșit*¹⁸⁸, *acela se va mântui*.

23. Și când vă persecută/ vă prigonesc¹⁸⁹/ vă urmăresc¹⁹⁰ pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă! Căci adevărat vă spun vouă, nu veți sfârși cetățile lui Israil până ce va veni *Fiul omului* [Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου].

24. Nu este ucenic mai presus de *învățător*¹⁹¹, nici slujitor mai presus de *domnul* lui.

25. Destul este ucenicului să fie *ca învățătorul* lui și slujitorului *ca domnul* lui. Dacă l-au numit pe *Stăpânul casei* [τὸν Οἰκοδεσπότην] *Veelzevul/ Beelzebul* [Βεελζεβούλ], cu cât mai mult pe *casnicii Lui* [τοὺς οἰκιακοὺς Αὐτοῦ]?

26. De aceea, nu vă temeți de ei! Căci nu este nimic *acoperit care să nu se descopere* și *ascuns care să nu se cunoască*.

27. Ce Eu vă spun *în întuneric* [ἐν τῇ σκοτίᾳ], spuneți *în lumină* [ἐν τῷ φωτί], și ce [vă spun] în auzurile [voastre] propovăduiți [de] pe acoperișuri.

28. Și nu vă temeți de cei care *ucid* trupul, [pentru că] sufletul nu pot *să-l omoare*! Ci temeți-vă mai mult [de cel care] poate și *sufletul și trupul* să le piardă în Gheenna¹⁹².

29. Nu se vând două vrăbii [στρουθία] pe un assarion¹⁹³? Și niciuna dintre ele *nu cade* pe pământ fără Tatăl vostru [voia Tatălui vostru¹⁹⁴].

¹⁸⁵ În ed. BOR 1988 și 2001.

¹⁸⁶ Din cauza Mea.

¹⁸⁷ Spre a le mărturisi lor și neamurilor despre Evanghelia Mea.

¹⁸⁸ Până la sfârșitul vieții sale.

¹⁸⁹ În ed. Biblia 1688: „când vă vor *goni* pre voi”. În ed. BOR 2001: „vă vor prigoni”.

¹⁹⁰ În ed. BOR 1988.

¹⁹¹ În ed. BOR 1988 avem „învățătorul său”, variantă pe care nu o susține ed. MGK, nici ed. Biblia 1688, unde *nu există pronumele*. Tot „învățătorul său” găsim și în ed. BOR 2001.

¹⁹² Transliterare a N. sg.: Γέεννα.

30. Însă vouă și toți *perii capului* vă sunt numărați.

31. De aceea, nu vă temeți! Voi sunteți *cu mult mai de preț decât* [διαφέρετε] vrăbiile.

32. Astfel, tot cel care *va mărturisi întru Mine* [ὁμολογήσει ἐν Ἐμοῖ] înaintea oamenilor¹⁹⁵ și Eu voi mărturisi *întru el* înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri!

33. Iar de cel care se va lepăda de Mine *înaintea* oamenilor și Eu mă voi lepăda de el *înaintea* Tatălui Meu, Care este în ceruri.

34. Nu gândiți/ nu presupuneți/ nu socotiți¹⁹⁶ că am venit *să aduc pace* pe pământ! Nu am venit *să aduc pace ci sabie*.

35. Căci am venit să-l despart pe bărbat de tatăl său și pe fiică de mama ei și pe noră de soacra ei,

36. și *dușmanii* omului sunt *casnicii* lui.

37. Cel care iubește pe tată sau pe mamă *mai presus* [ὑπὲρ] [decât] pe Mine nu este *vrednic* [ἄξιος] de Mine, și cel care iubește pe fiu sau pe fiică *mai presus* [decât] pe Mine nu este vrednic de Mine!

38. Și cel care nu-și ia *crucea lui* [τὸν σταυρὸν αὐτοῦ] și nu *urmează după Mine* [ἀκολουθεῖ ὀπίσω Μου], nu este vrednic de Mine.

39. Cel care *și-a aflat* sufletul lui *îl va pierde* pe el, și cel care *își va pierde* sufletul lui pentru Mine *îl va afla* pe el.

40. Cel care *vă primește* pe voi *pe Mine* mă primește, și cel care Mă primește [pe Mine] primește pe Cel care M-a trimis pe Mine.

41. Cel care primește *Profet* [Προφήτην] întru numele Profetului *plată de Profet* va lua, și cel care primește *Drept* [Δίκαιον]¹⁹⁷ întru numele Dreptului *plată de Drept* va lua.

42. Și cel care *a dat de băut* [ποτίση] unuia dintre aceștia mici [chiar și] numai *un pahar cu apă rece* [ποτήριον ψυχροῦ] întru *nume de Ucenic*, adevărat vă spun vouă, nu își va pierde plata lui.

¹⁹³ Idem: ἀσσάριον. Assarion era moneda care reprezenta o zecime dintr-o drahmă. A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/As_%28Roman_coin%29.

¹⁹⁴ E varianta din MGK: „τοῦ θελήματος τοῦ Πατρὸς σας”. Nu apare în GNT „voia” Tatălui, dar *se subînțelege*.

¹⁹⁵ Care va fi *cu Mine și întru Mine* și astfel *va vorbi despre Mine*.

¹⁹⁶ În ed. BOR 1988 și 2001.

¹⁹⁷ Pe *un om drept*, plin de curăție și sfințenie în fața lui Dumnezeu.

Capitolul 11

1. Și a fost, când a sfârșit Iisus să dea porunci [celor] doisprezece Ucenici ai Lui, [că] a trecut de acolo [pentru ca] să învețe și să propovăduiască în cetățile lor.

2. Iar Ioannis¹⁹⁸ auzind în închisoare *faptele lui Hristos* [τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ] a trimis prin ucenicii săi [a trimis doi dintre ucenicii săi¹⁹⁹]

3. [și] i-a spus Lui: „Tu ești *Cel care vine* sau așteptăm *pe altul?*”.

4. Și Iisus a răspuns și le-a spus lor: „Mergeți la Ioannis și vestiți-i cele pe care *le auziți și le vedeți!*

5. Orbii își recapătă vederea și șchiopii umblă, leproșii se curățesc și surzii aud, morții se ridică/ înviază și săracilor *li se binevestește* [εὐαγγελίζονται]!

6. Și *fericit este acela care nu se va scandaliza* [μὴ σκανδαλισθῆ] / poticni²⁰⁰/ sminti²⁰¹ întru Mine”.

7. Iar [după] plecarea acestora²⁰², Iisus a început să spună mulțimilor despre Ioannis: „Ce ați ieșit să vedeți în pustie? *O trestie clătinată de vânt?*

8. Dar *pe cine* ați ieșit să vedeți? Un om *îmbrăcat întru moliciuni* [ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον] [îmbrăcat în haine moi²⁰³]? Iată, cei care poartă *moliciuni* [τὰ μαλακά] sunt în casele împăraților²⁰⁴/ regilor²⁰⁵!

9. Dar *pe cine* ați ieșit să vedeți? Un *Profet?* Da, vă spun vouă, este *și mai mult* [de] un Profet.

10. Acesta este despre care *s-a scris*: <Iată, Eu trimit pe Îngerul Meu *înaintea* feței Tale, care *va pregăti* calea Ta *înaintea* Ta>²⁰⁶.

¹⁹⁸ Sfântul Ioan Botezătorul.

¹⁹⁹ Acest fragment e din MGK: ἔπεμψε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. El nu se regăsește în GNT dar se regăsește în ed. Biblia 1688 (trimițând doi den ucenicii lui), în ed. BOR 1988 (trimițând pe doi dintre ucenicii săi) și în ed. BOR 2001 (trimițând la El pe doi dintre ucenicii săi).

²⁰⁰ În ed. BOR 2001.

²⁰¹ În ed. Biblia 1688 și ed. BOR 1988.

²⁰² A ucenicilor Sfântului Ioan Botezătorul.

²⁰³ Fragment existent în MGK (ἐνδεδυμένον μαλακὰ ἱμάτια), cât și în ed. Biblia 1688, BOR 1988 și 2001.

²⁰⁴ În ed. Biblia 1688.

²⁰⁵ În ed. BOR 1988 și 2001.

²⁰⁶ Profeție cuprinsă la Mal. 3, 1, cf. LXX, unde avem textul: „Ἴδού, Ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν Ἀγγελόν Μου καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου Μου” [Iată, Eu trimit pe Îngerul Meu și va privi cu grijă/ cu atenție calea înaintea feței Mele”. După

11. Adevărat vă spun vouă! Nu s-a ridicat între cei născuți din femei [cineva] *mai mare* [decât] *Ioannis Botezătorul* [Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ]! Dar *cel mai mic* [μικρότερος] întru Împărăția Cerurilor este *mai mare* [decât] el.

12. Și din zilele lui Ioannis Botezătorul [și] până acum Împărăția Cerurilor *se ia prin tărie* [βιάζεται]²⁰⁷/ *putere/ silire*²⁰⁸/ *străduință*²⁰⁹ și *puternicii* [βιασταί]²¹⁰/ *inflăcărații* / *nevoitorii*²¹¹ o iau pe ea²¹².

13. Căci toți *Profeții* și *Legea* au *profețit* [ἐπροφήτευσαν] până la Ioannis!

14. Și dacă *vreți să primiți/ să acceptați*, acesta este *Ilias* [Ἠλίας]²¹³, *cel care vine* [ὁ μέλλων ἔρχεσθαι]²¹⁴.

15. *Cel care are urechi să audă!*

16. Și cu cine voi *asemăna* neamul acesta? E asemenea copiilor care stau în piețe [și] care se adresează/ *strigă*²¹⁵ către alții,

17. *zicându-le: «V-am cântat din flaut/ fluier*²¹⁶ și nu ați jucat, v-am cântat de jale și nu v-ați jelit».

18. Căci a venit Ioannis nici *mâncând*, nici *bând*, și spun: *Are demon* [Δαιμόνιον ἔχει].

19. A venit *Fiul omului* *mâncând* și *bând*, și spun: «*Iată, om lacom* [ἄνθρωπος φάγος] și *bețiv* [οἰνοπότης], *prieten al vameșilor și al păcătoșilor*». Însă *înțelepciunea*²¹⁷ s-a dovedit *dreaptă* din faptele ei”.

20. Atunci a început [Iisus] *să certe* [ὀνειδίζειν]/ *să mustre*²¹⁸ cetățile întru care se făcuseră cele mai multe [dintre] *puterile Lui*, *căci nu s-au pocăit!*

cum se observă avem un text *non identic* cu cel evanghelic însă *esența lui profetică* este aceeași.

²⁰⁷ Prin *tăria duhovnicească* a unei vieți sfinte.

²⁰⁸ În ed. Biblia 1688: *Împărăția Cerurilor silește-să*.

²⁰⁹ În ed. BOR 1988: *se ia prin străduință*.

²¹⁰ *Cei întăriți* de Dumnezeu sau *cei inflăcărați*, plini de ardoare după viața cu Dumnezeu.

²¹¹ În ed. Biblia 1688. În ed. BOR 1988: *cei ce se silesc*, pe când în ed. BOR 2001: *cei ce dau asaltul*.

²¹² În ed. Biblia 1688: *apucă pre ea*. În ed. BOR 1988: *pun mâna pe ea*. În ed. BOR 2001: *o cuceresc*.

²¹³ În ed. Biblia 1688, BOR 1988 și 2001: *Ilie*.

²¹⁴ În GNT e *la prezent* și nu *la viitor* ca în ed. Biblia 1688, BOR 1988 și BOR 2001.

²¹⁵ În ed. Biblia 1688, BOR 1988 și 2001.

²¹⁶ *Idem*.

²¹⁷ Aici putem adăuga și *majusculă*, pentru că Hristos e *Înțelepciunea*, Care S-a dovedit *dreaptă* din faptele Ei.

²¹⁸ În ed. BOR 1988 și 2001. În ed. Biblia 1688: *a defăima*.

21. Vai ție, Horazine [Χοραζίν], vai ție, Vitsaido/ Bitsaido [Βηθσαιδά!]. Că dacă în Tiros²¹⁹ și în Sidon²²⁰ s-ar fi făcut *puterile* [αἱ δυνάμεις]²²¹ care s-au făcut în voi, de mult s-ar fi *pocăit în sac și cenușă*.

22. Însă vă spun vouă, Tirosului și Sidonului le va fi mai suportabil/ mai ușor în *ziua judecării* decât vouă.

23. Și tu, Cafarnaume²²², nu ai fost *înălțat* până la cer? Până la adis/ iad vei fi coborât. Căci dacă în Sodoma s-ar fi făcut *puterile* care s-au făcut într-o tine, ar fi rămas până astăzi.

24. Însă vă spun vouă, că pământului Sodomei îi va fi mai suportabil/ mai ușor în *ziua judecării* decât ție.

25. În vremea aceea, Iisus a răspuns zicând: „Mă mărturisesc [Ἐξομολογοῦμαι]²²³ Ție, Părinte, Doamne al cerului și al pământului [Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς], că *ai ascuns* acestea de [cei] *înțelepți și înțelegători*²²⁴ și le-ai *descoperit* pe acestea *pruncilor*!

26. Da, Părinte, căci astfel a fost *bunăvoirea* [εὐδοκία] înaintea Ta.

27. Toate Mi-au fost date de Tatăl Meu, și nimeni nu cunoaște pe Fiul ci numai Tatăl, și nici nu-L cunoaște cineva pe Tatăl decât numai Fiul și cel căruia vrea Fiul să-i descopere.

28. Veniți la/ către Mine toți cei *osteniți* și *împovărați*, și Eu vă voi *odihni* pe voi.

29. Luați *jugul Meu* [τὸν ζυγόν Μου] asupra voastră și învățați de la Mine, că sunt *blând* [πραῦς] și *smerit cu inima* [ταπεινὸς τῆ καρδία], și veți găsi *odihnă* sufletelor voastre!

30. Căci *jugul Meu* este *bun* [χρηστὸς] și *povara Mea* este *ușoară* [ἐλαφρόν].

²¹⁹ Transliterare a N. sg: Τύρος.

²²⁰ Idem: Σιδών.

²²¹ În ed. Biblia 1688 găsim la v. 20, 21 și 23 *puterile* ca în GNT.

²²² Transliterare a N. sg: Καφαρναούμ. În ed. Biblia 1688, BOR 1939, 1988 și 2001: *Capernaum*.

²²³ GNT se regăsește în ed. Biblia 1688: „Mărturisesc-Mă Ție”. În ed. BOR 1939: „Te laud pe Tine”. În ed. BOR 1988: „Te slăvesc pe Tine”. În ed. BOR 2001: „Mulțumesc-Ți Ție”.

²²⁴ În ed. Biblia 1688.

Capitolul 12

1. În vremea aceea, Iisus a mers sâmbăta prin semănături²²⁵! Și Ucenicii Lui au flămânzit și au început să *smulgă spice și să mănânce*.

2. Iar fariseii, văzând [acest lucru], au spus Lui: „Iată, Ucenicii Tăi fac ce nu se cuvine *a se face* în sâmbătă!”

3. Și [Iisus] le-a spus lor: „Nu ați citit *ce a făcut* David, când *a flămânzit* și cei [care] erau cu el,

4. când a intrat în *casa lui Dumnezeu* [τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ] și au mâncat *pâinile punerii înainte* [τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως], care nu se cuveneau lui să le mănânce și nici celor dimpreună cu el, ci numai preoților?

5. Sau nu ați citit în Lege că preoții, în sâmbete, sunt în sfințenie [ἐν τῷ ἱερῷ]²²⁶/ în templu, [pentru care] *incalcă sâmbăta*²²⁷ și sunt *nevinovați*?

6. Și vă spun vouă că [Cineva] *mai mare decât sfințenia*²²⁸/ templul este aici.

7. Iar dacă știți ce este/ ce înseamnă *Milă voiesc și nu jertfă!*, nu ați fi acuzat/ osândit pe [cei] nevinovați.

8. Căci *Fiul omului este Domn al sâmbetei* [Κύριος ἐστὶν τοῦ σαββάτου]²²⁹.

9. Și plecând [Domnul] de acolo a venit în sinagoga lor!

10. Și, iată!, un om avea mâna uscată [χεῖρα ἕχων ξηράν]. Și L-au întrebat pe El, zicându-le [la toți]²³⁰: „Oare se cuvine *a vindeca* în sâmbete?” [Și aceasta]: pentru ca să-L acuze/ să Îl învinuiască pe El.

11. Și [Iisus] le-a spus lor: „Cine va fi între voi omul, care va fi avut *o oaie* și când ar fi căzut aceasta, în sâmbătă, într-o groapă, n-ar fi apucat-o și ridicat-o pe ea?”

²²⁵ În ed. BOR 2001: *printre holde*.

²²⁶ Slujind *cele sfinte* la templu.

²²⁷ *Incălcău* sâmbăta pentru că *slujeau* la templu...și *nu se odihneau*.

²²⁸ E vorba despre *sfințenia templului*.

²²⁹ În GNT avem: „este Domn al sâmbetei”, variantă existentă și în ed. BOR 2001. În ed. Biblia 1688 și BOR 1988 găsim textul: „Domn este și al sâmbetei”, după cum găsim în MGK: „εἶναι Κύριος καὶ τοῦ σαββάτου”.

Tindem să acceptăm varianta GNT pentru că discuția nu este aceea de a prezenta pe Hristos ca *Domn a toate* ci e aceea că Hristos e *Domn al sâmbetei*, pentru că *sâmbăta* fusese *luată în discuție* de către farisei. Iar Domnul le răspunde punctual.

²³⁰ Întrebau *în general*...dar vizau *numai răspunsul Domnului*. Întrebau *în mod pervers*...pentru ca să *audă ce spunea El*.

12. Însă, cu cât mai mult *este prețios* omul [decât] o oaie? Căci pentru aceasta se cuvine *a face bine* [καλῶς ποιεῖν] în sâmbete.

13. Atunci [Iisus] a spus omului: „Întinde mâna ta”. Și a întins-o și s-a făcut bine în întregime ca și cealaltă [mână].

14. Și fariseii, ieșind, au făcut *sfat* [συμβούλιον] împotriva Lui ca să *Îl piardă pe El*.

15. Iar Iisus cunoscând [aceasta] a plecat de acolo. Și i-au urmat Lui [mulțimi] multe, și El i-a vindecat pe toți,

16. și le-a poruncit/ i-a atenționat pe ei, ca să nu *Îl facă cunoscut* pe El,

17. pentru ca să se împlinească *ce s-a spus* prin Profetul Isaias²³¹, care spune:

18. „Iată, Fiul Meu pe Care L-am ales, iubitul Meu întru care binevoiește sufletul Meu! Voi pune Duhul Meu *întru El* [ἐπ’ Αὐτόν]²³² și va vesti *judicata neamurilor* [κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν].

19. Nu se va certa²³³, nici nu va striga, nici nu va auzi nimeni glasul Lui *în lărgimi* [ἐν ταῖς πλατείαις]/ pe străzi²³⁴.

20. Trestie strivită nu va frânge și fitilul [care arde] mocnit²³⁵ nu-l va stinge, până nu va scoate *judicata* întru biruință.

21. Și în numele Lui *vor nădăjdui neamurile*²³⁶.

²³¹ Transliterare a N. sg.: Ἡσαΐας.

²³² În ed. Biblia 1688, BOR 1914, 1939, 1988, 2001 se traduce prepoziția ἐπί cu Ac. cu „peste”, vorbindu-se despre venirea Duhului „peste El”, peste Fiul. Însă această alegere traductorială indică faptul că prezența Duhului Sfânt este *exterioară* Fiului și nu *interioară* Lui, potrivit *existenței Lor perihoretice*.

De aceea am ales „întru El”, pentru a indica *comuniunea*, perihoreza, *legătura interioară* a Fiului cu Duhul Sfânt.

²³³ Nu va avea *dispute de idei*.

²³⁴ În ed. Biblia 1688: *în ulițe*, în ed. BOR 1914: *în uliță*, în ed. BOR 1939, 1988 și 2001: *pe ulițe*.

²³⁵ În ed. Biblia 1688: „înul ce fumegă”. În ed. BOR 1914: „în aprins”. În ed. BOR 1939 și 1988: „feștilă fumegândă”. În ed. BOR 2001: „feștilă pâlپândă”. Noi am folosit „fitilul mocnit”...cu adresă la *lampa de gaz*, la care trebuia să scriem și să învățăm în timpul regimului comunist din România...atunci când *ni se lua lumina din senin*.

²³⁶ Sfântul Matei citează pe Sfântul Isaia...însă textele nou testamentare *nu coincid* cu textul lui Isaia din LXX.

În v. 18 este Is. 42, 1.

Însă în LXX la Is. 42, 1, mesajul e cu referire la Iacov și Israel. Iacov e „fiul” Domnului și Israel „alesul” lui Dumnezeu, pe care sufletul Său l-a primit/ îl acceptă. Numai în partea finală se aseamănă cu cel evanghelic: „Ἐδωκα τὸ Πνεῦμά Μου ἐπ’ Αὐτόν κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει” [Voi *da* din Duhul Meu întru El (și) va scoate *judicata neamurilor*].

22. Atunci a fost adus la El *un demonizat orb și mut*, și l-a vindecat pe el, încât mutul vorbea și vedea²³⁷.

23. Și toate mulțimile se minunau și ziceau: „Nu este *Acesta* fiul lui David²³⁸?”

24. Dar fariseii auzind [aceasta] spuneau: „*Acesta* nu scoate pe demoni decât numai întru *Veelzevul/ Beelzebul, arhonte/ conducătorul/ domnul demonilor*²³⁹”.

25. Dar [Iisus] cunoscând gândurile lor le-a spus lor: „Orice împărăție care se împarte întru sine *se pustiește* și orice cetate sau casă care se împarte întru sine *nu va sta*.”

26. Și dacă *Satanas [Σατανᾶς]* scoate afară pe *Satanas*, [atunci] *s-a împărțit întru sine!* Astfel, cum *va sta* împărăția lui?

27. Și dacă *Eu* scot demoni întru/ cu *Veelzevul*, fiii voștri întru/ cu cine îi scot? Din acest [motiv] ei vor fi *judecătorii* voștri.

28. Dar dacă *Eu* scot demoni *întru/ cu Duhul lui Dumnezeu [ἐν Πνεύματι Θεοῦ]*, atunci a venit *întru voi/ în mijlocul vostru* Împărăția lui Dumnezeu [ἐφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ].

29. Căci cum poate cineva să intre în casa *celui tare* și să-i jefuiască *vasele* lui, dacă mai întâi nu *l-a legat* pe cel tare? Și astfel *îi va jefui* casa lui.

30. Cine nu este *cu Mine* este *împotriva Mea*, și cine nu adună cu *Mine risipește/ împrășteie*.

31. De aceea vă spun vouă: *Tot păcatul [πᾶσα ἁμαρτία]* și *blasfemia [βλασφημία]* vor fi iertate oamenilor, dar *blasfemia [împotriva] Duhului [τοῦ Πνεύματος βλασφημία]*²⁴⁰ nu va fi iertată.

Mat. 12, 19 e regăsit în Is. 42, 2, sub forma: „οὐ κεκράζεται οὐδὲ ἀνήσει οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἕξω ἢ φωνὴ Αὐτοῦ” [nu va striga, nici nu va părăsi și nici nu se va auzi afară glasul Lui].

Mat. 12, 20 e regăsit în Is. 42, 3: „κάλαμον τεθλασμένον οὐ συντρίψει καὶ λίνον καμπυζόμενον οὐ σβέσει ἀλλὰ εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν” [trestie strivită nu va frânge și fitilul mocnit nu-l va stinge, ci va scoate judecata întru adevăr].

Mat. 12, 21 e regăsit în Is. 42, 4: „καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν” [Și întru numele Lui vor nădăjdi neamurile].

²³⁷ În MGK găsim varianta propusă de ed. Biblia 1688 și ed. BOR 1914, 1939, 1988 și 2001: ὥστε ὁ τυφλὸς καὶ κωφὸς καὶ ἐλάλει καὶ ἔβλεπε [încât orbul și mutul și vorbea și vedea].

²³⁸ *Fiul lui David* cu sensul de *Mesia/ Hristos*.

²³⁹ În ed. Biblia 1688, în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și ed. BOR 1914: „domnul dracilor”. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: „căpetenia demonilor”.

²⁴⁰ Varianta GNT a fost urmată în ed. BOR 2001: „blasfemia împotriva Duhului”.

În ed. Biblia 1688 și în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „hula ce e spre Duhul Sfânt”. În ed. BOR 1914: „hula care este împotriva [împotriva] Duhului”. În ed. BOR 1939 și 1988: „hula împotriva Duhului”.

32. Și celui care spune *cuvânt* împotriva *Fiului omului* i se va ierta lui! Dar celui care spune *împotriva* Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici *în veacul de acum* și nici *în cel ce vine*²⁴¹.

33. Sau faceți *pomul bun* și *fructul lui* [de asemenea] *bun* sau faceți *pomul putred/ rău* și *fructul lui* [de asemenea] *rău!* Căci *după fruct* se cunoaște pomul.

34. Pui de vipere [γεννήματα ἐχιδνῶν], cum puteți să spuneți [*lucruri*] *bune* răi fiind? Căci din prisosul/ belșugul inimii vorbește gura.

35. Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate *cele bune*, și omul cel rău din comoara lui cea rea scoate *cele rele*.

36. Și vă spun vouă că [pentru] *tot cuvântul fără rost/ nepăsător/ nefolositor* [πάν ῥῆμα ἄργόν]²⁴² pe care îl vor spune oamenii *vor da socoteală* pentru acel cuvânt în *ziua judecății!*

37. Căci din cuvintele tale *vei fi găsit drept* [δικαιωθήσῃ], și din cuvintele tale *vei fi găsit vinovat* [καταδικασθήσῃ].”

38. Atunci i-au răspuns Lui unii dintre cărturari și farisei, zicându-I: „Învățătorule, vrem *a vedea* de la *Tine semn*”.

39. Și [Iisus] a răspuns [și] le-a spus lor: „Generația rea/ vicleană și adulterină/ necredincioasă [γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλῖς]²⁴³ cere *semn*, și *semn nu i se va da* lui decât numai *semnul lui Ionas*²⁴⁴ *Profetul*.

40. Căci precum a fost *Ionas* în *pântecul chitului* [τῆ κοιλία τοῦ κήτους] trei zile și trei nopți, în același fel va fi și *Fiul omului* în *inima pământului* [τῆ καρδία τῆς γῆς] trei zile și trei nopți.

41. Bărbații *nineviteni*²⁴⁵ se vor ridica întru/ la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi pe el, căci s-au pocăit întru propovăduirea lui *Ionas* și, iată!, [Cineva] *mai mare* decât *Ionas* este aici.

²⁴¹ E la prezent în GNT și nu *la viitor* ca în ed. BOR 1914, 1939, 1988 sau 2001.

²⁴² În ed. Biblia 1688 și în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „tot cuvântul deșert”. În ed. BOR 1914: „tot cuvântul deșert”. În ed. BOR 1988: „pentru orice cuvânt deșert”. În ed. BOR 2001: „pentru orice vorbă deșert”.

²⁴³ În ed. Biblia 1688: „neamul rău și curvariu”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „neamul rău și curvariu”. În ed. BOR 1914: „neamul viclean și preacurvar”. În ed. BOR 1939: „neam viclean și pre[a]curvar”. În ed. BOR 1988 și 2001: „neam viclean și desfrânat”.

²⁴⁴ Transliterare a N. sg.: Ἴωνᾶς.

²⁴⁵ Locuitorii cetății *Ninevi* [Νινευή] / *Ninive*.

42. Împărăteasa sudului [βασιλίσα νότου]/ [cea] de la miază-zi se va ridica întru/ la judecată cu neamul acesta și-l va osândi pe el, căci a venit *de la marginea pământului* [ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς] [pentru] a asculta *înțelepciunea* lui Solomon și, iată!, [Cineva] *mai mare* decât Solomon este aici.

43. Și când *duhul necurat* a ieșit din om, umblă prin *locuri fără apă* [ἀνύδρων τόπων] căutând odihnă și nu o găsește.

44. Atunci spune, *mă voi întoarce în casa mea, de unde am ieșit!* Și venind o află *golită, măturată și înfrumusețată* [κεκοσμημένον²⁴⁶].

45. Atunci pleacă și ia cu sine alte *șapte duhuri* mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo! Și se fac *cele din urmă* ale omului aceluia *mai rele* decât *cele dintâi*. Astfel va fi și neamului acestuia rău/ viclean”.

46. Încă vorbind El mulțimilor, iată!, Mama și frații Lui *stăteau afară* căutând *a vorbi* Lui.

47. [Și i-a spus Lui cineva, „Iată, Mama Ta și frații Tăi stau afară căutând *a vorbi* Ție”].

48. Iar El a răspuns și i-a spus lui: „Cine este *Mama Mea* și cine sunt *frații Mei*²⁴⁷?”.

49. Și întinzând mâna către Ucenicii Lui a spus: „Iată, *mama Mea* și *frații Mei!*”.

50. Căci oricine *face* voia Tatălui Meu Celui din ceruri *acela este fratele și sora și mama Mea*”.

²⁴⁶ Acest verb *la participiu perfect pasiv* apare doar de două ori în NT (Mat. 12, 44 și Lc. 11, 25) și numai în contextul aceleiași expuneri despre *duhurile necurate*. Însă ideea de *înfrumusețare harică* a pătruns foarte adânc în conținutul rugăciunilor noastre ortodoxe.

²⁴⁷ Despre *frații Domnului* sau despre *fiii Sfântului Iosif*, logodnicul Prea Curatei Stăpâne a se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Dreptul_Iosif.

Capitolul 13

1. În ziua aceea, Iisus a ieșit din casă [și] a stat lângă mare!

2. Și s-au adunat *către* El mulțimi multe, încât El a intrat în corabie să stea, și toată mulțimea *sta pe țärm*.

3. Și le-a spus lor multe *în parabole* [παραβολαῖς]²⁴⁸/pilde²⁴⁹, zicând: „Iată, a ieșit semănătorul să semene!

4. Și, în semănatul lui, [au fost unele] care au căzut *lângă cale* [παρὰ τὴν ὁδόν], și au venit *păsările* și le-au mâncat pe ele.

5. Iar altele au căzut *pe locuri pietroase* [τὰ πετρῶδη]²⁵⁰, unde nu au avut mult pământ, și îndată au răsărit pentru că nu aveau *pământ adânc* [βάθος γῆς]!

6. Și soarele a răsărit [și] a ofilit [semănătura] și pentru că nu avea *rădăcină* [ρίζαν] [aceasta] s-a uscat.

7. Iar altele au căzut *pe spini/ mărăcini* [ἐπὶ τὰς ἀκάνθας]²⁵¹ și au crescut spinii și le-au înăbușit/ le-au sufocat²⁵² pe ele.

8. Iar altele au căzut *pe pământ bun* [ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν] și au dat *rod* [καρπὸν], adică una *o sută* și alta *șaiszeci* și alta *treizeci*.

9. Cel care are urechi *să audă!*”.

10. Și Ucenicii s-au apropiat [și] i-au spus Lui: „Pentru ce le vorbești lor *în parabole* [ἐν παραβολαῖς]?”.

11. Și [Iisus] a răspuns [și] le-a spus lor: „Fiindcă vouă vi s-a dat *a cunoaște tainele Împărăției Cerurilor* [γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν], dar acestora nu le-a fost dat [să le cunoască].

12. Căci celui care *are i se va da* lui și *va fi îmbelșugat!* Iar celui care *nu are* și ceea ce are *va fi luat* de la el.

²⁴⁸ În ed. BOR 1939 și 2001.

²⁴⁹ În ed. Biblia 1688, BOR 1914 și 1989: „în pilde”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „în pildă”.

²⁵⁰ În ed. Biblia 1688, ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și ed. BOR 1914: „pre pietriș”. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: „pe loc pietros”.

²⁵¹ În ed. Biblia 1688: „pre spini”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și ed. BOR 1939, 1988, 2001: „între spini”. În ed. BOR 1914: „în spini”.

²⁵² În ed. Biblia 1688: „le înecară pre eale”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „le înecară”. În ed. BOR 1914: „le-au înecat pre ele”. În ed. BOR 1939: „le-au înăbușit”. În ed. BOR 1988 și 2001: „le-au înăbușit”.

13. De aceea le vorbesc lor *în parabile*, căci văzând *nu văd* și auzind *nu aud* și *nici nu înțeleg*,

14. și pentru a se împlini [cu] ei profeția lui Isaias, care spune: «Auzind veți auzi și *nu veți înțelege*, și văzând veți vedea și *nu veți vedea*»²⁵³.

15. Căci inima poporului acestuia *s-a îngreunat/ s-a făcut nesimțitoare* [ἐπαχύνθη]²⁵⁴, și cu urechile aud cu greutate și ochii lor s-au închis, pentru ca nu cumva să vadă *cu ochii* și cu urechile să *audă* și inima lor să *înțeleagă* și să *se întoarcă*²⁵⁵ și Eu să îi *vindec* pe ei.

16. Dar *fericiți* [μακάριοι] sunt ochii voștri că *văd* și urechile voastre că *aud*.

17. Căci adevărat vă spun vouă, că mulți Profeti [Προφήται] și Drepti [Δίκαιοι] au dorit să *vadă* ce vedeți [voi] și nu au văzut, și să *audă* ce auziți [voi] și nu au auzit.

18. Așadar, ascultați voi *parabola semănătorului* [τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος]!

19. La tot cel care aude *cuvântul Împărăției* [τὸν λόγον τῆς Βασιλείας]²⁵⁶ și *nu-l înțelege*, vine *cel vicelan/ rău* [ὁ πονηρὸς] și *răpește* sămânța din inima lui, [și] aceasta este [cea] semănată *lângă cale*.

20. Iar cea semănată *pe locuri pietroase* este cel care aude *cuvântul* [Împărăției] și îndată îl ia/ îl primește pe el *cu bucurie* [μετὰ χαρᾶς],

21. dar pentru că nu are *rădăcină întru sine* este doar *vremelnic* [πρόσκαιρός] [cu el], căci se face *necaz* ori *prigonire* pentru *cuvântul* [ul Împărăției] [și] îndată se scandalizează [σκανδαλίζεται]/ se poticnește/ se smintește.

22. Iar cea semănată *în spini* [εἰς τὰς ἀκάνθας] este cel care aude *cuvântul* [Împărăției], dar *grija veacului* [ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος] și *înșelătoria bogăției* [ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου] înăbușă *cuvântul* [Împărăției] și îl face *neroditor*.

23. Dar cea semănată *pe pământ bun* este cel care aude *cuvântul* [Împărăției] și îl *înțelege*, deci care *rodește* și face unul *o sută* și altul *șaiszeci* și altul *treizeci*".

²⁵³ E vorba de Is. 6, 9.

²⁵⁴ În ed. Biblia 1688: „s-au îngreunat inima norodului acestuia”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „s-au îngroșat inima acestor oameni”. În ed. BOR 1914: „s-a îngroșat inima norodului acestuia”. În ed. BOR 1939: „inima acestui popor s-a îngroșat”. În ed. BOR 1988: „inima acestui popor s-a învățat”. În ed. BOR 2001: „inima acestui popor s-a împietrit”.

²⁵⁵ Să se întoarcă spre Mine, să se pocăiască.

²⁵⁶ Lui Dumnezeu.

24. Altă parabolă *le-a pus lor înainte* [παρέθηκεν], spunând: „Împărăția Cerurilor este asemenea omului care a semănat *sămânță bună* în țarina/ ogorul lui.

25. Dar în [timp] ce oamenii *dormeau* a venit vrăjmașul/ dușmanul [ὁ ἐχθρὸς] lui și a semănat *neghine/ buruieni* [ζιζάνια] în mijlocul grâului și s-a dus.

26. Și când a crescut planta și a făcut rod, atunci s-au arătat și neghinele.

27. Și venind slujitorii *stăpânului casei* i-au spus lui: «Doamne, nu ai semănat *sămânță bună* în țarina ta? Atunci, de unde ai *neghine*?».

28. Și [el] le-a spus lor: «*Om vrăjmaș* a făcut aceasta». Și slujitorii i-au spus lui: «Așadar, vrei să mergem și să *le strângem* pe ele²⁵⁷?».

29. Și [el] le-a spus: «Nu, pentru ca nu cumva strângând neghinele să *dezrădăcinați* [ἐκριζώσητε]/ să smulgeți [și] grâul odată cu ele!

30. Lăsați-le să crească amândouă împreună până la seceriș, și în vremea secerișului voi spune secerătorilor: *Strângeți mai întâi neghinele și legați-le pe ele în snopi pentru a fi arse acestea*²⁵⁸, iar grâul *strângeți-l în grânarul meu*».

31. Altă parabolă *le-a pus lor înainte*, spunând: „Împărăția Cerurilor este asemenea *grăuntelui de muștar* [κόκκῳ σινάπεως], pe care îl ia omul și îl seamănă în țarina lui!

32. Și [acesta, deși] este *mai mic* [între] toate semințele, atunci când a crescut este *mai mare* [decât] legumele și se face pom, încât vin păsările cerului și locuiesc/ se sălășluiesc în ramurile lui”.

33. Altă parabolă le-a spus lor:

„Împărăția Cerurilor este asemenea *aluatului*²⁵⁹ [ζύμη], pe care luându-l femeia *îl ascunde* în trei satone²⁶⁰/ măsuri de făină de grâu până ce s-a dospit toată²⁶¹”.

²⁵⁷ Să strângem *neghinele*.

²⁵⁸ Neghinele.

²⁵⁹ Plămădelii: <http://dexonline.ro/definitie/pl%C4%83m%C4%83deal%C4%83>.

²⁶⁰ De la transliterarea N. sg: σάτον.

A se vedea: <http://strongnumbers.com/greek/4568.htm>.

O discuție extinsă asupra *măsurilor* și *greutăților* existente în Sfânta Scriptură găsiți în: Sfântul Epifanie al Salaminei, *Despre măsuri și greutate și numere și alte lucruri care sunt în Dumnezeieștile Scripturi*, Teologie pentru azi, București, 2010, carte care poate fi downloadată de aici:

<http://www.teologiepentruazi.ro/2010/07/16/sfantul-epifanie-al-salaminei-despre-masuri-%C8%99i-greuta%C8%9Bi-2010/>.

34. Pe toate acestea Iisus le-a spus mulțimilor *în parabole* și nimic nu le spunea lor fără parabolă,

35. ca să se împlinească ce s-a zis prin Profetul, care spune: „Voi deschide *în parabole* gura Mea, voi spune *pe cele ascunse* de la întemeiere[a lumii] [καταβολῆς [κόσμου]]”²⁶².

36. Atunci *a lăsat mulțimile* și *a intrat* în casă. Și s-au apropiat de El Ucenicii Lui, spunându-I: „Explică-ne nouă *parabola neghinelor din țarină* [τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ]!”

37. Și [Iisus] a răspuns [și] a spus: „Cel care seamănă *sămânța bună* este *Fiul omului*,

38. iar *țarina* este *lumea*, iar cei care sunt *sămânța bună* sunt *fiii Împărăției*²⁶³! Iar *neghinele* sunt *fiii celui vicelean/ rău*,

39. iar vrăjmașul/ dușmanul care le-a semănat este *diavolos* [ὁ διάβολος]/ *diavolul*, și *secerișul* este *împlinirea/ sfârșitul veacului* [συντέλεια αἰώνος] iar *secerătorii* sunt *Îngerii*.

40. Căci după cum se adună neghinele și sunt arse în foc, astfel va fi întru *împlinirea/ sfârșitul veacului*!

41. *Fiul omului* îi va trimite pe *Îngerii Lui* și [aceștia] vor aduna dintru *Împărăția Lui* pe toți cei care scandalizează/ care smintesc și pe cei care fac fărădelegea

42. și îi vor arunca pe ei în *cuptorul de foc* [τὴν κάμινον τοῦ πυρός]! Acolo va fi *plângerea* și *scrâșnirea dinților*.

43. Atunci Dreptii vor străluci ca soarele în *Împărăția Tatălui lor*. Cel care are urechi *să audă*!

44. *Împărăția Cerurilor* este asemenea *comorii care a fost ascunsă în țarină*, pe care găcind-o un om *a ascuns-o*, și de bucuria ei se duce și vinde toate câte are și cumpără *țarina* aceea.

45. Iarăși, *Împărăția Cerurilor* este asemenea unui om negustor care caută *mărgăritare bune* [καλοὺς μαργαρίτας]!

46. Și aflând *un mărgăritar de mare preț* [ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην] se duce și vinde toate câte are și îl cumpără pe acela.

²⁶¹ Frământătura.

²⁶² E vorba de Ps. 77, 2, cf. LXX: „ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα Μου φθέγγομαι προβλήματα ἀπ’ ἀρχῆς” [Voi deschide în parabole gura Mea, voi spune pe cele puse înainte dintru început].

²⁶³ Lui Dumnezeu.

47. Iarăși, Împărăția Cerurilor este asemenea năvodului care a fost aruncat în mare și strânge la un loc [pești] de tot felul.

48. Și când acela s-a umplut îl trag la țărm și pun la un loc, în vase, *pe cei buni și pe cei răi* îi aruncă afară.

49. Astfel va fi întru *împlinirea/ sfârșitul veacului!* Îngerii vor ieși și *îi vor despărți* pe cei *vicleni/ răi* din mijlocul *Dreptilor*

50. și îi vor arunca pe ei în *cuptorul de foc!* Acolo va fi *plângerea și scrâșnirea dinților.*

51. Ați înțeles toate acestea?”. Și I-au spus Lui: „Da[, Doamne²⁶⁴]!”.

52. Și [Iisus] le-a spus lor: „De aceea, tot cărturarul care a ucenicit Împărăției Cerurilor este asemenea omului *stăpân al casei*, care scoate din comoara lui *noi și vechi*”.

53. Și s-a făcut că a terminat Iisus parabolele acestea, și a plecat de acolo.

54. Și a venit în patria Lui, învățându-i pe ei în sinagogile lor, încât erau *uimiți* aceia și spuneau: „De unde are Acesta *înțelepciunea* aceasta și *puterile?*”

55. Nu este Acesta *fiul teslarului* [ὁ τοῦ τέκτονος υἱός]? Nu *Maria* se numește *Mama Lui* și *frații Lui* sunt Iacovos, Iosif, Simon și Iudas?

56. Și *surorile Lui* nu sunt toate dintre ele la noi? Astfel, de unde are Acesta toate *acestea?*”.

57. Și se scandalizau/ se sminteau întru El. Iar Iisus le-a spus lor: „Profetul nu este *disprețuit/ necinstit* [ἄτιμος] decât numai *în patria și în casa lui*”.

58. Și acolo nu a făcut *multe puteri/ minuni* [δυνάμεις πολλάς], din cauza necredinței [τὴν ἀπιστίαν] lor.

²⁶⁴ *Doamne* nu există în GNT. Însă apare în MGK: „Ναί, Κύριε”. La fel apare în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001.

Capitolul 14

1. În vremea aceea, Irodis, tetraarhisul [ὁ τετραάρχης]²⁶⁵/ tetrarhul²⁶⁶, a auzit *vestea* lui Iisus,
2. și a spus slujitorilor lui: „Acesta este *Ioannis Botezătorul!* Acesta s-a ridicat *dintre morți* și de aceea *se lucrează puterile* întru el”.
3. Căci Irodis l-a prins pe Ioannis, l-a legat [pe el] și l-a pus în temniță pentru Irodias²⁶⁷/ Irodiada²⁶⁸, femeia lui Filippos, fratele lui!
4. Căci Ioannis îi spunea lui: „Nu ți se cuvine ție să o ai pe ea²⁶⁹”.
5. Și vrând a-l ucide pe el²⁷⁰ s-a temut de mulțime, pentru că îl aveau pe el *Profet*.
6. Și făcându-se zilele de naștere ale [γενεσίου]²⁷¹ lui Irodis a dansat/ jucat fiica Irodiasei în mijloc și i-a plăcut lui Irodis,
7. când cu jurământ a mărturisit ei a-i da ceea ce va cere.
8. Și fiind îndemnată de mama ei a spus: „Dă-mi mie, aici, pe disc/ tupsie, capul lui Ioannis Botezătorul!”.
9. Și regele s-a întristat, [dar] din cauza jurământului și a celor care ședeau cu el la masă, a poruncit să-i fie dat,
10. și a trimis de i-a tăiat capul lui Ioannis în temniță.

²⁶⁵ În ed. Biblia 1688 avem *o traducere* a substantivului compus grecesc: „al patrulea biruitoriu”, pentru că e vorba aici despre *o formă de conducere statală cu patru regi*. A se vedea: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Tetrarhie>.

În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „tetraha biruitoriu” și, în n. a, p. 142 găsim explicația: „al patrulea biruitoriu de lume”.

În ed. BOR 1914 se traduce în mod și mai propriu: „cel a patra parte stăpânitor”, adică *unul dintre cei patru care sunt la conducerea statului*.

²⁶⁶ În ed. BOR 1939, 1988 și 2001.

²⁶⁷ Transliterarea N. sg.: Ἡρωδιάς.

²⁶⁸ E transliterarea formei de Ac. sg.: Ἡρωδιάδα. Sub această formă găsim numele acestei femei (Irodiada) în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001.

²⁶⁹ În ed. Biblia 1688 se traduce versiunea LXX: „Nu ți să cade să o aibi pre ea”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] apare adăugat și substantivul *muiere*: „Nu ți să cade să o aibi pre ia ție muere”. În ed. BOR 1914 se urmează LXX și lipsește *muiere*. În ed. BOR 1939 apare *nevastă* în loc de *muiere*. În ed. BOR 1988 și 2001 găsim: „de soție”.

Nu apare însă *soție* în ed. MGK, VUL, RST, NKJ, GNV, KJV, MNT, L45, KJG, NRV, SCR. Dar apare *de femeie* în LSG („Il ne t'est pas permis de l'avoir pour femme”) și în RVA („No te es lícito tenerla por mujer”).

²⁷⁰ Pe Sfântul Ioan Botezătorul.

²⁷¹ Probabil *sărbătoarea* pentru *ziua lui de naștere* dura mai multe zile.

11. Și a fost purtat capul lui pe disc și a fost dat fetei, și [ea] l-a dat mamei sale.

12. Și ucenicii lui au venit și au luat trupul²⁷² și l-au îngropat pe el și au venit să-i vestească lui Iisus²⁷³.

13. Și Iisus auzind a plecat de acolo în corabie, în loc pustiu, de unul singur! Și auzind mulțimile I-au urmat Lui pe jos, din cetăți.

14. Și [Iisus] ieșind a văzut *mulțime mare* [de oameni] și *I S-a făcut milă de ei* și a vindecat pe bolnavii lor.

15. Iar făcându-se târziu, au venit la El Ucenicii Lui și au spus: „Locul este pustiu și ceasul/ vremea deja a trecut! Eliberează/ trimite mulțimile, pentru ca să meargă în sate și să-și cumpere lor mâncare”.

16. Dar [Iisus] le-a spus lor: „Nu au nevoie să se ducă, [ci] voi dați-le să mănânce!”.

17. Și ei i-au spus Lui: „Aici nu avem decât numai *cinci pâini și doi pești*”.

18. Și [Iisus] le-a spus: „Aduceți-Mi-le *aici* pe acelea!”.

19. Și poruncind mulțimilor să se așeze pe iarbă, *a luat* cele cinci pâini și doi pești, *a privit în cer* [ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν]²⁷⁴, *a binecuvântat* și *a frânt* [și] *a dat* pâinile Ucenicilor, iar Ucenicii mulțimilor.

20. Și toți au mâncat și s-au săturat, și au ridicat belșugul sfărâmurilor²⁷⁵ [în] doisprezece coșuri pline.

21. Iar [cei] care mâncaseră erau bărbați ca la cinci mii, fără/ în afară de femei și copii²⁷⁶.

22. Și [Iisus] îndată i-a forțat/ silit pe Ucenici să se îmbarce/ să intre în corabie și să treacă înaintea Lui în cealaltă parte, până ce va elibera/ va da drumul mulțimilor.

²⁷² Sfântului Ioan Botezătorul.

²⁷³ Cum a fost martirizat Sfântul Ioan, cum i-au luat trupul și l-au îngropat.

²⁷⁴ Doar ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] urmează aici GNT: „caută în ceriu”. În ed. Biblia 1688, εἰς cu Ac. e tradus „căutând la ceriu”. În ed. BOR 1914: „căutând la cer”. În ed. BOR 1939: „a căutat spre cer”. În ed. BOR 1988 și 2001: „și privind la cer”.

Însă Domnul privește *în cer*, adică *la Tatăl și la Duhul Sfânt*, pentru ca să arate că Prea Sfânta Treime e *Cea care face minuni* sau pentru a arăta că Tatăl și Duhul Sfânt sunt *în toate de acord* cu Fiul, pentru că Fiul lucrează neîncetat, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, toate cele ale mântuirii noastre.

²⁷⁵ În ed. Biblia 1688: „prisoseala fărâmiturilor”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „rămășițe de fărâmituri”. În ed. BOR 1914: „rămășițele de sfărâmituri”. În ed. BOR 1939: „prisosul de fărâmituri”. În ed. BOR 1988 și 2001: „rămășițele de fărâmituri”.

²⁷⁶ Femeile și copiii nu au fost *numărați*.

23. Și eliberând/ dând drumul mulțimilor, S-a urcat în munte pentru a *Se ruga de unul singur*. Și făcându-se târziu era acolo singur.

24. Iar acum corabia era la multe stadii depărtare de pământ, tulburată de valuri, căci vântul îi era împotriva.

25. Iar la a patra strajă a nopții, [Iisus] a venit către ei umblând pe mare.

26. Iar Ucenicii văzându-L pe El umblând pe mare s-au înspăimântat spunând că *Este fantasmă* [φάντασμα]/ *nălucă!*, și au strigat de frică.

27. Dar [Iisus] îndată le-a vorbit lor, spunând: „Îndrăzniți, Eu sunt! Nu vă temeți”.

28. Și Petros i-a răspuns Lui și i-a zis: „Doamne, dacă Tu ești, poruncește-mi să vin spre Tine pe ape!”.

29. Și [Iisus] i-a spus lui: „Vino!”. Și Petros coborând din corabie a umblat pe ape și a venit către Iisus.

30. Dar văzând [puterea] vântului, [Petros] s-a înfricoșat, și începând a *se scufunda*, a strigat, spunând: „Doamne, mântuiește-mă!” [Κύριε, σῶσόν με].

31. Și Iisus îndată i-a întins mâna și l-a apucat pe el și i-a spus lui: „Puțin-credinciosule [ὀλιγόπιστε], întru ce te-ai îndoit?”.

32. Și urcându-se ei²⁷⁷ în corabie, a încetat vântul.

33. Iar cei din corabie I s-au închinat Lui, spunând: „Cu adevărat, Tu ești *Fiul lui Dumnezeu* [Θεοῦ Υἱὸς]!”.

34. Și traversând [marea], au venit pe pământ în Ghennisaret [Γεννησαρέτ].

35. Și cunoscându-L pe El oamenii locului acela au trimis [veste] în tot ținutul acela și i-au adus Lui pe toți bolnavii pe care-i aveau

36. și Îl rugau pe El ca numai să se atingă de *margină*²⁷⁸ veșmântului Lui! Și câți se atingeau se vindecau.

²⁷⁷ Domnul și Petros, pentru că El l-a mântuit din valuri.

²⁷⁸ În ed. Biblia 1688: „poala veșmântului Lui”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și ed. BOR 1914: „de poalele veșmântului Lui”. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: „de poala hainei Lui”.

Capitolul 15

1. Atunci au venit la Iisus, din Ierusalim, fariseii și cărturarii, spunând:

2. „De ce Ucenicii Tăi încalcă *tradiția bătrânilor* [τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων]? Căci nu își spală mâinile [lor] când mănâncă pâine”.

3. Iar [El] răspunzând le-a spus lor: „De ce și voi încălcați *porunca lui Dumnezeu* [τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ] prin *tradiția* [τὴν παράδοσιν] voastră?”

4. Căci Dumnezeu a spus: «Cinstește *pe tată și pe mamă*»²⁷⁹ și: «Cel care *vorbește de rău* pe tată sau pe mamă *cu moarte să moară*»,

5. dar voi spuneți: «Cel care va spune tatălui sau mamei: *Darul de la mine de care te-ai folosit* [Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς]²⁸⁰,

6. nu cinstește pe tatăl său!»²⁸¹. Și ați anulat/ neglijat *cuvântul lui Dumnezeu* [τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ] prin *tradiția* [τὴν παράδοσιν] voastră.

7. Ipocriților/ fățarnicilor, bine *a profetit* [ἐπροφήτευσεν]²⁸² despre voi Isaias, spunând:

8. «Poporul acesta Mă cinstește *cu buzele*, dar inima lor este *departe* de Mine!

9. Și în van/ zadarnic Mă cinstesc învâțând învâțături [care sunt] *porunci ale oamenilor* [ἐντάλματα ἀνθρώπων]²⁸³»”.

²⁷⁹ GNT e identic cu VUL: „honora patrem et matrem”. În GNT nu avem *pronumele posesiv*, așa cum apare în ed. Biblia 1688: „Cinsteaște pre tată-*tău* și pre mumă-*ta*”. În MGK găsim forma: „Cinstește pe tatăl *tău* și pe mamă”.

²⁸⁰ În ed. Biblia 1688 avem un text apropiat GNT: „Iară voi ziceți: ‘Cela ce ar zice tătâne-său sau mâne-sa: *Darul care te vei folosi de la mine*, și nu va cinsti pre tată-său sau pre mumă-sa’”.

GNT este identic în acest caz cu STE: „Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς”.

MGK nu susține ed. BOR 1988 și 2001 și e apropiată de GNT.

Ideea de *dar făcut lui Dumnezeu* apare însă în NKJ, LSG, NJB, TNT, LND, NAS dar nu și în VUL și VUO.

²⁸¹ Problema pe care o puneau evreii era aceea că fiii nu trebuie *să-i tragă la rost* pe părinți pentru darurile pe care *le-au făcut lor*. Însă Dumnezeu vorbește despre relațiile *autentice* dintre părinți și copii, care au în spate *simțăminte adevărate*. Pentru că poți să faci daruri care să nu aibă în spate niciun *simțământ real* de *fiu recunoscător* față de părinți. Iar *cinstea față de părinți* nu se reduce la faptul de *a le face daruri...*

²⁸² Și în MGK se folosește tot verbul *a profeti* și nu *a proroci*. La fel și în VUL, NKJ, NAB, NJB, GNV.

²⁸³ Citează din Is. 29, 13.

10. Și chemând la Sine mulțimile le-a spus lor: „Ascultați și înțelegeți!

11. Nu ce *intră* în gură murdărește/ necurățește/ pângărește [κοινοί]/ spurcă²⁸⁴ pe om, ci ceea ce *iese* din gura lui murdărește pe om”.

12. Atunci Ucenicii s-au apropiat [și] i-au spus Lui: „Ai *cunoscut* că fariseii au auzit *cuvântul* [și] *s-au scandalizat* [ἐσκανδαλίσθησαν]?”.

13. Și [Iisus] a răspuns [și] a spus: „Toată planta pe care nu a plantat-o Tatăl Meu Cel ceresc va fi smulsă din rădăcină.

14. Lăsați-i/ uitați-i pe ei! Sunt *călăuze* [oarbe] [ὁδηγοί [τυφλών]] orbilor! Iar dacă conduce orb pe orb amândoi vor cădea în groapă”.

15. Și a răspuns Petros [și] a spus Lui: „Explică-ne/ lămurește-ne nouă *parabola* [aceasta]!”.

16. Și [Iisus] a spus: „Încă și voi sunteți neînțelegători?

17. Nu înțelegeți că tot ce *intră în gură* ajunge *în stomac*/ pânțece [εἰς τὴν κοιλίαν] și se aruncă *în latrină*/ hazna [εἰς ἀφεδρῶνα]?

18. Dar cele care *ies* din gură *vin din inimă* [ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται] și acelea *murdăresc* pe om.

19. Căci din inimă *vin* gânduri rele [διαλογισμοὶ πονηροί], ucideri/ omoruri [φόνοι], adultere/ preacurvii [μοιχεῖαι], desfrânări/ curvii [πορνείαι], hoții/ furtișaguri [κλοπαί], mărturii mincinoase [ψευδομαρτυρίαί], blasfemii [βλασφημίαί].

20. Acesta sunt cele care *murdăresc* pe om și nu îl murdărește pe om *a mâncă cu mâinile nespălate*”.

21. Și Iisus ieșind de acolo a mers în părțile Tiroșului²⁸⁵ și ale Sidonului²⁸⁶.

22. Și, iată!, o femeie hananeană/ hananeancă²⁸⁷ din acele ținuturi a ieșit [și] a strigat spunând: „Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea se *demonizează rău* [κακῶς δαμονίζεται]”²⁸⁸.

²⁸⁴ Ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001. Tot verbul „spurcă” folosește și ed. Biblia de la Blaj [1795], greco-catolică, cât și CNS (ed. Cornilescu), neoprotestantă. În ed. GBV 2001, neoprotestantă, se folosește: „întinează”.

²⁸⁵ Transliterare de la N. sg.: Τύρος.

²⁸⁶ Idem: Σιδών.

²⁸⁷ Idem: Χαναναία. În ed. Biblia 1688: „hananeiană”.

²⁸⁸ În ed. Biblia 1688: „rău să îndrăcească”.

23. Dar [Iisus] nu i-a răspuns ei *cuvânt*. Și Ucenicii Lui au venit ca să-L roage pe El, spunându-I: „Eliberează-o/ ușurează-o/ slobozește-o pe ea, că strigă în urma noastră”.

24. Iar [El] a răspuns, zicând: „Nu sunt trimis decât numai către *oile pierdute* [τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα] ale casei lui Israil”.

25. Iar ea venind s-a închinat Lui, spunând: „Doamne, ajută-mi!”.

26. Și [Iisus] a răspuns, zicând: „Nu este bine să iei *pâinea copiilor* [τὸν ἄρτον τῶν τέκνων] și s-o arunci *cățeilor* [τοῖς κυναρίοις]”.

27. Și ea a spus: „Da, Doamne, dar *și cățeii mănâncă* din firimiturile/ resturile care *cad* de la masa stăpânilor lor”.

28. Atunci Iisus a răspuns [și] i-a spus ei: „O, femeie, mare este *credința* ta! Fie ție *după cum voiești!*”.

29. Și Iisus trecând de acolo lângă Marea Galileei²⁸⁹, și urcând în munte a stat acolo.

30. Și au venit la El mulțimi multe având cu ei șchiopi, orbi, ciungi, surzi și mulți alții²⁹⁰ și i-au pus pe ei la picioarele Lui, și i-a vindecat pe ei!

31. Încât mulțimea se minuna văzându-i pe muți vorbind, pe ciungi întregi/ sănătoși și pe șchiopi umblând și pe orbi văzând! Și-L slăveau pe Dumnezeuul lui Israil.

32. Iar Iisus a chemat la Sine pe Ucenicii Lui și a spus: „Îmi este *milă* de mulțime, că deja sunt *trei zile* de [când] stau cu Mine și nu au ce mânca! Și Eu nu doresc a-i elibera/ slobozi pe ei nemâncați, ca nu cumva *să slăbească* în/ pe cale”.

33. Și Ucenicii I-au spus Lui: „De unde nouă în pustie atâtea pâini, ca *să săturăm* asemenea mulțime?”.

34. Și Iisus le-a zis lor: „Câte *pâini* aveți?”. Și ei au spus: „Șapte și *puțini peștișori* [ὀλίγα ἰχθύδια]”.

35. Și [Iisus] poruncind mulțimii să șadă pe pământ,

36. a luat cele șapte pâini și peștii și *a mulțumit*, *a frânt* și *a dat* Ucenicilor, iar Ucenicii mulțimilor.

37. Și au mâncat toți și s-au săturat. Și belșugul sfărâmurilor pe care l-au luat a fost de 7 coșuri pline.

38. Iar cei care au mâncat erau patru mii de bărbați²⁹¹, fără/ în afară de femei și copii.

²⁸⁹ Transliterare de la N. sg: Γαλιλαία.

²⁹⁰ Cu alte diferite *boli* și *neputințe*.

39. Și [Iisus] eliberând mulțimile, S-a imbarcat/ a intrat în corabie și a venit în hotarele Magadanului [Μαγαδάν]²⁹².

²⁹¹ Tot *patru mii de bărbați* atestă și ed. Biblia 1688. La fel și MGK, VUL, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1939, Biblia de la Blaj 1795 (greco-catolică), GBV 2001 (neoprotestantă). Pe când ed. BOR 1914, 1988 și 2001 vorbesc despre un număr de *aproximativ* patru mii de bărbați.

²⁹² În ed. Biblia 1688: „în hotarale Magdali”. În Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „în hotarale Magdalei”. În ed. BOR 1914 și ed. Biblia de la Blaj 1795 (greco-catolică): „în hotarele Magdalului”. În ed. BOR 1939: „în ținutul Magadan”, fiind singura ediție românească sinodală care *urmează* GNT. În ed. BOR 1988 și 2001: „în ținutul Magdala”. În ed. GBV 2001 (neoprotestantă): „în ținuturile Magdala”.

Însă VUL vorbește despre „in fines Magedan”.

Magdala, care apare în edițiile românești, există în MGK: „εις τὰ ὄρια Μαγαδάλα”, în NKJ, PNT, LND, L45, KJV, KJG, GNV.

Găsim *Magadan*, ca în GNT, în NAB, NRV, NLT, NJB, NAS, NBG, NAU, IEP, FIN, FBJ, ESV.

Capitolul 16

1. Și s-au apropiat fariseii și sadduceii²⁹³ ispitindu-L [pe Iisus și] i-au cerut Lui să le arate lor *semn din cer* [σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ].

2. Iar El a răspuns și a spus lor: „[Când] se face *târziu* [ὀψίας]²⁹⁴, spuneți: «*Vreme bună* [Εὐδία]²⁹⁵, căci cerul este *roșu!*».

3. Și dimineața devreme [πρωί] [spuneți]: «Astăzi este *furtună* [χειμῶν], căci cerul este *roșu mohorât/ trist/ întunecat* [στυγνάζων]²⁹⁶». [Ipocriților/ fățarnicilor,]²⁹⁷ *fața cerului* [τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ] cunoașteți *a judeca*, dar *semnele timpurilor* [τὰ σημεία τῶν καιρῶν] nu le puteți?

4. *Generația vicleană și adulterină* [γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλῖς] cere semn, și semn nu îi va fi dat ei decât numai *semnul lui Ionas*”. Și lăsându-i pe ei, [Iisus] a plecat [de acolo].

5. Și Ucenicii venind în cealaltă parte *au uitat* să ia pâini.

6. Iar Iisus le-a spus lor: „Căutați și păziți-vă de *aluatul* fariseilor și al sadduceilor!”.

7. Iar ei²⁹⁸ cugetau în sinea lor, zicând că: „Nu am luat pâini”.

8. Și Iisus cunoscând [gândul lor] a spus: „Puțincredincioșilor, ce cugetați în voi înșivă, că *nu ați luat pâini?*”

9. Încă nu înțelegeți, și nu vă amintiți [de cele] cinci pâini [la cei] cinci mii și cât de multe *coșuri* [κοφίνους] ați luat?

²⁹³ Transliterare a N. pl.: Σαδδουκαῖοι.

²⁹⁴ *Seară*, în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001.

²⁹⁵ Pentru ziua de mâine.

²⁹⁶ În ed. Biblia 1688: „să rușaste ceriul posomorându-să” [se roșește cerul posomorându-se]. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „să rușiaște ceriul nuoros” [se roșește cerul noros]. În ed. BOR 1914, 1939, 1988 și 2001: „posomorât”.

²⁹⁷ Fraza de față nu începe în GNT cu „ipocriților/ fățarnicilor” așa cum începe în MGK. Găsim începutul din MGK și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, L45, LUV, PNT, KJV, TNT, WEB. Nu apare însă „ipocriților/ fățarnicilor” în VUL, NAB, NJB, NRV, LSG, FBJ, TIS, VUO, WHO.

²⁹⁸ Sfinții Apostoli.

10. Și nici [de cele] șapte pâini [la cei] patru mii și cât de multe *coșuri largi/ încăpătoare* [σπυρίδας] ați luat?

11. Cum nu înțelegeți că nu despre *pâini* v-am spus vouă? Ci păziți-vă de *aluatul* fariseilor și al sadduceilor”.

12. Atunci au înțeles că nu le-a spus *să se păzească* de *aluatul pâinilor* ci de *învățătura* [τῆς διδαχῆς] fariseilor și a sadduceilor.

13. Și a venit Iisus în părțile Cesariei²⁹⁹ lui Filippos [și] a întrebat pe Ucenicii Lui, zicând: „Cine spun oamenii că sunt Eu, *Fiul omului*?”.

14. Și ei au spus: „Unii, *Ioannis Botezătorul*, iar alții, *Ilias*, iar alții *Ieremias* sau *unul dintre Profeti*”.

15. Și [Iisus] le-a spus: „Dar voi *cine spuneți* că sunt *Eu*?”.

16. Și a răspuns Simon Petros [Σίμων Πέτρος] [și] a spus: „Tu ești *Hristos* [ὁ Χριστός], *Fiul lui Dumnezeu Celui viu* [ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος]”.

17. Și a răspuns Iisus și i-a spus lui: „Fericit ești, Simone, bar Ionas [Σίμων Βαριωνᾶ] / Simone, fiul lui Ionas, că [aceasta] nu ți-au descoperit ție trup și sânge, ci Tatăl Meu, Care este în ceruri.

18. Și Eu îți spun ție că tu ești *Petros*, și pe această *piatră/ stâncă* [τῆ πέτρα] Îmi voi zidi *Biserica Mea* [Μου τὴν Ἐκκλησίαν] și *porțile iadului* [πύλαι ᾗδου] nu o vor coplesi/ învinge/ birui/ înfrânge pe ea.

19. Îți voi da ție *cheile Împărăției Cerurilor* [κλείδας τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν], și ce ai legat³⁰⁰ pe pământ va fi fost legat³⁰¹ în ceruri, și ceea ce ai dezlegat³⁰² pe pământ va fi fost dezlegat³⁰³ în ceruri”.

20. Atunci [Iisus] a poruncit Ucenicilor [Lui] să nu spună nimănui că *El* este *Hristos*.

21. De atunci a început Iisus să arate Ucenicilor Lui că *El trebuie să meargă* în Ierusalime [Ἱεροσόλυμα]³⁰⁴ și *să pătimească multe* de la bătrâni și [de la] arhieriei și cărturari și să fie omorât și a treia zi să învieze.

²⁹⁹ Transliterare a N. sg.: Καισαρεία.

³⁰⁰ Verb la conjunctiv aorist activ.

³⁰¹ Idem.

³⁰² Idem.

³⁰³ Idem. Adică nu avem de-a face cu *o acțiune la viitor*, ci cu *trecutul pasiv*, Domnul arătând prin aceasta că odată cu actul *șinerii* sau *al iertării* păcatelor se produc și *urmările* lor.

³⁰⁴ Substantiv, acuzativ, neutru plural.

22. Și Petros luându-L deoparte a început să *Îl mustre* pe El, zicând: „Doamne, *ai milă* de Tine! Să nu *Îți* fie *Ție* aceasta”.

23. Dar [Iisus] întorcându-Se din loc i-a spus lui Petros: „Mergi înapoia Mea, Satanas/ Satano! Sminteală *Îmi* ești, că nu cugeți pe cele *ale lui Dumnezeu* ci pe cele *ale oamenilor*”³⁰⁵.

24. Atunci Iisus a spus Ucenicilor Lui: „Dacă vrea cineva să *vină după* Mine, să *renunțe la sine/* să se *lepede* de sine și să-și ia *crucea lui* [τὸν σταυρὸν αὐτοῦ] și să-mi urmeze Mie.

25. Căci cine va vrea să-și *mântuiască* sufletul lui *îl va pierde* pe el! Iar cine *iși va pierde* sufletul lui pentru Mine *îl va afla* pe el.

26. Căci ce *îi va folosi* omului, dacă a câștigat *lumea întreagă* [τὸν κόσμον ὅλον], iar sufletul lui *și l-a pierdut?* Sau ce va da omul *în schimb* [ἀντάλλαγμα] pentru sufletul lui?

27. Căci *vine* Fiul omului, vine întru slava Tatălui Lui, cu *Îngerii* Lui, și atunci *va răsplăti fiecăruia după faptele lui* [ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ].

28. Adevărat vă spun vouă, că sunt unii care stau aici³⁰⁶, care *nu vor gusta moartea* [οὐ μὴ γεύσονται θανάτου] până nu vor vedea pe *Fiul omului* venind întru *Împărăția Lui*”.

³⁰⁵ Și când *cugetăm omenește* și nu *ca Dumnezeu* vrem să *ne păstrăm viața* pentru noi și nu să *o aducem jertfă* lui Dumnezeu.

³⁰⁶ Care sunt acum *de față*.

Capitolul 17

1. Și după șase zile a luat Iisus pe Petros și pe Iacovos și pe Ioannis, fratele lui, și i-a urcat pe ei într-un *munte înalt* [ὄρος ὑψηλόν], deoparte/ în singurătate [κατ' ἰδίαν]³⁰⁷.

2. Și *S-a schimbat la față/ S-a transfigurat* [μετεμορφώθη] înaintea lor, și *a strălucit* fața Lui ca soarele iar veșmintele Lui *s-au făcut albe* ca lumina.

3. Și, iată!, au fost văzuți de către ei³⁰⁸ Moisis [Μωϋσῆς] și Ilias [Ἰλίας] vorbind cu El.

4. Și a răspuns Petros și a spus lui Iisus: „Doamne, bine ne este nouă *a fi aici!* Dacă vrei, voi face aici *trei corturi* [τρῆς σκηνάς]³⁰⁹, unul Ție, unul lui Moisis și unul lui Ilias”.

5. Și încă vorbind el, iată!, *nor luminos* [νεφέλη φωτεινῆ] i-a umbrit pe ei și, iată!, glas din nor spunând: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit! Pe Acesta să-L ascultați!”.

6. Și Ucenicii auzind [acestea] au căzut pe fața lor și s-au înfricoșat foarte [mult].

7. Și Iisus S-a apropiat și S-a atins de ei, spunând: „Ridicați-vă și nu vă temeți!”.

8. Iar ridicându-și ochii lor nu au văzut pe nimeni decât numai pe El, pe Iisus singur.

9. Și coborând ei din munte, Iisus le-a poruncit lor, zicând: „Nimănui să nu spuneți *vederea/ vedenia* [τὸ ὄραμα] [aceasta] până ce *Fiul omului* se va ridica dintre [cei] morți”.

10. Și Ucenicii Lui L-au întrebat [pe El], zicând: „Așadar, de ce spun cărturarii că *mai întâi* trebuie să vină Ilias?”.

11. Și [Iisus] a răspuns, zicând: „Într-adevăr Ilias *vine* și *va restaura* [ἀποκαταστήσει]/ *va aduce înapoi* toate!”

³⁰⁷ În ed. Biblia 1688: *osebi* [de o parte]. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „de eiși” [de sine]. În ed. BOR 1914: „deosebi” [separat]. În ed. BOR 1939: *în singurătate*. În ed. BOR 1988: „de o parte”. În ed. BOR 2001: „ei între ei”.

GNT este identic cu MGK în această problemă.

³⁰⁸ De către cei trei Sfinți Apostoli, în mod extatic.

³⁰⁹ În ed. românești sinodale: *colibe*.

12. Dar Eu vă spun vouă că Ilias *deja a venit*, și nu l-au cunoscut pe el ci au făcut cu el tot ce au vrut! Așa și *Fiul omului* pătimește³¹⁰ de la ei.

13. Atunci Ucenicii [Lui] au înțeles că *despre Ioannis Botezătorul* le-a spus lor [Iisus].

14. Și mergând ei către mulțime, s-a apropiat de El un om, care a căzut în genunchi [înaintea] Lui

15 și a spus: „Doamne, ai milă de fiul meu, că este lunatic/ epileptic [σεληνιαῖζεταί] și pătimește rău! Căci adesea³¹¹ cade în foc și adesea în apă.

16. Și l-am adus pe el la Ucenicii Tăi, și nu au putut a-l vindeca pe el”.

17. Și a răspuns Iisus [și] a spus: „O, generație necredincioasă și pervertită/ denaturată/ depravată [ᾠγενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη], până când *voi fi* cu voi? Până când *vă voi îndura/ vă voi răbda* [ἀνέξομαι] pe voi? Aduceți-l pe el aici, la Mine!”.

18. Și Iisus l-a muștrat pe el³¹² și demonul a ieșit din el³¹³ și copilul s-a vindecat din ceasul acela.

19. Atunci Ucenicii lui Iisus s-au apropiat *deoparte* [și] au spus: „De ce noi nu am putut *a-l scoate* pe el?”.

20. Și [Iisus] le-a spus lor: „Pentru puțină voastră credință! Căci adevărat vă spun vouă, dacă aveți credință cât *un grăunte de muștar*, veți spune muntelui acestuia: «Mută-te de aici *acolo!*» și se va muta! Și nimic nu va fi vouă *cu neputință*.

21. Dar neamul acesta [de demoni] nu iese, decât numai prin *rugăciune și post*³¹⁴”.

22. Și venind ei împreună în Galilea le-a spus lor Iisus: „*Fiul omului* trebuie să fie dat în mâinile oamenilor,

23. și Îl vor omorî pe El, și a treia zi va învia”. Și s-au îndurerat/ întristat foarte [mult].

³¹⁰ E vorba de *un verb la infinitiv prezent activ* și nu de unul cu *nuanță de viitor*, ca în edițiile românești sinodale.

³¹¹ În mod frecvent.

³¹² Pe demon.

³¹³ Din fiul bărbatului.

³¹⁴ Versetul al 21-lea lipsește în mod integral din GNT și îl redăm aici după MGK. Nu apare versetul nici în BNT, TIS, NJB, NIB. Însă el apare în TNT, în NRV (care vorbește despre: „specie de demòni”), în PNT, R60, NKJ, NEG („sorte de démon”), în Biblia 1688 („acest fealiu [fel] nu iase [nu iese], ce numai [ci numai] cu rugăciunea și cu postul”), Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] („feal [fel] de draci”), BOR 1914, 1939 („soi de demoni”), 1988 („neam de demoni”), 2001 („soiul acesta de demoni”).

24. Iar ei venind în Cafarnaum [Καφαρναούμ], s-au apropiat de Petros *cei care luau didrahmele* și au spus: „Învățătorul vostru *nu plătește didrahmele*³¹⁵?”.

25. „Ba, da!”, a spus el³¹⁶. Și [Petros] intrând în casă, Iisus i-a luat [vorba] înaintea lui, spunând: „Ce ți se pare³¹⁷, Simone? Regii pământului de la cine iau *dare* [τέλη] ori *impozit* [κῆνσον]? De la *fiii lor* sau *de la străini*?”.

26. Și [Petros] i-a spus: „De la străini”. [Și] Iisus i-a spus lui: „Așadar, *fiii sunt scutiți*.”

27. Dar ca să nu *îi scandalizăm* pe ei, mergi în mare, aruncă undița și ia *primul pește* prins, și deschizând gura lui vei găsi *un statir*³¹⁸! Pe acela ia-l și dă-l lor pentru Mine și tine!”.

³¹⁵ A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Greek_drachma.

³¹⁶ Sfântul Apostol Petru.

³¹⁷ Ce *gândești* cu privire la acest lucru?

³¹⁸ O monedă care valora *două didrahme* sau *patru dinari*. A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Stater>.

Capitolul 18

1. În ceasul acela, Ucenicii lui Iisus s-au apropiat [și] au spus: „Oare cine este *mai mare* în Împărăția Cerurilor?”

2. Și chemând la Sine un prunc, l-a pus pe el în mijlocul lor

3. și a spus: „Adevărat vă spun vouă, dacă nu vă veți *întoarce* și să fiți *ca pruncii*, nu veți intra în Împărăția Cerurilor.

4. Deci cine *se va smeri pe sine* ca pruncul acesta, acela este *mai mare* în Împărăția Cerurilor.

5. Și cine a primit un prunc ca acesta întru numele Meu, pe Mine M-a primit.

6. Iar cine a scandalizat/ a smintit pe unul dintre aceștia mici, care cred întru Mine, mai bine i-ar fi lui dacă și-ar atârna/ și-ar spânzura de gâtul lui *piatra de moară a măgarului* [μύλος ὄνικος]³¹⁹ și să fie afundat/ înecat în adâncul mării.

7. Vai lumii din cauza *smintelilor/ a scandalizărilor* [τῶν σκανδάλων]³²⁰! Căci e nevoie să vină *smintelile*, însă *vai omului prin care vine sminteala*³²¹.

8. Iar dacă mâna ta sau piciorul tău *te smintește*, taie-l pe el și aruncă-l de la tine! Bine îți este ție *să intri întru viață* ciung sau șchiop, decât având două mâini sau două picioare să fii *aruncat întru focul cel veșnic* [τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον]³²².

9. Și dacă ochiul tău *te smintește*, scoate-l pe el și aruncă-l de la tine! Bine îți este ție *să intri întru viață* [cu] un singur ochi, decât având doi ochi să fii *aruncat întru gheenna focului* [τὴν γέενναν τοῦ πυρός]³²³.

10. Vedeti *să nu disprețuiți* [μὴ καταφρονήσητε] pe vreunul dintre aceștia mici! Căci vă spun vouă, că Îngerii

³¹⁹ Pentru că un măgar era pus *să rotească* piatra cu care *se răsnea* la moară.

În edițiile românești sinodale nu se amintește deloc despre *măgar* în acest context ci numai despre *piatra de moară*. Pentru că așa apare și în MGK: „μύλου πέτρα”.

Însă, ca și GNT, și VUL vorbește despre *piatra de moară a măgarului*: „mola asinaria”. La fel apare și în VUO, STE, BNT.

³²⁰ Care se produc în ea.

³²¹ Prin exemplul căruia și alții își găsesc *motiv/ îndreptățire/ curaj să păcătuiască*. *Vai de exemplul rău*, cu alte cuvinte.

³²² Tot despre *focul cel veșnic* vorbește și VUL: *ignem aeternum*.

³²³ La fel și în VUL: *gehennam ignis*.

lor, în ceruri, văd întotdeauna fața Tatălui Meu, Care este în ceruri.

11.*³²⁴ Fiindcă *Fiul omului* a venit să mântuiască pe cel pierdut³²⁵.

12. Ce vi se pare³²⁶ vouă? Dacă ar avea vreun om o sută de oi și s-ar rătăci una dintre ele, nu ar lăsa pe cele nouăzeci și nouă în munți și n-ar merge să caute pe cea rătăcită?

13. Și dacă ar fi să o găsească pe ea, adevărat vă spun vouă că se bucură de ea mai mult decât de cele nouăzeci și nouă care nu s-au rătăcit.

14. Astfel nu este *voință* înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri, ca să piară vreunul dintre aceștia mici.

15. Iar dacă îți va păcătui/ greși [ție] fratele tău, mergi [și] muștră-l³²⁷ pe el numai între tine și el³²⁸. Dacă te va asculta, [atunci] ai câștigat pe fratele tău!

16. Iar dacă nu va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, pentru ca din gura a doi sau trei *martori* să stea/ să se statornicească tot cuvântul!

17. Iar dacă nu va asculta [nici] de ei, spune-l Bisericii! Iar dacă și de Biserică nu va asculta, să-ți fie ție ca un păgân [ὁ ἑθνικός] și un vameș [ὁ τελώνης].

18. Adevărat vă spun vouă! Oricâte³²⁹ ați legat pe pământ vor fi legate în cer, și oricâte ați dezlegat pe pământ vor fi dezlegate în cer.

³²⁴ Versetul de față lipsește în mod total din GNT. Dar și din BNT, TOB, NLT, NAB, FBJ, TIS, NIV, BGT.

³²⁵ Varianta propusă de MGK. În SCR găsim: „ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός” [Căci *Fiul omului* a venit să mântuiască pe cel pierdut]. În VUL: „venit enim Filius hominis salvare quod perierat” [Căci *Fiul omului* a venit să mântuiască pe cel care era pierdut].

În ed. Biblia 1688: „Că au venit *Fiiul Omenesc* să mântuiască pe cel pierdut”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „Că au venit *Fiiul omenesc* să caute și să mântuiască ce era *perit* [pierit/ pierdut]”. În ed. BOR 1914: „Că au venit *Fiul Omului* să mântuiască pre el pierdut”. În ed. BOR 1939: „Căci *Fiul omului* a venit ca să mântuiască pe cel pierdut”. În ed. BOR 1988: „Căci *Fiul Omului* a venit să caute și să mântuiască pe cel pierdut”. În ed. BOR 2001: „Fiindcă *Fiul Omului* a venit să-l mântuiască pe cel pierdut”.

Observăm faptul că în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și în ed. BOR 1988 există și expresia: „să caute”, pe care nu am mai găsit-o în vreo altă ediție scripturală.

³²⁶ Ce *gândiți voi/ ce părere aveți* cu privire la chestiunea despre care am să vă vorbesc?

³²⁷ Arată-i modul în care a păcătuit/ greșit față de tine. Arată-i cu ce te-a îndurerat și cum ai receptat gesturile lui.

³²⁸ În mod intim, frățește, prietenește.

³²⁹ Păcate.

19. Iarăși, [adevărat] vă spun vouă că, dacă doi dintre voi *s-au învoit* [συμφωνήσωσιν] pe pământ pentru vreun lucru pe care *l-au cerut*, li se va da lor de la Tatăl Meu, Care este în ceruri.

20. Căci unde sunt doi sau trei *adunați* [συνηγμένοι] întru numele Meu, acolo sunt și Eu *în mijlocul* lor.

21. Atunci Petros s-a apropiat [și] i-a spus Lui: „Doamne, de câte ori va păcătui/ greși față de mine fratele meu și *îi voi ierta* lui? Până la șapte ori?”

22. [Și] Iisus i-a spus lui: „Nu spun ție *până la șapte ori* ci *până la șaptezeci de ori câte șapte*.

23. De aceea a fost *asemănată* Împărăția Cerurilor unui *om împărat*, care a vrut *să se socotească în cuvânt* [συνᾶραι λόγον]³³⁰ cu slujitorii lui.

24. Și el a început *a se socoti* [cu ei și] i s-a adus lui un datornic/ debitor [ὀφειλέτης] cu [datoria de] *zece mii de talanți* [μυρίων ταλάντων]³³¹.

25. Dar neavând acesta să plătească, stăpânul lui a poruncit să fie *vândut* el și soția și copiii și toate câte are, și [astfel] *să plătească*.

26. Astfel a căzut slujitorul și s-a închinat lui³³², spunând: «[Doamne/ Stăpâne]³³³, îngăduie-mă pe mine și *îți voi plăti ție toate!*».

27. Dar ieșind slujitorul acela a găsit pe unul dintre *împreună-slujitorii* [τῶν συνδούλων] cu el, care îi datora lui *o sută de dinari* [ἑκατὸν δηνάρια]³³⁴, și apucându-l pe el îl sugruma, zicând: «Plătește-mi ce ești dator!».

28. Astfel, a căzut cel *împreună-slujitor* cu el și se ruga lui, zicând: «Îngăduie-mă pe mine și *îți voi plăti ție!*».

30. Dar el nu dorea [să-l asculte], ci a mers [și] l-a aruncat întru închisoare, până va plăti ce datora.

31. De aceea, *împreună-slujitorii* cu el văzând cele petrecute s-au întristat foarte [mult] și venind au spus stăpânului lor toate cele petrecute.

³³⁰ Aceși sintagmă regăsim și în BNT. În MGK avem sintagma: „θεωρήση λογαριασμόν” [să se socotească pe față]. Și ambele sintagme vorbesc despre *o convorbire directă* dintre împărat și slujitorii săi.

³³¹ Despre *talant* a se vedea: <http://www.livius.org/w/weights/weights.html>.

³³² Stăpânului său.

³³³ Cuvântul „Doamne/ Stăpâne” nu apare în GNT, BNT, VUL dar apare în MGK, SCR, TNT. El apare și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001. Cât și în ed. Biblia de la Blaj [1795] (greco-catolică) și ed. GBV 2001 (neoprotestantă).

³³⁴ A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Denarius>.

32. Atunci stăpânul lui chemându-l la sine pe el, i-a spus lui: «Slujitorule viclean, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat!

33. Nu trebuia ca și tu să ai milă de împreună-slujitorul cu tine, după cum și eu am avut milă de tine?».

34. Și s-a mâniat stăpânul lui [și] l-a dat pe el pe mâna *chinuitorilor* [τοῖς βασισταῖς] până ce va plăti ce datora.

35. În același fel și Tatăl Meu, Cel din ceruri, vă va face vouă, dacă nu veți ierta, fiecare fratelui său, din inimile voastre”.

Capitolul 19

1. Și a fost că *a sfârșit* Iisus cuvintele acestea, [după care] a plecat din Galilea și a venit întru hotarele Iudeei, dincolo de Iordanis.

2. Și I-au urmat Lui *mulțimi multe*, și *i-a vindecat* pe ei acolo.

3. Și s-au apropiat de El fariseii, ispitindu-L [πειράζοντες] pe El și spunând: „Se cuvine însă *să-și lase* omul femeia lui *pentru orice motiv* [κατὰ πάσαν αἰτίαν]?”

4. Și [Iisus] a răspuns [și] a spus: „Nu ați citit că *Cel care i-a creat*³³⁵ *i-a făcut* pe ei *bărbat și femeie* dintru început³³⁶?

5. și a spus: «Pentru aceea va lăsa omul pe tată și pe mamă³³⁷ și va fi unit [κολληθήσεται]³³⁸ [cu] femeia lui, și vor fi cei doi *într-un singur trup* [εἰς σάρκα μίαν]³³⁹».

6. Așa încât nu mai sunt *doi ci un trup*. Astfel, ce Dumnezeu *a unit* [συνέζευξεν]³⁴⁰, omul *să nu despartă!*”

7. [Și] i-au spus Lui: „Atunci, de ce Moisis *a poruncit* a-i da [ei] *carte de divorț* [βιβλίον ἀποστασίου]/ *carte de despărțire*³⁴¹ și *a o lăsa* [pe ea]?”

8. Și [Iisus] a spus lor că: „Moise, din cauza *întăririi inimii* [τὴν σκληροκαρδίαν]³⁴² voastre, v-a îngăduit vouă să vă lăsați femeile voastre, dar nu a fost astfel *dintru început*³⁴³.

³³⁵ Dumnezeu.

³³⁶ Din clipa creării lor.

³³⁷ Nici în MGK nu apar *formele pronominale* pe care le regăsim în edițiile românești sinodale și care sunt regășibile în LXX, la Fac. 2, 24: „τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ” [pe tatăl său și pe mama sa].

³³⁸ Verb la indicativ, viitor pasiv.

Pentru că Cel care *il unește* pe bărbat cu soția lui e *Dumnezeul treimic*, în cadrul Tainei Sfintei Căsătorii și nu se unește, în mod exclusiv, numai *prin voința lui*, prin faptul că vrea *să își ia de soție* pe o femeie.

³³⁹ Se citează Fac. 2, 24.

³⁴⁰ Prin Sfânta Căsătorie.

³⁴¹ *Carte de despărțire* găsim în ed. Biblia 1688, BOR 1914, 1939, 1988, 2001 și în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „carte de lăsare”.

³⁴² Noi am tradus *genetic/ morfematic* cuvântul, pentru că e format din două elemente. Forma *metaforică* permite și următoarele traduceri: *încăpățânarea, îndărătnicia, învârtoșarea* voastră.

Ed. Biblia 1688 urmează GNT: „pentru întărirea inimii voastre”. La fel face și ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „pentru întărirea inimii voastre”. În ed. BOR 1914, 1939, 1988 și 2001: „învârtoșarea inimii”.

³⁴³ Dumnezeu *nu a îngăduit divorțul pentru prima familie de oameni*, pentru Sfinții Protopărinți Adam și Eva, care formează *începutul existenței umane* și nici pentru familiile *imediat următoare* acesteia.

9. Dar Eu vă spun vouă că cine *va lăsa* pe femeia lui, nu pentru desfrânare/ curvie [μη̄ ἐπὶ πορνείᾳ], și se căsătorește cu alta face *adulter/ preacurvește*. [Și oricine se căsătorește cu *femeia divorțată*, face *adulter/ preacurvește*]³⁴⁴.

10. [Și] I-au spus Lui Ucenicii [Lui]: „Dacă astfel este *motivul* omului cu femeia, nu este de folos *să se căsătorească*”.

11. Iar [Iisus] le-a spus lor: „Nu toți cuprind/ *înțeleg* cuvântul [acesta] ci cei [căror] *le-a fost dat* [să-l înțeleagă]³⁴⁵.

12. Căci sunt eunuci [εὐνοῦχοι]/ fameni, care s-au născut astfel din pântecelul mamei [lor]³⁴⁶, și sunt eunuci care au fost făcuți eunuci³⁴⁷ de [către] oameni, și sunt eunuci care *s-au făcut pe ei înșiși eunuci*³⁴⁸ pentru Împărăția Cerurilor. Cel [care] poate cuprinde/ înțelege să cuprindă/ să înțeleagă!

13. Atunci I-au adus Lui prunci³⁴⁹/ copii, ca să-și pună mâinile peste ei și să se roage. Dar Ucenicii [Lui] îi muștrău pe ei.

14. Dar Iisus a spus: „Lăsați pruncii/ copiii și nu-i opriți pe ei să vină către Mine, căci a unora *ca aceștia* este Împărăția Cerurilor!”.

15. Și a pus mâinile peste ei [și] S-a dus de acolo.

16. Și, iată!, *unul* [εἷς]³⁵⁰ a venit la El [și] a spus: „Învățătorule [bune³⁵¹] / [Bunule] Învățător, ce *bine* [ἀγαθὸν] să fac ca *să am* viață veșnică?”.

³⁴⁴ Text inexistent în GNT și tradus din MGK. Însă acesta există în ed. Biblia 1688 („și cine va lua *lăsată de altul* preacurvie face”), în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001.

³⁴⁵ Îl înțeleg cei care au *vocația căsătoriei*.

³⁴⁶ Cu defecte sexuale, care îi fac *să nu poată naște* copii.

³⁴⁷ Au fost *castrați*, li s-au *extirpat glandele sexuale* în mod medical sau împotriva sănătății lor, cu forța.

³⁴⁸ Au trăit *în feciorie și asceză* pentru *sfințirea* vieții lor.

³⁴⁹ În ed. Biblia 1688 se vorbește despre „copilași”, în sensul că au *mai mult* de un an. Însă ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] merge după GNT și vorbește despre „poroboci”, adică despre *nou-născuți, prunci, sugari*.

³⁵⁰ La fel e și în ed. Biblia 1688. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] avem o formă asemănătoare: „varecine [oarecine]”, care apare, sub forma lui „oarecine” și în ed. BOR 1939. Însă odată cu ed. BOR 1914 avem „un tânăr”, care va apărea și în ed. BOR 1988 și 2001.

MGK oferă în această privință *un text identic* cu GNT. Tot despre „unul” se vorbește și în VUL („unus”), VUO, TIS, BNT, NAS, SCR, STE, TNT, RWB, WHO. În NEG avem: „un homme” iar în NIV și NIB („a man”), formă care apare și în ed. GBV 2001: „un om”.

³⁵¹ Formă existentă în MGK: „Διδάσκαλε ἀγαθέ”.

17. Iar [Iisus] i-a spus lui: „De ce Mă întrebi despre *bine* [τοῦ ἀγαθοῦ]? Unul este *Bunul* [ὁ Ἀγαθός]! Iar dacă vrei să intri *întru viață*³⁵², ține³⁵³ *poruncile* [τὰς ἐντολάς]!”³⁵⁴.

18. [Și] el a spus: „Care?”³⁵⁵. Iar Iisus i-a spus: „Să nu ucizi, să nu faci adulter/ să nu preacurvești, să nu furi, să nu mărturisești fals/ mincinos,

19. cinstește pe tată și pe mamă³⁵⁶ și iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși!”.

20. [Iar] *tânărul* [ὁ νεανίσκος]³⁵⁷ Îi spuse Lui: „Toate acestea le-am păzit [din tinerețea mea]³⁵⁸! Încă ce-mi lipsește?”.

21. [Și] Iisus i-a spus lui: „Dacă vrei să fii *desăvârșit* [τέλειος], du-te, vinde-ți averile și le dă săracilor, și vei avea comoară în ceruri, și vino și urmează-Mi Mie!”.

22. Dar tânărul auzind cuvântul [acesta] a plecat întristat! Căci avea *multe averi* [κτῆματα πολλά].

23. Iar Iisus a spus Ucenicilor Lui: „Adevărat vă spun vouă că bogatul *cu greutate* [δυσκόλως]/ *cu anevoie* va intra întru Împărăția Cerurilor.

24. Și iarăși vă spun vouă că mai ușor îi este *cămilei* [κάμηλον] să treacă prin *urechea acului* [τροπήματος ῥαφίδος] decât bogatul să intre întru Împărăția lui Dumnezeu.

25. Și auzind Ucenicii s-au uimit foarte [mult] [și] au spus: „Cine oare poate *să se mântuiască*?”³⁵⁹.

26. Iar Iisus privind la [ei] le-a spus lor: „La oameni aceasta este *cu neputință*/ imposibil [de făcut] [ἀδύνατον], dar la Dumnezeu toate sunt *cu putință*/ posibile [δυνατά]”.

³⁵² În viața duhovnicească.

³⁵³ Împlinește.

³⁵⁴ Însă edițiile sinodale românești, începând cu ed. Biblia 1688, merg pe varianta MGK: „Τί με λέγεις ἀγαθόν οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὴ εἶς, ὁ Θεός. Ἀλλ' ἐὰν θέλῃς νὰ εἰσεέλθῃς εἰς τὴν ζωὴν, φύλαξον τὰς ἐντολάς”[De ce Mă numești *Bun*? Nimeni nu este *Bun* decât numai Unul, Dumnezeu. Dar dacă vrei să intri întru viață, păzește poruncile!”.

Numai ed. BOR 1939 urmează GNT: „Ce mă întrebi despre *Bun*? Unul este *cel Bun*. Iar de vrei să intri în viață, păzește poruncile”

³⁵⁵ Cu sensul: „Care *dintre porunci* trebuie să le împlinesc?”.

³⁵⁶ În MGK: „τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα” [pe tatăl *tău* și pe mamă]. În ed. Biblia 1688: „pre tatăl tău și pre muma ta”.

³⁵⁷ Aici aflăm că acel *unul* este *un tânăr*. Avem același cuvânt și în MGK.

³⁵⁸ Fragment existent în MGK („ἐκ νεότητός μου”) dar și în ed. Biblia 1688 („den tinerețele mele [din tinerețile mele]”), ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939 și 1988 („din copilăria mea”), 2001 („din tinerețea mea”).

³⁵⁹ În aceste condiții.

27. Atunci Petros a răspuns zicându-i Lui: „Iată, noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție! Oare ce va fi cu noi?”

28. Și Iisus le-a spus lor: „Adevărat vă spun vouă că voi, cei care Mi-ai urmat Mie întru *nașterea din nou* [τῆ παλιγγενεσία], când *Fiul omului* va sta pe tronul slavei Sale, veți sta și voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele 12 neamuri/ seminții/ triburi ale lui Israil.

29. Și tot cel care a lăsat *case* sau *frați* sau *surori* sau *tată* sau *mamă* sau *copii* sau *țarini* pentru numele Meu, *însutit* [ἐκατονταπλασίονα] va lua și va moșteni viața veșnică.

30. Și mulți *dintâi* vor fi *pe urmă* și cei de pe urmă *dintâi*”.

Capitolul 20

1. „Căci Împărăția Cerurilor este asemenea unui om, *stăpân de casă* [οἰκοδεσπότη], care a ieșit dis-de-dimineată să plătească/ să tocmească lucrători întru via lui.

2. Și învoindu-se cu lucrătorii pentru *un dinarion pe zi* i-a trimis pe ei întru via lui.

3. Și ieșind pe la ceasul al treilea a văzut pe alții care stăteau în piață *fără lucru/ fără rost/ degeaba* [ἀργούς].

4. Și a spus acelora: «Mergeți și voi întru vie și ce este *drept* [δίκαιον] vă voi da vouă!».

5. Și ei s-au dus. [Și] iarăși, ieșind pe la al șaselea și pe la al nouălea ceas a făcut asemenea.

6. Și ieșind pe la al unsprezecelea a găsit pe alții care stăteau și le-a spus lor: «De ce ați stat aici *toată ziua* fără lucru/ degeba?».

7. [Și] îi spun lui: «Fiindcă nimeni nu ne-a plătit/ tocmisit». [Iar el] le spune lor: «Mergeți și voi întru vie [și ceea ce este *drept* veți lua/ primi³⁶⁰!]!».

8. Dar făcându-se târziu, stăpânul viei a spus administratorului [τῷ ἐπιτρόπῳ]³⁶¹/ ispravnicului³⁶²/ îngrijitorului³⁶³ său: «Cheamă lucrătorii și dă-le lor plata începând de la ultimii [și] până la primii!».

9. Și au venit cei din ceasul al unsprezecelea [și] le-a dat la fiecare câte un dinarion.

10. Și au venit primii gândind că vor primi mai mult! Și au primit și ei câte un dinarion.

11. Iar după ce au luat [plata], *au murmurat* [ἐγόγγυζον]³⁶⁴ împotriva stăpânului casei

³⁶⁰ Fragmentul *dintre paranteze* nu există în GNT ci l-am tradus din MGK. Însă el e prezent în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, TNT, SCR („καὶ ὁ ἐὰν ἦ δίκαιον λήψεσθε”), SRV, NKJ, LUV („en wat recht is zal u geworden”). Nu se regăsește nici în VUL, BNT, RVA, NJB, NAU, NAB.

³⁶¹ De unde avem *epitrop* în limba română (de la ἐπίτροπος), care înseamnă *administrator al averii Bisericii*.

³⁶² În ed. Biblia 1688 și BOR 1914.

³⁶³ În ed. BOR 1939, 1988 și 2001.

³⁶⁴ În ed. Biblia 1688: „*răpștiră* [murmurără/ cârtiră] spre domnul casei”. Aceeași formulare găsim și în ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]. În ed. BOR 1914 se schimbă doar *timpul* verbului: „*răpșteau* împotriva stăpânului casei”. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: „*cârteau*”. Însă *verbul grecesc* luat în cauză poate fi *tradus* în multe feluri: au bodogănit, au bombănit, au cârcotit, s-au plâns, s-au văietat, au protestat în șoaptă, au clevetit, au bârfit...

12. [și] au spus: «Aceștia, ultimii, au făcut un ceas, și i-ai făcut pe ei *egali* nouă³⁶⁵, care am purtat/ îndurat *greutatea/ povara zilei* [τὸ βάρος τῆς ἡμέρας]³⁶⁶ și *arșița*³⁶⁷/ *zăduful*³⁶⁸ [τὸν κάσωνα]».

13. Iar [el] a răspuns unuia dintre ei, spunând: «Prietene, nu îți fac nedreptate! Nu te-ai învoit cu mine³⁶⁹ *un dinarion?*»

14. Ia-l pe al tău și pleacă! Iar eu vreau să dau celui *din urmă* ca și *ție!*

15. [Sau] nu mi se cuvine să fac *ce vreau* cu ale mele? Sau ochiul tău este *viclean/ rău* fiindcă eu sunt *bun?*».

16. Astfel vor fi cei din urmă *primii* și cei dintâi *ultimii*. [Fiindcă sunt mulți *chemați* (οἱ κεκλημένοι), dar puțini *aleși* (οἱ ἐκλεκτοί)³⁷⁰]”.

17. Și urcând Iisus întru Ierusalime a luat cu Sine pe [cei] doisprezece [Ucenici] și în/ pe cale le-a spus lor:

18. „Iată, ne urcăm întru Ierusalime, și *Fiul omului* va fi dat pe mâna arhierilor și a cărturarilor, și-L vor judeca pe El spre moarte!³⁷¹”

19. Și Îl vor da pe El pe mâna păgânilor întru batjocură, [ca] să-L biciuiască și să-L răstignească, însă a treia zi va învia”.

20. Atunci a venit la El *mama* fiilor lui Zevedeos, [împreună] cu fiii ei, închinându-se [Lui] și cerând ceva de la El.

21. Iar [El] i-a zis ei: „Ce vrei?”. [Și] a spus ea: „Spune ca *să șadă* acești doi fii ai mei, unul de-a dreapta Ta și altul de-a stânga Ta, întru Împărăția Ta!”.

22. Și a răspuns Iisus [și] a spus: „Nu știți *ce cereți*. Puteți să beți *paharul* pe care îl beau Eu [și să vă botezați cu *botezul* cu care Mă botez Eu³⁷²]?”. I-au spus Lui: „Putem”.

³⁶⁵ La plată.

³⁶⁶ În ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939 și 1988: „greutatea zilei”. În ed. BOR 2001: „greul zilei”.

³⁶⁷ În ed. BOR 1939, 1988 și 2001.

³⁶⁸ În ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și BOR 1914.

³⁶⁹ Pentru plată.

³⁷⁰ Fragment inexistent în GNT și pe care l-am tradus din MGK. El există și în VUL („multi sunt enim *vocati* pauci autem *electi*”), în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, GBV 2001, CNS, DBY, GNV, KJG, KJV („for many be *called*, but few *chosen*”), RST („ибо много *званных*, а мало *избранных*”), R60 („porque muchos *son llamados*, mas pocos *escogidos*”) dar nu există în WHO, BNT, IEP, NAB.

³⁷¹ Îl vor condamna la moarte.

³⁷² Fragmentul dintre paranteze l-am tradus din MGK. El nu apare în GNT, VUL, BNT, DRA, ESV, GBV 2001, dar apare în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, SCR („καὶ τὸ βάπτισμα ὃ Ἐγὼ

23. Și [Iisus] a spus lor: „Paharul Meu veți bea [și cu botezul cu care Eu Mă botez vă veți boteza³⁷³]! Dar a sta de-a dreapta Mea și de-a stânga Mea, [aceasta] nu este al Meu *ada*, ci [sunt ale celor] cărora *s-au pregătit* de [către] Tatăl Meu”.

24. Și auzind cei zece s-au mâniat/ supărat/ indignat pe cei doi frați.

25. Dar Iisus i-a chemat la Sine pe ei [și] a spus: „Cunoașteți că *arhonții/ stăpânitorii neamurilor* [οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν] domnesc peste ele și *cei mari* [οἱ μεγάλοι] le stăpânesc pe ele.

26. Nu astfel va fi *între voi*, ci cel care *vrea* între voi să fie *mare* va fi *slujitorul* [δίακονος] vostru,

27. și care *vrea* între voi să fie *întâiul/ primul* [πρῶτος]³⁷⁴ va fi *slujitorul* [δοῦλος] vostru!

28. După cum *Fiul omului* nu a venit [pentru] *a fi slujit*, ci [pentru] *a sluji* și [pentru] *a-Și da sufletul Lui răscumpărare* [λύτρον] pentru mulți”.

29. Și plecând ei din Ieriho [Ἱεριχῶ]³⁷⁵, I-a urmat Lui *mulțime multă* [de oameni].

30. Și, iată!, doi orbi, care ședeau lângă drum, auzind că *trece Iisus* [pe acolo], au strigat, spunând: „Miluiește-ne pe noi, [Doamne], Fiul lui David!”.

31. Dar mulțimea *îi certa* pe ei ca să tacă! Dar ei strigau *și mai tare*, spunând: „Miluiește-ne pe noi, Doamne, Fiul lui David!”.

32. Și Iisus a stat³⁷⁶, i-a chemat pe ei și a spus: „Ce vreți *să vă fac* vouă?”.

33. [Și] i-au spus Lui: „Doamne, ca să fie *deschiși*³⁷⁷ ochii noștri!”.

34. Și făcându-I-se milă [de ei], Iisus S-a atins de ochii lor, și îndată au văzut și I-au urmat Lui.

βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;”), PNT („and to be baptized with the baptisme that I am baptized with?”), NKJ, R60 („y ser bautizados con el bautismo con que Yo soy bautizado?”).

³⁷³ Din nou: un text tradus din MGK și inexistent în GNT. El există în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, TNT, WEB, PNT, ACF dar nu și în RVA, NJB, NLT, BNT, BGT, BFC, ASV, ARA.

³⁷⁴ În compoziție cu acest cuvânt avem în titulatura bisericească: protosul slujbei, protosinghel, protoiereu, protopsalt...

³⁷⁵ În ed. BOR 1988 și 2001: *Ierihon*.

³⁷⁶ S-a oprit *din mers* ca să le asculte dorința.

³⁷⁷ Să ni se deschidă/ să ni se redea puterea de *a vedea*.

Capitolul 21

1. Iar când s-au apropiat de Ierusalime și au intrat întru Vitfaghi/ Bitfaghi [Βηθφαγή]³⁷⁸, întru Muntele Măslinilor [Ὁρος τῶν Ἐλαιῶν], atunci Iisus a trimis pe doi Ucenici,

2. spunându-le lor: „Mergeți întru satul dinaintea voastră, și îndată veți găsi o asină legată și un mânz cu ea! Dezlegați-o [și] aduceți-o la Mine!

3. Și dacă cineva vă va zice ceva, spuneți că: «Domnul are nevoie de ele³⁷⁹!». Și îndată le va trimite pe ele”.

4. Iar aceasta s-a făcut ca să se împlinească ce s-a zis prin Profetul, care spune:

5. „Spuneți fiicei Sionului: «Iată, Împăratul tău vine la tine *blând și stând pe asină și pe mânz*, pe fiul celei de sub jug!»³⁸⁰.

6. Și au mers Ucenicii și au făcut *după cum le-a poruncit* lor Iisus,

7. au luat asina și mânzul și și-au pus peste ele³⁸¹ veșmintele, și El a stat peste ele³⁸².

8. Iar mulțime multă [de oameni] *își întindeau/așterneau* veșmintele lor în cale, iar alții tăiau ramuri din copaci și le așterneau în cale³⁸³.

9. Iar mulțimile care mergeau înaintea Lui și cele care Îi urmau, strigau spunând: „Osanna [Ὠσαννά]³⁸⁴, fiul lui David! Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului! Osanna *întru înălțimi/ cei de sus* [ἐν τοῖς ὑψίστοις]³⁸⁵!”.

³⁷⁸ În ed. Biblia 1688: *Visfaghi*. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: *Betfaghia*. În ed. BOR 1914: *Vithfaghi*. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: *Betfaghe*.

³⁷⁹ De asină/ măgăriță și de mânzul ei.

³⁸⁰ Profeția mesianică de la Zah. 9, 9. În LXX avem următorul text la Zah. 9, 9: „Bucură-te foarte fiica Sionului, strigă fiica Ierusalimului, iată, Împăratul tău vine la tine *drept* [δικαίως] și El *mântuiește, blând și stând pe cea de sub jug și pe mânzul cel tânăr!*”.

³⁸¹ Peste cele două animale.

³⁸² Peste veșmintele Sfinților Apostoli așezate peste cele două animale.

³⁸³ De aici avem în evlavia bisericească *folosirea de ramuri* la Florii și la Rusalii cât și *așternerea veșmintelor și a diverse obiecte* pe jos, la vohodul mare al Sfintei Liturghii, pentru ca preoții să *pășească* peste ele.

³⁸⁴ Transliterarea grecească a expresiei aramaice: *Mântuiește-ne pe noi!*

³⁸⁵ Mântuiește-ne pe noi și ne fă *părtași* de Sfinții și de Îngerii Tăi din ceruri!

10. Și intrând ei în Ierusalime, toată cetatea s-a zguduit/ cutremurat³⁸⁶, spunând: „Cine este Acesta?”.

11. Iar mulțimile spuneau: „Acesta este *Profetul Iisus*, Cel din Nazaretul Galileei”.

12. Și a intrat Iisus întru templu și a scos pe toți cei care vindeau și cumpărau în templu, și a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor care vindeau porumbei,

13. și a spus lor: „S-a scris [în Scriptură]: «*Casa Mea* va fi chemată *casă a rugăciunii* [οἶκος προσευχῆς], dar voi o faceți pe ea *peșteră a tâlharilor* [σπήλαιον ληστῶν]».

14. Și au venit la El orbi și șchiopi în templu, și i-a vindecat pe ei.

15. Și văzând arhieriei și cărturarii minunile pe care [Iisus] le făcea și pe copiii care strigau în templu și spuneau: „Osanna, fiul lui David!” , s-au mâniat/ indignat

16. și I-au spus Lui: „Auzi ce spun aceștia?³⁸⁷”. Iar Iisus le-a spus lor: „Da! [Însă] nu ați citit niciodată că: «Din gura *pruncilor și a celor care sug*³⁸⁸ Ți-ai pregătit laudă?³⁸⁹».

17. Și lăsându-i pe ei a ieșit afară din cetate, întru Bitania³⁹⁰ și Și-a petrecut noaptea acolo.

18. Iar dimineața devreme, întorcându-Se întru cetate, [Iisus] a flămânzit.

19. Și a văzut un smochin lângă cale, [S-a dus] la el și nu a găsit în el decât numai frunze, și a spus lui: „Să nu mai iasă fruct din tine în veac”. Și smochinul s-a uscat imediat.

20. Și Ucenicii văzând [aceasta] s-au minunat [și] au spus: „Cum s-a uscat smochinul de *îndată?*”.

21. Și a răspuns Iisus [și] le-a spus lor: „Adevărat vă spun vouă, dacă *aveți credință și nu vă îndoți*³⁹¹, veți face nu numai [cele care s-au făcut] cu smochinul, ci și muntelui acestuia veți spune: «Ridică-te și aruncă-te întru mare!» [și] se va face [aceasta]!

22. Și toate câte veți cere în rugăciune crezând³⁹², veți primi”.

³⁸⁶ Cutremurul *interior* al oamenilor din Ierusalim, care îi auzeau *pe alții ca ei* recunoscându-L drept *Mesia* pe Domnul.

³⁸⁷ Cu sensul: „Cum *suport*ți să se spună *o astfel de blasfemie* cu adresă la Tine?”.

³⁸⁸ Care sunt alăptați la sân.

³⁸⁹ Profetia mesianică de la Ps. 8, 3.

³⁹⁰ Transliterare a N. sg.: Βηθανία.

³⁹¹ Nu ezitați.

³⁹² În rugăciunea născută din *credința în Dumnezeu*.

23. Și a intrat El în templu, [și] s-au apropiat de El, Care învăța, arhieriei și bătrânii poporului, care au spus: „Cu ce *putere* [ἐξουσία] faci acestea? Și cine Ți-a dat *puterea* aceasta?”.

24. Și a răspuns Iisus [și] a spus lor: „Vă voi întreba și Eu pe voi *un cuvânt*³⁹³, pe care dacă mi-l veți spune Mie și Eu vă voi spune vouă *cu ce putere* fac acestea!

25. Botezul lui Ioannis *de unde* a fost? Din *cer* sau *de la oameni*?”. Iar ei cugetau în sinea lor, spunând: „Dacă spunem: «*Din cer*, ne va spune: *Atunci de ce nu ați crezut lui?*».

26. Iar dacă spunem: «*De la oameni*», ne temem de mulțime, căci toți îl au pe Ioannis ca *Profet*”.

27. Și I-au răspuns lui Iisus, spunându-I: „Nu cunoaștem”. [Atunci] și El le-a spus lor: „Nici Eu nu vă spun vouă *cu ce putere* fac acestea.

28. Dar ce vi se pare³⁹⁴ vouă [despre aceasta]? Un om avea doi fii. Și mergând la *primul* i-a spus: «Fiule, mergi astăzi [și] lucrează în via [mea³⁹⁵]!».

29. Iar el răspunzând a spus: «Nu vreau!», iar mai apoi *i-a părut rău* [și] s-a dus.

30. Și mergând la *al doilea*, i-a spus asemenea. Și i-a răspuns [acesta și] i-a spus: «Eu [mă duc], stăpâne!», și nu s-a dus.

31. Care dintre cei doi au făcut *voia* tatălui [lor]?”. [Și] I-au spus [Lui]: „Primul”. [Iar] Iisus le-a spus lor: „Adevărat vă spun vouă că *vameșii și prostituatele/ desfrâdatele* merg *înaintea voastră* întru Împărăția lui Dumnezeu.

32. Căci a venit Ioannis către voi *în calea dreptății* [ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης], și nu ați crezut lui, iar vameșii și prostituatele *au crezut* lui³⁹⁶! Iar voi ați văzut³⁹⁷ și *nu v-a părut rău* după [aceea], crezând lui.

33. Ascultați o altă *parabolă*! Era un om³⁹⁸, *stăpân de casă* [οἰκοδεσπότης], care a sădit vie și a împrejmuț-o pe ea

³⁹³ Vă voi întreba *cu privire la o problemă*.

³⁹⁴ Ce *gândiți* voi cu privire la...

³⁹⁵ În MGK...și *lipsește* în GNT. Însă *pronumele posesiv* apare în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, GBV 2001, VUL, DBY, SRV, TNT, VUO dar nu și în BNT, FBJ, TIS, S17, TOB, WHO.

³⁹⁶ Au crezut *în cele propovăduite* de către el.

³⁹⁷ Ceea ce *a spus și a făcut* Sfântul Ioan Botezătorul.

³⁹⁸ În MGK apare și pronumele nehotărât „oarecare”, existând astfel sintagma „un om oarecare”, care e prezentă și în ed. BOR 1988.

cu gard și a săpat în ea *lin* [ληνὸν]³⁹⁹/ teasc, și a clădit turn și a tocmnit lucrători/ podgoreni/ viticultori [γεωργοίς] pentru ea și a plecat.

34. Iar când s-a apropiat *vremea roadelor* [ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν], a trimis pe slujitorii lui către lucrători [pentru] a lua roadele lui.

35. Și lucrătorii, luându-i pe slujitorii lui, pe unul l-au bătut, iar pe altul l-au omorât, iar pe altul l-au ucis cu pietre.

36. Din nou a trimis alți slujitori, mai mulți [decât] cei dintâi, și le-au făcut și lor asemenea⁴⁰⁰.

37. Iar, în cele din urmă, l-a trimis către ei pe fiul lui, spunând: «Se vor rușina de *fiul meu*».

38. Dar lucrătorii, văzându-l pe fiul [lui], au spus în sinea lor: «Acesta este *moștenitorul!* Veniți să îl omorâm și să avem noi moștenirea lui»,

39. și luându-l pe el l-au scos *afară din vie* și l-au omorât⁴⁰¹.

40. Astfel, când va veni *stăpânul viei*, ce va face acelor *lucrători?*».

41. [Și] i-au răspuns Lui: „Pe cei răi *cu rău* îi va pierde pe ei și via o va tocmni altor lucrători, care îi vor da lui roadele la timpul lor”.

42. Și Iisus a spus lor: „Niciodată nu ați citit în *Scripturi* [ταῖς Γραφαῖς]: «Piatra, pe care au respins-o/ au aruncat-o⁴⁰² [ἀπεδοκίμασαν]/ nu au băgat-o în seamă⁴⁰³ ziditorii, aceasta s-a făcut/ a ajuns întru *capul unghiului* [κεφαλῆν γωνίας]⁴⁰⁴! De la Domnul s-a făcut aceasta și *minunată* este în ochii noștri⁴⁰⁵»?».

43. De aceea vă spun vouă că *se va lua de la voi Împărăția* lui Dumnezeu și [ea] va fi *dată* neamului aceuia [care] *face* roadele ei.

44. Și cel care *cade* pe piatra aceasta *se va sfărâma!* Iar peste acela peste care [ea] *va cădea* îl va *zdrobi/ strivi* pe el”.

45. Și ascultând arhieriei și fariseii parabolele Lui *au cunoscut* că despre ei spune!

³⁹⁹ Jgheabul în care *se strivesc* strugurii pentru a se face must.

⁴⁰⁰ Au fost și ei *chinuiți* sau *omorâți* ca și primii.

⁴⁰¹ Domnul vorbindu-le, în mod parabolic, despre ceea ce *aveau să-i facă* Lui.

⁴⁰² În ed. BOR 1939.

⁴⁰³ În ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și BOR 1914. În ed. 1988 și 2001: *au nesocotit-o*.

⁴⁰⁴ Piatra *fundamentală*, cea *din colț*.

⁴⁰⁵ Profeta mesianică de la Ps. 117, 22-23.

46. Și căutând *a-L prinde* pe El s-au temut de mulțimi, fiindcă *Îl aveau pe El întru Profet*⁴⁰⁶.

⁴⁰⁶ Fiindcă *Îl socoteau/ Îl cinsteau/ Îl ascultau* pe El ca pe *un Profet* al lui Dumnezeu.

Capitolul 22

1. Și Iisus a răspuns, [și] iarăși a vorbit în parabole, spunându-le lor:

2. „Împărăția Cerurilor a fost asemănată omului împărat, care a făcut *nunți* [γάμους]⁴⁰⁷ fiului lui.

3. Și a trimis pe slujitorii lui [spre] a chema [pe cei care] au fost *chemați întru/ la nunți* [τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους], însă [aceștia] nu au vrut să vină.

4. Iarăși a trimis alți slujitori, spunând: «Spuneți celor care *au fost chemați*: <Iată, am pregătit *ospățul meu* [τὸ ἄριστόν μου], *juncii*⁴⁰⁸ *mei* și *cele îngrășate* au fost junghiate și toate sunt gata! Veniți întru/ la nunți!>».

5. Dar [ei] neluând în seamă [invitația] s-au dus, care întru *țarina* lui, și care la *neguțătoria* [τὴν ἐμπορίαν] lui!

6. Iar restul/ ceilalți i-au prins pe slujitorii lui, i-au batjocorit/ i-au chinuit și i-au omorât.

7. Iar împăratul [auzind]⁴⁰⁹ [acestea] s-a mâniat și a trimis armatele [τὰ στρατεύματα]/ oștile lui, [care] au nimicit pe ucigașii aceia și cetățile lor i-au dat foc.

8. Atunci, [împăratul] a spus slujitorilor lui: «Nunta [γάμος] este *gata*, dar cei care *au fost chemați* [οἱ κεκλημένοι] nu au fost *vrednici* [ἄξιοι]⁴¹⁰!

9. De aceea, mergeți la răspântiile căilor⁴¹¹ și oricâți veți găsi, chemați-i întru/ la nunți!».

10. Și au ieșit slujitorii aceia întru/ la căi, [și] au adunat pe toți câți i-au găsit, și *răi* și *buni*! Și s-a umplut

⁴⁰⁷ Forma *de plural* existentă în GNT nu se regăsește în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001, WEB, RVA („banquete”), SCH („Hochzeit”), PNT („a marriage”), R60 („fiesta”), NRV („le nozze”), TNT, LBA, LND însă se regăsește în BNT, VUL („nuptias”), VUO, SCR, WHO, TIS.

Putem înțelege însă prin *nunți* (într-o citire *literală*) o nuntă făcută *pe perioada a mai multe zile*.

⁴⁰⁸ Taurii tineri, nepuși la jug.

⁴⁰⁹ Cuvânt existent în MGK dar nu și în GNT, dar pe care îl regăsim în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001. El apare și în VUL („rex autem cum *audisset iratus*”), WEB („but when the king *heard*{of it}”), PNT, CNS, Biblia de la Blaj [1795], DRA, GNV, KJG, LND, MRD dar nu și în BNT, GBV 2001, NLT („then the king became furious”).

⁴¹⁰ Nu au vrut *să fie vrednici de nuntă*, adică *să se pregătească și să vină pregătiți* la nuntă.

⁴¹¹ În intersecțiile drumurilor.

nunta [cu] *cei care stăteau la masă* [καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων]⁴¹².

11. Și intrând împăratul ca să vadă pe cei care stăteau la masă, a văzut acolo pe un om, [care] nu era îmbrăcat [cu] *haina nunții* [ἔνδυμα γάμου],

12. și i-a spus lui: «Prietene, cum ai intrat aici neavând *haina nunții?*». Iar [el] a tăcut.

13. Atunci împăratul a spus slujitorilor: «Legăți-i lui picioarele și mâinile [și] aruncați-l pe el întru *întunericul cel mai din afară!*». Acolo va fi *plângerea și scrâșnirea dinților*.

14. Căci mulți sunt *chemați*, dar puțini sunt *aleși*⁷.

15. Atunci s-au dus fariseii [și] *au luat/ primit sfat* [συμβούλιον ἔλαβον]⁴¹³ *ca să-L prindă pe El în cuvânt*⁴¹⁴.

16. Și a trimis la El pe ucenicii lor⁴¹⁵, [împreună] cu irodianii, spunând: „Învățătorule, cunoaștem că ești *adevărat* [ἀληθής]⁴¹⁶ și înveți calea lui Dumnezeu *în adevăr* și nu-ți pasă de nimeni! Căci nu privești întru/ la fața oamenilor.

17. Spune-ne nouă ce Ți se pare⁴¹⁷? Se cuvine *a da dajdie/ impozit* Cesarului [κῆνσον Καίσαρι] sau nu?”.

18. Dar Iisus cunoscând răutatea/ viclenia [τὴν πονηρίαν] lor a spus: „Ce Mă ispititi⁴¹⁸, ipocriților/ fățarnicilor?”

⁴¹² În ed. Biblia 1688 și Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „și să umplu [se umplu] nunta de *oaspeți*”. În ed. BOR 1914: „și s-a umplut nunta de *cei ce ședeau*” [la masă]. În ed. BOR 1939: „și s-a umplut casa nunții *de oaspeți*”. În ed. BOR 1988 și 2001: „și s-a umplut casa nunții *cu oaspeți*”.

În MGK găsim ideea de „oaspeți/ chemați” regăsită în edițiile sinodale românești: „καὶ ἐγεμίσθη ὁ γάμος ἀπὸ ἀνακεκλιμένων” [și s-a umplut nunta cu *cei invitați/ chemați*”.

În VUL găsim: *discumbentium*, care îi indică pe cei care *stau la masă* sau pe cei care *mănâncă întinși pe pat*, adică pe *invitați*.

⁴¹³ În ed. Biblia 1688: „făcură sfat”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „făcând sfat”. În ed. BOR 1914: „sfat au făcut”. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001: „au ținut sfat”, conform VUL: „consilium inierunt”.

BNT prezintă *același text* ca și GNT: „au luat/ primit sfat”, care poate fi citit sub forma: „*au convenit asupra unei decizii*, aceea de *a-L atrage în cursă*, la nivelul răspunsurilor, pe Domnul”.

⁴¹⁴ Să-L facă pe Domnul *să greșească* în cuvânt, în ceea ce spune, mărturisește...

⁴¹⁵ Ai fariseilor.

⁴¹⁶ Același *adjectiv* găsim și în MGK. Însă în ed. Biblia 1688 găsim adjectivul „direct” [drept]”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] găsim același adjectiv sub forma „derept”. În ed. BOR 1914: „*adevărat ești*”, ca în GNT. În ed. BOR 1939 și 1988: „ești *omul adevărului*”. În ed. BOR 2001, care urmează GNT ca și noi: „ești *adevărat*”.

Și în VUL găsim tot „ești adevărat”: *verax es*.

⁴¹⁷ Ce *gândești* despre...

⁴¹⁸ Cu sensul: *de ce* Mă ispititi...

19. Arătați-Mi *moneda dajdiei* [τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου]!” Şi I-au dat Lui *un dinarion*.

20. Şi [Iisus] a spus lor: „Al cui este *chipul* acesta şi *inscripția* [de pe el]?”.

21. [Şi] I-au spus Lui: „Ale lui Cesar”. Atunci [Iisus] a spus lor: „Aşadar, dați Cesarului pe ale Cesarului şi lui Dumnezeu pe cele ale lui Dumnezeu”.

22. Şi auzindu-L s-au minunat, şi L-au lăsat pe El [şi] s-au dus.

23. În ziua aceea S-au apropiat de El sadducheeii, cei care spun că *nu este înviere*⁴¹⁹, şi L-au întrebat pe El,

24. spunând: „Învățătorule, Moisis a spus: «Dacă cineva moare neavând *urmaşi*, fratele lui va lua de soție pe femeia lui⁴²⁰ şi va ridica *urmaş*⁴²¹ fratelui lui».

25. Dar erau la noi şapte frați! Şi primul [dintre ei] s-a însurat [şi] a murit, şi neavând *urmaş* a lăsat pe femeia sa fratelui lui!

26. Asemenea [a făcut] şi al doilea şi al treilea, până la al şaptelea.

27. Şi în urma tuturor a murit [şi] femeia.

28. Atunci, la înviere⁴²², a cui [dintre] cei şapte [frați] va fi femeia? Căci toți şapte au avut-o pe ea!”.

29. Iar Iisus a răspuns [şi] le-a spus lor: „Vă rătăciți necunoscând *Scripturile* şi nici *puterea lui Dumnezeu!*

30. Căci la înviere [oamenii] nu se însoară şi nici nu se mărită, ci sunt ca Îngerii [lui Dumnezeu]⁴²³ în cer.

31. Iar despre *învierea morților* [τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν] nu ați citit [că] s-a zis vouă de [cătore] Dumnezeu, spunând:

32. «Eu sunt *Dumnezeul lui Avraam* şi *Dumnezeul lui Isaac* şi *Dumnezeul lui Iacov*»? [Căci] Dumnezeu nu este *al morților*, ci *al viilor*⁴²⁴».

⁴¹⁹ Înviere a morților.

⁴²⁰ A celui decedat.

⁴²¹ Şi se va socoti *copilul născut* de cumnat cu cumnata sa ca fiind *al celui mort* şi nu *al fratelui său*.

⁴²² La învierea întregii umanități din morți.

⁴²³ Fragment inexistent în GNT dar prezent în MGK: „ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῶ”. El apare şi în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001, VUL („sunt sicut Angeli Dei in caelo”), SCR, TIS, DBY („but are as Angels of God in heaven”), KJG, LUO („sondern sie sind gleichwie die Engel Gottes im Himmel”), STE dar nu şi în WHO, BNT, NIB.

⁴²⁴ Dumnezeu este *cu cei vii întru El*, cu cei *Sfinți*.

33. Și mulțimile *ascultau* [și] *se uimeau* de învățătura Lui.

34. Dar fariseii, auzind că *i-a făcut să tacă* [ἐφίμωσεν] pe sadducei, s-au adunat împreună,

35. și unul dintre ei, [un] [învățător al Legii (νομικός)], a întrebat ispitindu-L pe El:

36. „Învățătorule, care poruncă este *mare* [μεγάλη] în Lege?”

37. Și [Iisus] i-a pus lui: „«*Să iubești* pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău!»⁴²⁵.

38. Aceasta este *marea* și *prima* poruncă.

39. Iar a doua ca aceasta: «*Să iubești* pe aproapele tău ca pe tine însuși!»⁴²⁶.

40. Întru/ de aceste două porunci *se spânzură/ se atârnă/ se ține* [κρέμονται]⁴²⁷ întreaga Lege și Profeții.

41. Și fiind adunați [la un loc] fariseii, Iisus i-a întrebat pe ei,

42 spunând: „Ce vi se pare despre *Hristos*? Al cui *Fiu* este?”. [Și ei] Îi spun Lui: „Al lui David”.

43. [Și Iisus] le-a spus lor: „Atunci, cum de David, în Duhul [Sfânt], Îl numește pe El *Domn*, spunând: «A zis Domnul Domnului meu: <Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi [scaunel/ taburet (ὑποπόδιον)]⁴²⁸ sub/ dedesubtul picioarelor Tale⁴²⁹>?».

44. Astfel, dacă David Îl numește pe El *Domn*, cum este fiul lui?”

45. Și nimeni nu a putut *să-I răspundă Lui cuvânt* și nici n-a mai îndrăznit cineva din ceasul acela *să-L mai întrebe* pe El.

⁴²⁵ Deut. 6, 5.

⁴²⁶ Lev. 19, 18.

⁴²⁷ În ed. Biblia 1688: „Întru aceste doao porunci toată legea și prorocii *spânzură*”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „Întru aceste doao porunci toată legea și prorocii *să ține*”. În ed. BOR 1914: „Într-aceste două porunci, toată legea și prorocii *atârnă*”. În ed. BOR 1939: „În aceste două porunci *atârnă* toată legea și prorocii”. În ed. BOR 1988: „În aceste două porunci *se cuprinde* toată Legea și prorocii”. În ed. BOR 2001: „De aceste două porunci *atârnă* toată legea și profetii”.

VUL folosește verbul *pendet*, care se poate traduce cu: se spânzură/ atârnă în jos/ depinde. GNT este identică cu WHO, BNT, SCR, WEB în această chestiune.

⁴²⁸ Cuvântul ὑποπόδιον e prezent în MGK dar nu și în GNT. În ed. Biblia 1688 și în Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] apare tradus ca „scaun”, pe când în ed. BOR 1914, 1939, 1988 și 2001: „așternut”.

⁴²⁹ Profetia mesianică de la Ps.109, 1. În LXX găsim ὑποπόδιον.

Capitolul 23

1. Atunci, Iisus a vorbit mulțimilor și Ucenicilor Lui,
2. spunând: „Pe scaunul lui Moisis au șezut cărturarii și fariseii.
3. De aceea, toate câte v-au spus vouă, faceți-le și țineți-le, dar după faptele lor nu faceți! Căci ei *spun*⁴³⁰ însă *nu fac*⁴³¹.
4. Și leagă *poveri grele* [φορτία βαρέα] și *greu de purtat* și le pun *pe umerii* oamenilor, dar ei nici cu degetul lor nu vor *a le mișca* pe ele.
5. Și toate faptele lor le fac pentru *a fi văzuți* de oameni! Și își *lărgesc filactiriile* [τὰ φυλακτήρια]⁴³² lor și își *măresc ciucurii* [τὰ κράσπεδα] [veșmintelor lor]⁴³³,
6. și *iubesc locul de cinste* [τὴν πρωτοκλισίαν] la ospete și *locurile de frunte* [τὰς πρωτοκαθεδρίας] în sinagogi,
7. și *salutările/ întâmpinările* [τοὺς ἀσπασμοὺς] în piețe și *a fi chemați* de oameni: *Ravvi!* [, *Ravvi!*]⁴³⁴ [Ῥαββί]/ *Învățătorule!* [, *Învățătorule!*]
8. Dar voi să nu vă numiți *Ravvi!* Căci unul este *Învățătorul* vostru, [Hristos]⁴³⁵, și voi toți sunteți *frați*.
9. Și *tată* al vostru să nu numiți pe pământ, căci unul este *Tatăl* vostru, Cel din ceruri.
10. Nici să nu vă numiți *învățători*, căci *Învățător* al vostru este unul, *Hristos*.
11. Și cel care este *mai mare* [μείζων] [între] voi va fi *slujitorul* [διάκονος] vostru.

⁴³⁰ Ce trebuie de făcut.

⁴³¹ Ceea ce spun că trebuie făcut.

⁴³² A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Tefillin>.

⁴³³ Fragment existent în MGK și care lipsește din GNT. El apare în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 („de pe poale”), 2001 („de la poale”), Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001.

GNT prezintă același text cu VUL în această privință: „dilatant enim *phylacteria* sua et magnificant *fimbrias*”.

⁴³⁴ În MGK, varianta pe care o traduce și ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și BOR 1914, apare de două ori *Ravvi*. Începând cu ed. BOR 1939, în edițiile românești sinodale, găsim doar o singură dată *forma de vocativ* ca și în GNT.

⁴³⁵ Apare în MGK dar și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1988, 2001. Doar în ed. BOR 1939 avem *același text* ca și în GNT.

12. Iar cel [care] *se va înălța pe sine* [ὕψώσει ἑαυτὸν] va fi smerit și cel [care] *se va smeri pe sine* [ταπεινώσει ἑαυτὸν] va fi înălțat.

13. Și vai vouă, cărturari și farisei ipocriți/ fățarnici, că *închideți* [κλείετε] Împărăția Cerurilor înaintea oamenilor! Căci voi *nu intrați* și nici [pe cei ce] *vor să intre* nu îi lăsați *să intre*.

14. *⁴³⁶ [Dar vai de voi, cărturari și farisei, ipocriților, că mâncați casele văduvelor și aceasta cu motivul/ pretextul că faceți cu greutate *rugăciuni îndelungi* [μακρὰς προσευχάς]! Pentru aceasta veți lua mai multă *pedeapsă* [καταδίκην].]⁴³⁷

15. Vai vouă, cărturari și farisei ipocriți, că înconjurați marea și uscatul [spre] a face *un prosilitos*⁴³⁸/ un prozelit⁴³⁹, și când l-ați făcut, îl faceți pe el, de două ori mai mult [decât] pe voi, *fiu al gheennei* [υἱὸν γέεννης]!

16. Vai vouă, călăuze/ îndrumători/ *povățuitori orbi* [ὁδηγοὶ τυφλοὶ], care spuneți: «Cine se jură *pe templu*, nimic este⁴⁴⁰! Dar cine se jură *pe aurul templului* este *legat*⁴⁴¹».

17. Proștilor/ nebunilor și orbilor, dar ce este *mai mare: aurul* [templului] sau *templul* care *sfîntește* aurul?

18. Și [iarăși spuneți]: «Cine se jură *pe altar*, nimic este! Dar cine se jură *pe darul* de deasupra lui, este *legat*».

19. [Proștilor/ nebunilor]⁴⁴² și orbilor, dar ce este *mai mare: darul* [altarului] sau *altarul* care *sfîntește* darul?

20. Astfel, cel care se jură *pe altar* se jură *pe el* și pe toate [cele puse] *deasupra* lui!

21. Și cel care se jură *pe templu* se jură *pe el* și *pe Cel care locuiește*⁴⁴³ în el,

⁴³⁶ Întregul verset 14 lipsește din GNT.

⁴³⁷ Varianta propusă de MGK drept *versetul al 13-lea* și regăsită în ed. Biblia 1688 (v. 13), Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] (v. 14), BOR 1914 (v. 13), 1939 (v. 14), 1988 (v. 14) și 2001 (v. 14).

Însă v. 14 nu apare nici în BNT, VUL, TOB, NJB, NAB dar apare în WEB, SCR și STE (în ambele ediții găsim pe κρίμα, *judecată*, ca în ed. Biblia 1688), NRV, PNT (ed. din 1595: „Wo vnto you Scribes and Pharisees, hypocrites: for ye deuoure widdowes houses, and that vnder a pretence of *long prayer*: therefore ye shall receaue the greater *dampnation*”), RST (vorbește despre *осуждение*, pedeapsă/ condamnare, ca și în MGK), SVV, LUO (folosește pe *Verdammnis*, osândă/ blestem).

⁴³⁸ Transliterare a N. sg: προσήλυτος.

⁴³⁹ Un *nou venit*/ convertit la *crediința evreiască* dintre *neamurile păgâne*.

⁴⁴⁰ Cu sensul: *nu face niciun păcat*.

⁴⁴¹ Idem: *face păcat*.

⁴⁴² Cuvânt existent în MGK dar și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001.

⁴⁴³ Se jură pe Dumnezeu.

22. și cel care se jură *pe cer* se jură *pe tronul lui Dumnezeu* și *pe Cel care șade deasupra lui*⁴⁴⁴.

23. Vai vouă, cărturari și farisei ipocriți, că dați zeciuală din *mentă/ izmă* și din *mărar* și din *chimion/ chimen*⁴⁴⁵, însă ați lăsat pe *cele grele* [τὰ βαρύτερα] ale Legii: *judcata* și *mila* și *credița*! Iar pe acestea trebuie *a le face* și pe acelea *a nu le lăsa*.

24. Povățuitori orbi, cei care *strecurați* țânțarul și *înghițiți* cămila!

25. Vai vouă, cărturari și farisei ipocriți, căci curățați *partea din afară* a paharului și a vasului/ a blidului⁴⁴⁶, dar pe dinăuntru sunt pline de *jefuire* și *neînfrânare*.

26. Fariseule orb, curățește mai întâi *interiorul* paharului, ca să fie curată și partea lui *din afară*!

27. Vai vouă, cărturari și farisei ipocriți, că sunteți asemenea *mormintelor care au fost văruite* [τάφοις κεκοιμημένοις], care *pe afară* se arată [a fi] *frumoase*, dar *pe dinăuntru* sunt pline de *oasele morților* și de *toată necurăția*.

28. La fel și voi, *pe afară* vă arătați oamenilor [a fi] *drepți*, dar *pe dinăuntru* sunteți plini de *ipocrizie/ fățarnicie/ nesinceritate* și *fărădelege*.

29. Vai vouă, cărturari și farisei ipocriți, că zidiți mormintele Profetilor și împodobiți mormintele Drepților,

30. și spuneți: «Dacă eram în zilele părinților noștri, nu am fi fost *părtașii* lor la sângele Profetilor».

31. Și astfel *mărturisiți voi înșivă* că sunteți *fiii* [acelora] care *i-au ucis* pe Profeti.

32. Însă voi *umpleți măsura* părinților voștri.

33. Șerpilor, puilor de vipere, cum veți scăpa de *judcata gheennei*?

34. De aceea, iată!, Eu trimit către voi Profeti și Întelepți și Cărturari! [Și] dintre ei veți ucide și veți răstigni, dintre ei veți biciui în sinagogile voastre și îi veți urmări⁴⁴⁷ din cetate în cetate!

35. Ca să vină peste voi tot sângele Dreptului, care a curs pe pământ, de la sângele Dreptului Abel și până la

⁴⁴⁴ Pe Dumnezeu, Cel Care șade *mai presus* decât *tot cerul*, decât *tot ce există*.

⁴⁴⁵ A se vedea: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Chimen>.

⁴⁴⁶ Idem: <http://dexonline.ro/definitie/blid>.

Substantivul *πρωψίς* a fost tradus prin *blid* în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795].

⁴⁴⁷ Veți merge după ei ca să îi *omorâți*.

sângele Dreptului Zaharias, fiul lui Varahias, care a fost omorât între *templu* și *altar*.

36. Adevărat vă spun vouă, vor veni toate acestea *peste* generația aceasta.

37. Ierusalime, Ierusalime⁴⁴⁸, care omori pe Profeti și ucizi cu pietre pe cei care *au fost trimiși* către tine, de câte ori am vrut *a aduna* pe fiii tăi, după cum adună cloșca puii ei sub aripi, și nu ați vrut.

38. Iată, casa voastră vi se va lăsa vouă pustie!

39. Adevărat vă spun vouă, nu Mă veți mai vedea, până ce veți spune: «Binecuvântat este *Cel ce vine* în numele Domnului!»”.

⁴⁴⁸ Pentru prima dată în Evanghelie avem forma de singular: Ἰερουσαλήμ.

Capitolul 24

1. Și Iisus a ieșit din templu [și] s-a dus, și s-au apropiat Ucenicii Lui [pentru] a-I arăta Lui *zidirile templului*.

2. Iar [Iisus] răspunzând a spus lor: „Nu vedeți [voi] acestea toate? Adevărat vă spun vouă, aici nu va fi *lăsată/ îngăduită/ iertată* piatră pe piatră, care *să nu fie distrusă*”.

3. Și șezând El pe Muntele Măslinilor, au venit la El Ucenicii, deoparte, [și] au spus: „Spune-ne nouă, când vor fi *acestea* și care este semnul *venirii* [Tale]⁴⁴⁹ și *al plinirii/ sfârșitului* veacurilor?”.

4. Și Iisus a răspuns [și] a spus lor: „Vedeți să nu vă *rătăcească/ înșele/ amăgească* [πλανήση] cineva pe voi!

5. Căci mulți vor veni în numele Meu, spunând: «Eu sunt *Hristos!*», și pe mulți îi vor *rătăci/ înșela/ amăgi*.

6. Și veți auzi de *războaie* și de *vești ale războaielor*! Vedeți că nu [trebuie] să vă *necăjiți/ temeți/ înspăimântați* [μὴ θροεῖσθε] [de acestea]! Căci [acestea] *trebuie să fie*, dar încă nu este *sfârșitul* [τὸ τέλος].

7. Căci *se va ridica* neam peste neam și împărăție peste împărăție și vor fi [vremuri] *de foamete* [λιμοί]⁴⁵⁰ [și ciume]⁴⁵¹ și *cutremure pe alocuri*!⁴⁵²

8. Dar toate acestea sunt *începutul durerilor/ al suferințelor* [ἀρχὴ ὠδίνων].

9. Atunci vă vor da pe voi *întru neazuri* și vă vor *ucide* pe voi, și *veți fi urâți* de toate neamurile pentru⁴⁵³ numele Meu.

⁴⁴⁹ *Pronumele* nu e regăsit în GNT ci în MGK, cât și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001, VUL, SCR, TIS.

⁴⁵⁰ În limba greacă veche *foamete* cunoștea forme *de plural*...și aici avem forma de nominativ, feminin, plural. De aceea am spus *vremuri de foamete*.

⁴⁵¹ Fragment din MKG.

⁴⁵² În ed. Biblia 1688: „și vor fi *morți* și *foameț* [formă de plural] și *cutremure pre-allocurea*”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „și vor fi *ciume* și *foamete* și *cutremure* pre toate locurile [prin toate locurile/ părțile lumii]”.

În ed. BOR 1914: „și vor fi *foamete* și *ciumă* și *cutremure* pre alocurea”. În ed. BOR 1939, 1988 și 2001 se vorbește tot despre *foamete, ciumă* și *cutremure*.

În ed. Biblia de la Blaj [1795]: „și vor fi *ciume* și *foameți* și *cutremuri* pe alocurea”, respectându-se astfel *formele de plural* prezente în textul grecesc existent în GNT, MGK, BNT, SCR.

⁴⁵³ Din cauza Mea.

10. Și atunci mulți *se vor scandaliza/ se vor sminti și se vor vinde unii pe alții și se vor urî unii pe alții!*

11. Și mulți *profeți falși/ mincinoși* [ψευδοπροφήται] *se vor scula*⁴⁵⁴ *și îi vor rătăci pe mulți!*

12. Iar din cauza înmulțirii fărădelegilor, *se va răci dragostea* [ψυχήσεται ἡ ἀγάπη] multora.

13. Dar cel [care] *va îndura/ răbda/ suporta/ suferi* [ὁ ὑπομείνας] [până] *întru sfârșit* [τέλος]⁴⁵⁵, *acela se va mântui.*

14. Și această Evanghelie⁴⁵⁶ a Împărăției va fi *propovăduită* în toată lumea [locuită] [τῆ οἰκουμένη], întru mărturie la toate neamurile, și atunci va veni *sfârșitul* [τὸ τέλος].

15. De aceea, când veți vedea *rușinea/ urâciunea/ scârba/ monstruozitatea pustiirii/ a părăsirii/ a singurătății* [τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως], care s-a spus prin Profetul Daniil [Δανιὴλ τοῦ Προφήτου]⁴⁵⁷, stând în *locul cel sfânt* – cel care citește *să înțeleagă!* –,

16. atunci cei din Iudea [τῆ Ἰουδαία] să fugă întru munți,

17. cel de pe casă⁴⁵⁸ să nu coboare ca să ia din casă *pe ale lui,*

18. și cel din țarină să nu se întoarcă înapoi ca să-și ia veșmântul lui.

19. Și, vai, de cele care *au luat în pântec*⁴⁵⁹ și de cele *care alăptează* în zilele acelea!

20. Și rugați-vă ca să nu fie *fuga/ pribegia/ refugiarea voastră* [ἡ φυγή ὑμῶν] iarna și nici sâmbăta.

21. Căci va fi atunci *necaz/ supărare/ strâmtorare mare* [θλίψις μεγάλη], care nu a mai fost de la începutul lumii [și] până acum, și nici nu va mai fi.

22. Și dacă nu s-ar fi *scurtat* acele zile, nu s-ar fi *mântuit* tot trupul! Dar pentru *cei aleși* vor fi *scurtate* zilele acelea⁴⁶⁰.

23. Atunci, dacă cineva vă spune vouă: «Iată, *aici* e Mesia!» sau: «*Acolo* [este]!», să nu credeți!

⁴⁵⁴ Vor începe să propovăduiască *mărturia lor falsă*, mincinoasă.

⁴⁵⁵ Până la *sfârșitul vieții* lui pământești, până la moarte.

⁴⁵⁶ Această carte e plină de *vești bune*, de *noutățile mântuirii*, potrivit morfemelor care *compun* cuvântul grecesc.

⁴⁵⁷ La Dan. 9, 27 și 12, 11.

⁴⁵⁸ Care se află *pe acoperișul* casei...

⁴⁵⁹ Care sunt *însărcinate*.

⁴⁶⁰ Vor fi *mai puține* zilele de chin, de suferință, din cauza rugăciunilor Sfinților.

24. Căci se vor scula *hristoși falși/ mincinoși* [ψευδόχριστοι] și *profeți falși/ mincinoși* [ψευδοπροφήται] și vor da⁴⁶¹ *semne mari* și *minuni* care să *rătăcească/* să amăgească, dacă se poate, și pe *cei aleși*.

25. Iată, vă *vestesc* vouă *de mai înainte* [προείρηκα]!

26. Astfel, dacă vă spun vouă: «Iată, este⁴⁶² în pustie!», să nu ieșiți⁴⁶³! [Iar dacă vă spun]: «Iată, este în cămări!», să nu credeți!

27. Căci precum fulgerul *iese* de la răsărit și *luminează/ se arată* până la apus, astfel va fi *venirea* [ἡ παρουσία] *Fiului omului*!

28. Căci unde este *trupul cel mort* [τὸ πῶμα]/ stârvul, acolo *se vor aduna* [și] vulturii.

29. Și îndată după *necazul/ durerea/ strâmtorarea* acelor zile soarele *se va întuneca*, și luna *nu își va mai da lumina* ei, și stelele *vor cădea* din cer iar puterile cerurilor *se vor clătina*.

30. Și atunci va străluci/ se va arăta în cer *semnul Fiului omului* [τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου], și atunci vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe *Fiul omului* venind pe norii cerului *cu putere* și *slavă multă*!

31. Și va trimite pe Îngerii Lui cu sunet mare de trâmbiță, și vor aduna pe *cei aleși* ai Lui din cele patru vânturi⁴⁶⁴, de la *marginile cerurilor* până la *celelalte margini*.

32. Iar de la smochin învățați parabolă/ pildă! Când mlădița lui *deja se face fragedă/ delicată* și *scoate/ odrăsește frunze*, cunoașteți că vara este *aproape*!

33. La fel și voi, când vedeți toate acestea să cunoașteți că este *aproape*, la *uși*.

34. Adevărat vă spun vouă că *nu va trece* generația/ neamul acesta până *nu vor fi* toate acestea.

35. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.

36. Iar despre ziua și ceasul acela nimeni nu știe, nici Îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl.

⁴⁶¹ Oamenilor să vadă...

⁴⁶² Hristos este...

⁴⁶³ În pustie.

⁴⁶⁴ Din cele *patru colțuri* ale lumii/ din *toată* lumea.

37. Căci precum a fost⁴⁶⁵ în zilele lui Noe, astfel va fi venirea Fiului omului.

38. Căci după cum era în zilele [acelea] de dinainte de potop, [când oamenii] mâncau și beau, se însurau și se măritau, până în ziua în care a intrat Noe întru arcă,

39. și nu au cunoscut⁴⁶⁶ până a venit potopul și i-a luat pe toți, astfel va fi [și] venirea *Fiului omului*.

40. Atunci, [din] doi [care] vor fi în țarină, unul va fi luat și celălalt *lăsat*.

41. [Și din] doi [care] vor măcina în moară, unul va fi luat și celălalt *lăsat*.

42. De aceea privegheați, că nu știți *în ce zi* vine Domnul vostru!

43. Și cunoașteți aceasta, că dacă ar ști stăpânul casei *la ce strajă* vine tâlharul/ hoțul/ furul, ar priveghea și nu ar da voie să i se spargă casa lui.

44. De aceea și voi fiți *gata/ pregătiți*, căci în ceasul în care *nu gândiți* va veni *Fiul omului*!

45. Cine este oare *slujitorul credincios și înțelept*, care a fost pus de stăpânul peste casnicii lui, [pentru] *a le da lor hrană* la timp?

46. Fericit este slujitorul acela, pe care venind stăpânul lui *îl va afla făcând* în acest fel!

47. Adevărat vă spun vouă că peste toate avuțiile lui *îl va pune pe el*.

48. Iar dacă acel slujitor, [fiind] rău, va spune în inima lui: «Stăpânul meu *întârzie*»,

49. și începe a-i bate pe cei *împreună slujitori* cu el, și să mănânce și să bea *cu cei care beau*⁴⁶⁷,

50. va veni stăpânul slujitorului aceluia în ziua în care *nu se așteaptă* și în ceasul pe care *nu îl cunoaște*,

51. și *îl va tăia pe el în două și partea lui o va pune*⁴⁶⁸ cu cei ipocriți/ fățarnici! Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”.

⁴⁶⁵ Potopul, care a venit deodată...

⁴⁶⁶ Ce urmează *să se petreacă* cu viața lor.

⁴⁶⁷ Adică *cu beșivii*.

⁴⁶⁸ Și va fi socotit *un ipocrit, un impostor*.

Capitolul 25

1. „Astfel, va fi *asemănată* Împărăția Cerurilor cu *zece fecioare* [δέκα παρθένοις], care luându-și făcliile⁴⁶⁹/ felinarele⁴⁷⁰ [τὰς λαμπάδας]/ candelilele⁴⁷¹ lor au ieșit într-o întâmpinare a mirelui.

2. Dar cinci dintre ele erau *nebune/ proaste* și cinci *înțelepte*.

3. Și *cele nebune* luându-și felinarele/ candelilele lor nu au luat cu ele ulei/ untdelemn.

4. Iar *cele înțelepte* au luat untdelemn în vase [odată] cu candelilele lor.

5. Și mirele întârziind, a ațipit toate și a adormit.

6. Dar la miezul nopții s-a făcut strigare: «Iată mirele [vine]⁴⁷², veniți într-o întâmpinare [lui]!».

7. Atunci s-au sculat toate fecioarele acelea și și-au împodobit candelilele lor.

8. Iar *cele nebune* au spus *celor înțelepte*: «Dați-ne nouă din untdelemnul vostru, căci *se sting* candelilele noastre!».

9. Și *cele înțelepte* le-au răspuns [și] le-au spus: «Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă! Mai degrabă mergeți către *vânzători* și cumpărați-vă vouă!».

10. Și ieșind ele ca să *cumpere*, a venit mirele și *cele pregătite/ cele [care erau] gata* au intrat cu el într-o nunți [εἰς τοὺς γάμους]⁴⁷³ și a fost închisă ușa.

11. Și mai pe urmă au venit și *fecioarele nebune* [și] au spus: «Doamne, Doamne, deschide nouă!».

12. Iar [el] a răspuns [și] a spus: «Adevărat vă spun vouă, *nu vă cunosc* pe voi!».

13. De aceea privegheați, căci nu știți *ziua* și nici *ceasul* [când vine *Fiul omului*]⁴⁷⁴!

⁴⁶⁹ În ed. Biblia 1688.

⁴⁷⁰ În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „lămpașale” și în n. a, p. 162: *fânărele*. Iar *lămpaș* și *fână* înseamnă *felinar*.

⁴⁷¹ În ed. BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795] („candilele”), GBV 2001.

⁴⁷² Cuvânt existent în MGK și prezent în Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795].

⁴⁷³ Aceeași formă *de plural* ca și la Mat. 22, 2, 3, 4, 9.

⁴⁷⁴ Fragment din MGK, care există și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], KJG, SCR, PNT, NKJ dar nu și în GNT, NAB, GBV 2001, VUL, WHO, NJB. În NLT găsim

14. Iar [Împărăția Cerurilor mai este] *asemenea* omului, care, plecând departe⁴⁷⁵, *a chemat* pe slujitorii lui și *le-a dat* lor averile sale,

15. și unuia i-a dat *cinci* talanți, și altuia *doi*, și altuia *unul*, fiecăruia după *puterea* lui [ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν], și a plecat departe. Îndată,

16. mergând cel care luase *cinci talanți*, a lucrat cu ei și a câștigat alți *cinci*!

17. În același fel a făcut și cel *cu doi* și a câștigat alți *doi*.

18. Iar cel care a luat *unul*, s-a dus [și] a săpat groapă în pământ și *a ascuns* argintul stăpânului său.

19. Iar după *multă vreme* a venit stăpânul slujitorilor acelora și *s-a socotit în cuvânt* [συναίρει λόγον] cu ei.

20. Și s-a apropiat cel care luase *cinci talanți* [și] a adus alți *cinci talanți*, spunând: «Doamne, *cinci talanți* mi-ai dat! Iată, alți *cinci talanți* am câștigat!».

21. [Și] i-a spus lui stăpânul său: «Bine, slujitorule *bun* și *credincios*, peste puține ai fost *credincios*, peste multe te voi pune! Intră *întru bucuria* domnului tău!».

22. [Și] s-a apropiat și cel *cu doi talanți* [și] a spus: «Doamne, *doi talanți* mi-ai dat! Iată, alți *doi talanți* am câștigat!».

23. [Și] i-a spus lui stăpânul său: «Bine, slujitorule *bun* și *credincios*, peste puține ai fost *credincios*, peste multe te voi pune! Intră *întru bucuria* domnului tău!».

24. Și s-a apropiat și cel care primise un *talant* [și] a spus: «Doamne, te-am știut că ești om *aspru*, [care] *seceri* unde nu ai semănat și [care] *aduni* unde n-ai împrăștiat,

25. [și] *temându-mă*, m-am dus [și] am ascuns *talantul* tău în pământ! Iată [ce] ai al tău!».

26. Și a răspuns stăpânul lui [și] i-a spus lui: «Slujitor *rău* și *leneș*, știai că *secer* de unde nu am semănat și [că] *adun* de unde n-am împrăștiat?

27. De aceea, trebuia ca tu să pui *argintul* meu la schimbătorii de bani, și venind eu aș fi luat ce este al meu *cu dobândă* [σὺν τόκῳ]

28. Luați *așadar* de la el *talantul* și dați-l [celui] care are *zece talanți*!

chiar forma: „because you do not know the day or hour of My return” [fiindcă voi nu cunoașteți ziua și ceasul *reîntoarcerii* Mele”].

⁴⁷⁵ Cu sensul: care fiind *pe punctul* de a *pleca departe de casă*...și-a chemat slujitorii...

29. Căci la tot care *are* i se va da și-i va prisosi, iar de la cel care *nu are* și ce are *i se va lua* de la el.

30. Și pe slujitorul *nevrednic* aruncați-l întru *întunericul cel mai din afară!* Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților».

31. Iar când vine *Fiul omului* în slava Lui și toți Îngerii [împreună] cu El, atunci *va șede* pe tronul slavei Lui!

32. Și *vor fi adunate* înaintea Lui toate neamurile, și *îi va despărți* pe unii de alții, precum păstorul desparte *oile de capre*.

33. Și va pune *oile* de-a dreapta Lui, iar *caprele* de-a stânga.

34. Atunci va spune Împăratul celor *de-a dreapta* Lui: «Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, [și] moșteniți Împărăția pregătită vouă *de la întemeierea/ fundarea lumii* [ἀπὸ καταβολῆς κόσμου]!

35. Căci am fost flămând și Mi-ați dat să mănânc, am fost însetat și Mi-ați dat să beau, am fost străin și M-ați primit,

36. gol am fost și M-ați îmbrăcat, bolnav am fost și M-ați vizitat/ cercetat, în temniță am fost și ați venit către/ la Mine».

37. Atunci Dreptii Îi vor răspunde Lui [și] vor spune: «Doamne, când Te-am văzut *flămând* și Te-am hrănit sau *însetat* și Ți-am dat să bei?

38. Și când Te-am văzut *străin* și Te-am primit sau *gol* și Te-am îmbrăcat?

39. Și când Te-am văzut *bolnav* sau *în temniță* și *am venit* către/ la Tine?».

40. Și Împăratul răspunzând va spune lor: «Adevărat vă spun vouă, întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei *prea mici/ neînsemnați* [τῶν ἐλαχίστων], Mie Mi-ați făcut».

41. Atunci va spune și celor de-a stânga: «Plecați de la Mine, blestemaților, întru *focul cel veșnic* [τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον], care *a fost pregătit* diavolului și îngerilor lui!

42. Căci am fost *flămând* și nu Mi-ați dat să mănânc, *însetat* am fost și nu Mi-ați dat să beau,

43. *străin* am fost și nu M-ați primit, *gol* am fost și nu M-ați îmbrăcat, *bolnav* și *în temniță* și nu M-ați vizitat/ cercetat».

44. Atunci vor răspunde și *ei*, spunând: «Doamne, când Te-am văzut *flămând* sau *însetat* sau *străin* sau *gol* sau *bolnav* sau *în temniță* și *nu Ți-am slujit Ție?*».

45. Atunci le va răspunde lor, zicând: «Adevărat vă spun vouă, întrucât nu ați făcut unuia dintre acești *prea mici/neînsemnați*, nici Mie nu Mi-ați făcut».

46. Și vor merge aceștia întru *pedeapsa veșnică* [κόλασιν αἰώνιον], iar Dreptii întru *viața veșnică* [ζωὴν αἰώνιον]”.

Capitolul 26

1. Și a fost, când Iisus *a sfârșit* toate aceste cuvinte, [că] a spus Ucenicilor Lui:

2. „Știți că peste două zile este *Paștile* [τὸ Πάσχα], și *Fiul omului* este dat întru *a fi răstignit*”.

3. Atunci, arhieriei și bătrânii poporului s-au adunat întru curtea arhierelui, care se numea *Caiafa* [Καϊάφα],

4. și s-au sfătuit ca, [prin] înșelăciune/ viclenie [δόλω], să-L prindă pe Iisus și să-L omoare!

5. Dar spuneau [aceștia]: „Nu *în sărbătoare*, ca să nu fie *tulburare/ neliniște/ dezordine* [θόρυβος] în popor!”.

6. Iar Iisus fiind în Bitania, în casa lui Simon leprosul,

7. s-a apropiat de El o femeie având un alabastron [ἀλάβαστρον]⁴⁷⁶ *cu mir foarte scump* [μύρου βαρυτίμου] și l-a turnat pe capul Lui, [pe când Iisus] stătea la masă.

8. Dar Ucenicii văzând s-au mâniat/ indignat [și] au spus: „Pentru ce *pierderea* [ἡ ἀπώλεια]⁴⁷⁷ aceasta?”

9. Căci acesta⁴⁷⁸ se putea vinde *cu mult* și s-ar fi dat săracilor”.

10. Dar Iisus cunoscând [ce gândeau] a spus lor: „Ce dați *osteneli* [κόπους] femeii? Căci lucru bun a făcut pentru Mine!

11. Căci pe săraci întotdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu mă aveți *întotdeauna* [πάντοτε]!

12. Căci ea, turnând mirul acesta pe trupul Meu, a făcut-o spre *îngroparea Mea*.

13. Adevărat vă spun vouă, că unde *se va propovădui* Evanghelia aceasta, în întreaga lume, se va spune și ce a făcut ea, întru pomenirea ei”.

14. Atunci *s-a dus* unul dintre cei doisprezece, care s-a numit *Iudas Iscariotis* [Ἰούδας Ἰσκαριώτης]/ Iscarioteanul⁴⁷⁹, către arhieriei

⁴⁷⁶ A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Alabastron>.

⁴⁷⁷ VUL vorbește, la fel, despre *perditio*. Însă substantivul grecesc, ca și cel latin, de altfel, are conotații mult mai *catastrofice* în prim-plan: *distrugere, nimicire, piere*. Sensul folosit de noi în traducere e unul *ponderat*.

⁴⁷⁸ Mirul. În MGK apare sintagma „acest mir” [τοῦτο τὸ μύρον], pe care o regăsim în ed. Biblia 1688 [„acestu miru”], Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] [„aceasta unsoare”], BOR 1914 [„acest mir”], 1939, 1988 și 2001 [„mirul acesta”].

⁴⁷⁹ A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Judas_Iscariot.

15. [și] a spus: „Ce vreți să-mi dați, și eu *Îl voi da pe El* vouă?”. Iar ei i-au pus lui [în mână] *treizeci de arginți* [τριακοντα ἀργύρια].

16. Și de atunci, [Iudas] căuta *timp bun/ potrivit/ nimerit* [εὐκαιρίαν]⁴⁸⁰ ca să-L dea pe El.

17. Și în *prima* [zi] a *azimilor* [πρώτη τῶν ἄζύμων], Ucenicii au venit la Iisus [și] I-au spus: „Unde vrei să-Ți pregătim să *mănânci* Paștile?”.

18. Și [Iisus] a spus: „Mergeți întru cetate, către cutare [om] și spuneți-i lui: «Învățătorul spune: *Timpul Meu* [Ὁ καιρὸς Μου] este *aproape*, la tine fac Paștile cu Ucenicii Mei!»”.

19. Și Ucenicii au făcut cum *le-a poruncit* lor Iisus și *au pregătit* Paștile.

20. Și, târziu, [Iisus] a *stat la masă* cu cei doisprezece [Ucenici ai Săi].

21. Și mâncând ei, [Iisus] a spus: „Adevărat vă spun vouă, că unul dintre voi *Mă va vinde/ trăda/ înșela*”.

22. Și [Ucenicii] întristându-se/ mahnindu-se foarte [mult], au început a-I spune Lui, unul [sau] altul: „Nu cumva eu sunt, Doamne?”.

23. Și [Iisus] a răspuns [și] a spus: „Cel care a băgat cu Mine mâna în vas/ blid, acela *Mă va vinde/ trăda/ înșela*”.

24. Căci *Fiul omului* merge după cum *a fost scris* despre El⁴⁸¹ dar, vai omului aceluia prin care *Fiul omului* va fi vândut! Bine era lui, dacă omul acela nu s-ar fi născut”.

25. Și a răspuns Iudas, cel care L-a vândut pe El, și a spus: „Nu cumva eu sunt, *Învățătorule*?”. Și [Iisus] a spus lui: „Tu ai zis”.

26. Și mâncând ei, Iisus a luat pâinea și binecuvântând *a frânt* și *a dat* Ucenicilor [Lui], spunând: „Luați, mâncați, acesta este *Trupul Meu* [τὸ Σῶμά Μου]!”.

27. Și luând paharul și mulțumind *le-a dat* lor, spunând: „Beți dintru acesta toți,

28. căci acesta este *Sângele Meu* [τὸ Αἷμά Μου], al *Legământului* [τῆς Διαθήκης] [celui nou]⁴⁸², care pentru mulți se varsă întru *iertarea păcatelor* [ἄφεσιν ἁμαρτιῶν].

⁴⁸⁰ Timp bun...pentru cea mai monstruoasă fărâdelege a istoriei: vinderea și omorârea Fiului lui Dumnezeu întrupat.

⁴⁸¹ În Scriptura Vechiului Testament.

⁴⁸² În MGK avem sintagma: τὸ τῆς καινῆς Διαθήκης [al Legământului celui nou], care apare în ed. Biblia 1688 [„al legii noao (al legii noi)”], Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] [„al Legii noao”, în n. b, p. 165: „Testament Nou”], BOR 1914 [„al legii celei noi (noi)”], 1939 [„al legii celei noi”], 1988 [„al Legii celei noi”], 2001

29. Și vă spun vouă, că nu mai beau de acum din acest *rod al viței* până în ziua aceea, când pe acesta îl beau cu voi, *nou* [καὶνόν], în Împărăția Tatălui Meu”.

30. Și au cântat imne/ laude [ὑμνήσαντες], [după care] au ieșit întru Muntele Măslinilor.

31. Atunci Iisus a spus lor: „Toți vă veți *scandaliza/ sminti în Mine* [σκανδαλισθήσεσθε ἐν Ἐμοί]⁴⁸³, în noaptea aceasta, căci a fost scris/ s-a scris: «Voi bate păstorul și se vor risipi/ împrăștiia oile turmei»⁴⁸⁴.

32. Dar după *ridicarea Mea [dintre cei morți]/ învierea Mea*, voi merge înaintea voastră întru Galilea”.

33. Și Petros răspunzând a spus Lui: „Dacă toți se vor scandaliza/ sminti în Tine, eu niciodată nu mă voi scandaliza/ sminti”.

34. [Și] Iisus i-a spus lui: „Adevărat îți spun ție că în această noapte, înainte [de] *a cânta cocoșul*, de trei ori te vei *lepăda*⁴⁸⁵ de Mine”.

35. [Și] Petros a spus Lui: „Și dacă îmi trebuie cu Tine a muri, nu mă voi lepăda de Tine”. Și la fel au spus toți Ucenicii [Lui].

36. Atunci Iisus a venit cu ei întru locul care se cheamă *Ghetsimani* [Γεθσημανὶ] și a spus Ucenicilor [Lui]: „Ședeți aici, până [ce] Mă duc acolo *să Mă rog!*”.

37. Și luând pe Petros și pe cei doi fii ai lui Zevedeos, [Iisus] a început *a Se întrista* și *a Se mâhni*.

38. Atunci [Iisus] a spus lor⁴⁸⁶: „*Foarte întristat* [περίλυπός] este sufletul Meu până *la moarte*⁴⁸⁷! Rămâneți aici și *privegheați împreună cu Mine!*”.

39. Și mergând puțin [mai încolo], a căzut pe fața Lui, rugându-Se și spunând: „Tatăl Meu, dacă este *cu puțință*, treacă de la Mine *paharul acesta!* Dar nu după cum Eu vreau, ci după cum [vrei] Tu”.

[„al Legii celei Noi”, ÎPS Bartolomeu Anania recunoscând în n. c, p. 1491, că din punct de vedere *literal* avem forma „al Legământului” sau „al Testamentului” celui Nou, dar că traduce textul prin „al Legii celei Noi”, pentru că aceasta e sintagma *încetățenită* în cultul nostru liturgic].

⁴⁸³ Toți vă veți sminti *din cauza* Mea. Toți veți găsi *motive* în Mine *de cădere*.

⁴⁸⁴ Profeția mesianică de la Zah. 13, 7.

În LXX apare sub forma: „Bateți păstorul și risipiți oile [Πατάξατε τοὺς ποιμένας καὶ ἐκσπάσατε τὰ πρόβατα]!”.

⁴⁸⁵ Mă vei *tăgădui*, Mă vei *renega*, vei *renunța* la Mine.

⁴⁸⁶ Celor 3 Sfinți Apostoli.

⁴⁸⁷ Până în clipa morții.

40. Și a venit către Ucenicii [Lui] și i-a găsit pe ei dormind, și i-a spus lui Petros: „Astfel, nu ați putut [nici] un ceas *a priveghea* împreună cu Mine?

41. *Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați întru ispită* [πειρασμόν]! Căci duhul este *râvnitor/ înflăcărat/ zelos/ ardent/ osârduitor* [πρόθυμον]⁴⁸⁸ dar trupul este *slab/ neputincios* [ἀσθενής]”.

42. [Și] iarăși, pentru a doua oară S-a dus, rugându-Se și spunând: „Tatăl Meu, dacă nu este cu putință să treacă [paharul]⁴⁸⁹ acesta, ca să nu îl beau pe el, să se facă voia Ta!”.

43. Și venind iarăși, i-a găsit pe ei *dormind*, căci *ochii lor erau îngreuiți* [αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι].

44. Și lăsându-i pe ei, S-a dus iarăși *să Se roage*, pentru a treia oară, spunând iarăși *același cuvânt*.

45. Atunci a venit către Ucenici și a spus lor: „Dormiți de acum și vă odihniți! Iată, s-a apropiat *ceasul și Fiul omului* va fi dat întru mâinile păcătoșilor!

46. Sculați-vă [și] să mergem! Iată, s-a apropiat *cel care Mă vinde!*”.

47. Și încă spunând [El] aceasta, iată!, Iudas, unul dintre cei doisprezece, a venit, și cu el mulțime multă, cu săbii și lemne [ξύλων]⁴⁹⁰, de la arhierei și de la bătrânii poporului.

48. Și vânzătorul acela a dat lor semn, spunând: „Pe care-L sărut *Acela este*, prindeți-l pe El!”.

49. Și îndată apropiindu-se de Iisus, a spus: „Bucură-Te, Învățătorule!”, și L-a sărutat pe El.

50. Și Iisus a spus lui: „Prietene, pentru ce ai venit?”. Atunci, apropiindu-se, au pus mâinile pe Iisus și L-au prins pe El.

51. Și, iată!, unul dintre cei care erau cu Iisus, întinzând mâna, a tras sabia lui și, lovind pe slujitorul arhiereului, i-a tăiat urechea lui.

⁴⁸⁸ În ed. Biblia 1688: *osârdios*. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „sufletul e *gata*”, cu sensul: e mereu *pregătit* pentru a face binele. În ed. BOR 1914, 1939, 1988 și 2001: *osârduitor*.

⁴⁸⁹ Apare în MGK și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795].

⁴⁹⁰ Ed. Biblia 1688 traduce varianta GNT: „leamne [lemne]”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] și ed. BOR 1914 și 1939: „fuști”, care înseamnă: sulite de lemn cu vârful de fier, lănci. În ed. BOR 1988 și 2001: „ciomege”.

Dacă varianta *fuști* din edițiile sinodale românești provine din VUL, unde găsim pe *fustibus*, adică *sulite*, varianta *toiegel/ ciomege* e regăsită în WEB (staffs), SRV (palos), NRV (bastoni), NEG (de bâtons).

52. Atunci Iisus a spus lui: „Întoarce sabia ta într-un loc al ei! Căci toți cei care scot sabia în sabie [έν μαχαίρη] vor pieri.

53. Sau ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu, și Îmi va trimite Mie acum mai mult de douăsprezece legiuni de Îngeri [λεγιῶνας Ἀγγέλων]?

54. Dar cum se vor împlini Scripturile, căci astfel trebuie să fie?”

55. În ceasul acela, Iisus a spus mulțimilor: „Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și lemne, ca să Mă prindeți! În [fiecare] zi am stat în templu învățând și nu M-ați prins.

56. Dar toată aceasta s-a făcut ca să se împlinescă Scripturile Profetilor”. Atunci, toți Ucenicii lăsându-L pe El au fugit.

57. Iar cei care L-au prins pe Iisus, L-au dus către Caiafas, arhiereul, unde erau adunați cărturarii și bătrânii.

58. Iar Petros Îi urma Lui de departe, până la curtea arhiereului, și a intrat înăuntru [și] a stat cu slujitorii, ca să vadă sfârșitul⁴⁹¹.

59. Iar arhiereii [și bătrânii]⁴⁹² și tot sinedrionul [τὸ συνέδριον]⁴⁹³ căutau mărturie mincinoasă [ψευδομαρτυρίαν] împotriva lui Iisus, ca să-L omoare pe El,

60. și nu au găsit, [deși] veniseră mulți martori mincinoși [ψευδομαρτύρων]. Dar apoi au venit doi,

61. [care] au spus: „Acesta a spus: «Pot a dărâma templul lui Dumnezeu și în trei zile să-l zidesc»”.

62. Și sculându-se arhiereul a spus Lui: „Nu răspunzi nimic la ce aceștia mărturisesc împotriva Ta?”

63. Dar Iisus tăcea. Și arhiereul a spus Lui: „Te jur pe Dumnezeul Cel viu, ca să ne spui nouă dacă Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu”.

64. [Iar] Iisus a spus: „Tu ai zis! Căci vă spun vouă, [că] de acum veți vedea pe Fiul omului șezând de-a dreapta Puterii⁴⁹⁴ și venind pe norii cerului”.

65. Atunci arhiereul și-a sfâșiat veșmintele lui, spunând: „A blasfemiât! Ce nevoie [mai] avem de încă [alți] martori? Iată, acum ați auzit blasfemia [Lui]!”

⁴⁹¹ Ce se va petrece cu Iisus.

⁴⁹² Fragment existent în MGK și prezent și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988 și 2001.

⁴⁹³ A se vedea: http://www.thesanhedrin.org/en/index.php/Historical_Overview.

⁴⁹⁴ A lui Dumnezeu Tatăl.

66. Ce *vi se pare* vouă?”. Iar ei au răspuns [și] au spus: „Este *vinovat de moarte*”.

67. Atunci au scuiapat întru fața Lui și L-au bătut pe El cu pumnii și L-au pământuit,

68. spunând: „Profețește-ne nouă, Hristoase, cine este *cel ce Te-a lovit!*”.

69. Iar Petros sta afară, în curte! Și s-a apropiat de el o slujitoare, care a spus: „Și tu erai cu Iisus Galileosul⁴⁹⁵/ Galileanul”.

70. Iar [Petros] a negat/ s-a lepădat înaintea tuturor, spunând: „Nu cunosc ce spui”.

71. Și ieșind întru poartă, l-a văzut pe el altă [slujitoare] și a spus celor de acolo: „Acesta era cu Iisus Nazoreosul⁴⁹⁶/ Nazarineanul”.

72. Și, din nou, *s-a lepădat cu jurământ* [ἤρνησατο μετὰ ὄρκου], [spunând] că: „Nu cunosc omul [acesta]”.

73. Iar după puțin [timp], apropiindu-se *cei care stăteau* [acolo], i-au spus lui Petros: „[Cu] adevărat și tu ești *dintre aceia*⁴⁹⁷, căci și vorbirea ta *te vădește* pe tine a fi [unul dintre ei]”.

74. Atunci [Petros] a început *a se blestema* și *a se jura*, [spunând] că: „Nu cunosc omul [acesta]”. Și îndată *a cântat* cocoșul.

75. Și Petros *și-a adus aminte* de cuvântul lui Iisus, că [Acesta] spusese: „Înainte [de] *a cânta* cocoșul, de trei ori te vei *lepăda*⁴⁹⁸ de Mine!”. Și ieșind afară *a plâns cu amar* [ἔκλαυσεν πικρῶς].

⁴⁹⁵ Transliterare a N. masculin: Γαλιλαῖος.

⁴⁹⁶ Idem: Ναζωραῖος.

⁴⁹⁷ Dintre Ucenicii Domnului.

⁴⁹⁸ Mă vei *tăgădui*, Mă vei *renega*, vei *renunța* la Mine.

Capitolul 27

1. Și făcându-se dimineață, toți arhierii și bătrânii poporului *au ținut sfat* împotriva lui Iisus, [pentru] ca *să Îl omoare* pe El.

2. Și L-au legat pe El, ducându-L și dându-L ighemonului/ procuratorului/ guvernatorului Pilatos⁴⁹⁹ [Πιλάτω τῷ ἡγεμόνι].

3. Atunci a văzut Iudas, cel care L-a vândut pe El, că [Iisus] a fost condamnat/ găsit vinovat, s-a căit [și] a întors *cei treizeci de arginți* arhierilor și bătrânilor,

4. spunând: „Am păcătuit vânzând *sânge nevinovat* [αἷμα ἄθῳον]”. Iar ei i-au spus: „Ce ne privește pe noi? Tu vei vedea”.

5. Și [Iudas] *aruncând arginții* întru templu a plecat, și s-a dus [și] s-a spânzurat.

6. Iar arhierii luând arginții au spus: „Nu se cuvine a-i pune pe aceștia întru *vistieria templului* [τὸν κορβανᾶν], fiindcă sunt *preț de sânge* [τιμὴ αἱματός]”.

7. Și *ținând sfat* au cumpărat cu ei *Țarina Olarului* [τὸν Ἀγρὸν τοῦ Κεραμέως] întru/ pentru *înmormântarea/ îngroparea străinilor* [ταφὴν τοῖς ξένοις].

8. De aceea, până astăzi s-a chemat țarina aceea: *Țarina Sângelui* [Ἀγρὸς Αἱματος].

9. Atunci s-a împlinit [ce] *s-a spus* prin Ieremias Profetul, care spune: „Și au luat *treizeci de arginți*, prețul *Celui care a fost prețuit*, pe care l-au prețuit [cei] dintre fiii lui Israil,

10. și i-au dat pe aceștia⁵⁰⁰ întru/ pentru *țarina olarului*, după cum *mi-a rânduit* mie Domnul”⁵⁰¹.

11. Iar Iisus stătea *înaintea* ighemonului/ guvernatorului [Pilatos]! Și L-a întrebat pe El guvernatorul, spunând: „Tu ești *împăratul iudeilor?*”. Iar Iisus a spus: „Tu zici”.

⁴⁹⁹ Transliterare a N. sg.: Πιλᾶτος.

⁵⁰⁰ Au dat arginții...

⁵⁰¹ Profeția mesianică de la Zah. 11, 13, cf. LXX: „Și a spus Domnul către mine: «Pune-i pe ei întru *cuptorul de topire* [τὸ χωνευτήριον] și gândește, dacă este *prețuit* în ce chip *M-am prețuit* pentru ei!». Și am luat treizeci de arginți și i-am aruncat pe ei întru *casa Domnului*, întru *cuptorul de topire*”.

12. Și la învinuirile/ acuzele aduse *împotriva* Lui de către arhierii și bătrâni *nimic nu a răspuns*.

13. Atunci Pilatos i-a spus Lui: „Nu auzi *câte mărturisesc ei împotriva Ta?*”.

14. Și [Iisus] nu a răspuns lui *prin niciun cuvânt* [πρὸς οὐδὲ ἐν ῥήμα], încât guvernatorul *se minuna* foarte [mult].

15. Iar de sărbătoare⁵⁰², guvernatorul avea obiceiul să elibereze mulțimii pe un întemnițat, pe care îl voiau [aceștia].

16. Și atunci avea *un întemnițat foarte cunoscut* [δέσμιον ἐπίσημον], care se numea [Iisus] *Varavvas* [Ἰησοῦν] *Βαραββάν*⁵⁰³.

17. Atunci, fiind adunați ei, Pilatos a spus lor: „Pe cine vreți să *vi-l eliberez* vouă: pe [Iisus] *Varavvas* sau pe *Iisus*, care se zice *Hristos?*”.

18. Căci [Pilatos] știa că *din invidie* [διὰ φθόνον] i L-au dat pe El.

19. Și [pe când] sta el⁵⁰⁴ pe *scaunul de judecată* [τοῦ βήματος] a trimis către el femeia lui, spunând: „Nimic ție și *Dreptului Aceluia!*⁵⁰⁵ Căci multe *am pățimit/ suferit/ îndurat* [ἔπαθον] astăzi, în vis, din cauza Lui”.

⁵⁰² În GNT nu apare ideea de *Paști*, ci doar de *sărbătoare*. Acesta e motivul pentru care ed. Biblia 1688 traduce prin: „Iară *la praznic* avea obiceiul [obiceiul]”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998] avem *forma de plural* dar tot *fără referire* la *Paști*: „Iară *deregătorii* [dregătorul] avea rânduială în toate *sărbătorile*”. În ed. BOR 1914: „Iară *la praznic* avea obiceiul”.

Numai începând cu ed. BOR 1939 regăsim ideea că *doar la Paști se făceau eliberări de deținuți și nu în orice sărbătoare*: „La *sărbătoarea Paștilor*, procuratorul avea obiceiul”. Această *reducere* a sărbătorilor în care se făcea amnistie doar la *Paști* s-a perpetuat și în ed. BOR 1988 și 2001.

VUL și VUO vorbesc despre „diem sollemnem”, *zi de sărbătoare*. În WHO, TIS, SCR, BNT avem tot *sărbătoare* [ἑορτήν], ca și în GNT. Același lucru găsim și în NAS (the feast), MNT (Fest), NJB (at festival time), FBJ (à chaque Fête), DRA (the solemn day), Biblia de la Blaj [1795] (la praznic), GBV 2001 (la sărbătoare), NT 2002 [ediția romano-catolică de la Iași] (la fiecare sărbătoare).

⁵⁰³ A se vedea: <http://en.wikipedia.org/wiki/Barabbas>. *Iisus* era al doilea nume al lui *Varavvas* și el este menționat în GNT, BNT, NAB, MNT, NRS, NT 2002 (ed. romano-catolică) [nu în text ci la nota a, p. 79: „Unele manuscrise vechi au: *Isus Baraba*. Este posibil ca Baraba să fi avut acest nume, de altfel *foarte frecvent* în acel timp la evrei”] dar nu și în VUL, SCR, NKJ, Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001, RWB, MGK, NJB, PNT, DRB, IEP, L45, NAS, R60, R95, NLT, FBJ.

⁵⁰⁴ Guvernatorul Pilatos.

⁵⁰⁵ Ed. Biblia 1688 e fidelă GNT: „Nemica [Nimic] ție și *dreptului* [dreptului] *aceluia*”. În ed. Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998]: „Să nu te amesteci [amesteci] în lucrul acestui *derept* [drept]”. În ed. BOR 1914: „nimic ție și *dreptului* acestuia”. În ed. BOR 1939: „Nimic să nu aibi cu *dreptul* acela”. În ed. BOR 1988: „Nimic să nu-I faci *Dreptului* aceluia”. În ed. BOR 2001: „Nimic să nu-I faci *Dreptului* Aceluia”.

20. Dar arhieriei și bătrânii *au convins* mulțimile ca *să-l ceară* pe Varavvas și pe Iisus să-L piardă.

21. Iar guvernatorul a răspuns [și] a spus lor: „Pe cine vreți, dintre *cei doi*, să vi-l eliberez vouă?”. Și ei au spus: „Pe Varavvas”.

22. Și Pilatos a spus lor: „Însă ce voi face cu *Iisus*, care se zice *Hristos*?”. [Cu] toții au spus: „Să fie *răstignit* [Σταυρωθήτω]!”.

23. Și [Pilatos] a spus: „Dar ce *rău* [κακὸν] a făcut?”. Dar ei *strigau și mai tare*, spunând: „Să fie răstignit!”.

24. Și văzând Pilatos că *la nimic nu folosește*⁵⁰⁶ ci [și] mai mare *gălăgie/ zarvă/ tulburare* [θόρυβος] se face, luând apă *și-a spălat mâinile* înaintea mulțimii, spunând: „Nevinovat sunt de sângele [Dreptului]⁵⁰⁷ Acestuia! Voi veți vedea”.

25. Și a răspuns *tot poporul* [și] a spus: „Sângele Lui [să fie] peste noi și peste copiii noștri!”.

26. Atunci le-a eliberat lor pe Varavvas, iar pe Iisus L-a *biciuit cu putere/ L-a flagelat* [φραγελλώσας]⁵⁰⁸ [și] L-a dat ca *să fie răstignit*.

27. Atunci soldații/ ostașii guvernatorului L-au luat pe Iisus întru *pretorion* [τὸ πραιτώριον]⁵⁰⁹ [și] au adunat *împotriva* Lui toată *cohorta* [τὴν σπείραν]⁵¹⁰.

28. Și dezbrăcându-L pe El, L-au înveșmântat pe El [cu] *hlamis*⁵¹¹ *stacojiu/ mantie de un roșu aprins* [χλαμύδα κοκκίνην],

29. și I-au împletit *o cunună de spini* [στέφανον ἐξ ἄκανθῶν], i-au pus-o pe capul Lui și [i-au dat] *trestie* [κάλαμον] în dreapta Lui⁵¹², și îngenuncheau înaintea Lui *bătându-și joc/ râzând* [ἐνέπαιξαν] de El [și] spunând: „Bucură-Te, împăratul iudeilor!”.

⁵⁰⁶ Dialogul cu mulțimile.

⁵⁰⁷ Cuvânt existent în MGK cât și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001, NT 2002, VUL, TNT, R95.

⁵⁰⁸ Același lucru lasă *să se înțeleagă* și edițiile Biblia 1688 și Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], când vorbesc despre faptul că ei *L-au izbit* pe Domnul, că L-au lovit *cu putere*, cu *violență mare*. VUL susține GNT, pentru că vorbește despre: „flagellatum”. L-a bătut cu biciul fără milă.

⁵⁰⁹ Reședința guvernatorului cât și a armatei sale. A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Praetorian_Guard.

⁵¹⁰ A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Cohort_%28military_unit%29.

⁵¹¹ Transliterare a N. sg: χλαμύς. În ed. BOR 1988 s-a transliterat la Mat. 27, 31 Ac. singular, τὴν χλαμύδα, de aceea avem „hlamidă”.

⁵¹² În mâna Lui cea dreaptă.

30. Și au scuipat spre El [și] au luat trestia și L-au bătut [cu ea] peste capul Lui.

31. Și după ce L-au batjocorit/ au râs de El, L-au dezbrăcat pe El de hlamis/ mantie și L-au îmbrăcat pe El [cu] veșmintele Lui și L-au dus pe El spre *a fi răstignit*.

32. Și ieșind au găsit pe un om *cirineos*⁵¹³/ *cirenean*, care se numea *Simon*⁵¹⁴, pe care l-au obligat/ constrâns/ silit ca să ridice/ să care/ să poarte/ să ducă [ἄρη] *crucea Lui*.

33. Și venind întru locul, care se cheamă *Golgota* [Γολγοθα]⁵¹⁵, care se zice: *Locul Căpățâniei* [Κρανίου Τόπος]⁵¹⁶,

34. i-au dat Lui să bea *vin amestecat cu fiere!* Și [Iisus] *gustând* nu a vrut *a bea*.

35. Și L-au răstignit pe El [și] au împărțit veșmintele Lui aruncând *sort*⁵¹⁷, [pentru ca *să se împlinească* ce s-a spus prin Profetul: „*Au împărțit* hainele Mele între ei și pentru *veșmântul Meu* au aruncat *sort*”⁵¹⁸]⁵¹⁹.

36. Și [soldații] stăteau [și] Îl păzeau acolo pe El.

37. Și au pus deasupra capului Lui *vina/ acuzarea* Lui, care a fost scrisă: „*Acesta este Iisus, împăratul iudeilor*”.

38. Atunci au fost răstigniți împreună cu El *doi tâlhari*, unul de-a dreapta și altul de-a stânga.

39. Iar trecătorii Îl *blasfemiau/ Îl huleau/ Îl insultau* [ἐβλασφήμουν] pe El, clătinându-și capetele lor

40. și spuneau: „*Cel care dărași templul și în trei zile îl zidești, mântuiește-Te pe Tine Însuși, dacă ești Fiul lui Dumnezeu, [și] coboară de pe cruce!*”.

41. Asemenea și arhieriei își băteau joc [de El], împreună cu cărturarii și bătrânii, spunând:

42. „*Pe alții i-a mântuit, [dar] pe Sine nu poate a Se mântui!* [Dacă] ești *împăratul lui Israel*, coboară-Te acum de pe cruce și *vom crede* în El!

⁵¹³ Transliterare a N. sg: Κυρηναίος.

⁵¹⁴ A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Simon_of_Cyrene.

⁵¹⁵ Idem: <http://en.wikipedia.org/wiki/Calvary>.

⁵¹⁶ Unde era capul Sfântului Adam, Protopărintele nostru.

⁵¹⁷ În GNT, ca și în MGK, se folosește *singularul*. În ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001 se folosește *pluralul: sorti*.

⁵¹⁸ Profeția mesianică de la Ps. 21, 19, cf. LXX: „*Au împărțit hainele Mele loruși și pentru veșmântul Meu au aruncat sorti*”.

⁵¹⁹ Textul dintre paranteze *aparține* MGK și el *nu e regăsit* în GNT. Însă apare în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001.

43. [Dacă] s-a încrezut/ a nădăjduit în Dumnezeu, să-L scape acum, dacă Îl vrea pe El! Căci a spus, că „Sunt *Fiul lui Dumnezeu*”.

44. Și în același [fel] Îl ocărau pe El și tâlharii răstigniți împreună cu El.

45. Iar de la *ceasul al șaselea* s-a făcut *întuneric peste tot pământul* până la *ceasul al nouălea*.

46. Iar în *ceasul al nouălea* a strigat Iisus [cu] *glas mare*, spunând: „*Ilí, Ilí, lemá sabahtáni!*” [Ἰλι, Ἰλι, λεμα σαβαχθάνι;]⁵²⁰, adică: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, *de ce* M-ai lăsat/ părăsit/ lepădat?”.

47. Iar unii dintre cei care stăteau acolo, auzind au spus, că: „Pe Ilias⁵²¹ îl cheamă Acesta!”.

48. Și îndată a alergat unul dintre ei și a luat un burete [și] l-a umplut cu oțet și punându-l într-o trestie, l-a dat Lui să bea.

49. Dar restul/ ceilalți au spus: „Lasă, să vedem dacă vine Ilias să-L *mântuiască* pe El!”.

50. Iar Iisus strigând iarăși cu *glas mare*, Și-a dat duhul.

51. Și, iată!, *catapétasma* [τὸ καταπέτασμα]/ *catapeteásma* templului s-a rupt, de sus și până jos, în două, și pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat,

52. și mormintele s-au deschis și multe trupuri ale Sfinților, care erau adormiți, s-au sculat/ au înviat.

53. Și au ieșit din morminte după învierea Lui, și au intrat întru *cetatea sfântă* și s-au arătat multora.

54. Iar ecatontarhosul/ centurionul/ sutașul și cei dimpreună cu el, care-L păzeau pe Iisus, văzând *cutremurul* și [pe] *cele care s-au făcut*⁵²², s-au înfricoșat foarte [mult], spunând: „Cu adevărat, *Fiul lui Dumnezeu* era Acesta!”.

55. Și erau acolo *multe femei*, care *priveau de departe*, [și] care *îi urmaseră* lui Iisus din Galilea, slujindu-I Lui!

56. Între care era *Maria Magdalini* [Μαρία ἡ Μαγδαληνή]⁵²³ și *Maria*, mama lui Iacovos și a lui Iosif, și *mama* fiilor lui Zevedeos.

⁵²⁰ Primele două cuvinte sunt în limba ebraică, următoarele două în limba aramaică. Ilí = Dumnezeul meu. Lemá = de ce? Sabahtáni = ai lăsat/ ai părăsit/ ai lepădat.

⁵²¹ Pe Sfântul Ilie Tesviteanul.

⁵²² După moartea Sa.

⁵²³ În ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914 și 1939: *Maria Magdalina*. În ed. BOR 1988 și 2001: *Maria Magdalena*.

57. Și făcându-se târziu, a venit *un om bogat* din *Arimatea*⁵²⁴, al cărui nume era *Iosif*, care și acesta era *ucenic* al lui *Iisus*.

58. [Și] acesta s-a dus la *Pilat* [și] a cerut *trupul lui Iisus*. Atunci *Pilat* a poruncit a-i fi dat.

59. Și luând *trupul [lui Iisus]*, *Iosif* l-a învăluit/ înfășurat pe el [în] *sindón*⁵²⁵/ giulgiu/ pânză de in curată [σινδόνι καθαρά]

60 și L-a pus pe El în *noul lui mormânt*⁵²⁶, pe care îl cioplise/ tăiasse/ săpase în piatră și rostogolind/ prăvălind o *piatră mare* la *ușa mormântului* s-a dus.

61. Iar acolo era *Maria Magdalini* și cealaltă *Marie*, care stăteau înaintea *mormântului*.

62. Iar dimineața/ a doua zi, care este după *ziua pregătirii*⁵²⁷/ după *ziua de vineri*, s-au adunat *arhierii* și *fariseii* la *Pilat*,

63. spunând: „Stăpâne, ne-am amintit că *înșelătorul/ amăgitorul/ mincinosul* [ὁ πλάνος] *Acela* a spus, pe când *era viu*: «După trei zile *Mă voi scula/ voi învia*».

64. De aceea poruncește ca să fie *păzit mormântul până a treia zi*, ca nu cumva venind *Ucenicii Lui* [noaptea]⁵²⁸, să-L fure pe El și să spună *poporului*: «S-a sculat/ a înviat din morți», căci [astfel] va fi *rătăcirea de pe/ din urmă* [ἡ ἐσχάτη πλάνη] mai rea decât *cea dintâi*”.

65. [Iar] *Pilat* a spus lor: „Aveți *custodie/ strajă/ gardă* [κουστωδίαν]⁵²⁹! Mergeți și *păziți cum știți!*”.

66. Iar ei ducându-se *au întărit paza mormântului cu strajă/ gardă* [și] *au pecetluit piatra* [de la ușa lui].

⁵²⁴ Transliterare a N. sg: Ἀριμαθαία.

⁵²⁵ Idem: σινδών.

⁵²⁶ În mormântul pe care Sfântul *Iosif* din *Arimatea* și-l făcuse *pentru sine*.

⁵²⁷ Pentru *sabat*.

⁵²⁸ Cuvânt existent în *MGK* și prezent și în ed. *Biblia 1688*, *Noul Testament-Bălgrad* [1648/ ed. 1998], *BOR 1914*.

⁵²⁹ Aveți de la mine *pază militară*.

Capitolul 28

1. Iar după a sâmbetelor, [când] se lumina întru *întâia* [zi] a sâmbetelor⁵³⁰, a venit Maria Magdalini și cealaltă Marie [pentru] a vedea mormântul.

2. Și, iată, s-a făcut *cutremur mare!* Iar *Îngerul Domnului* a coborât din cer și venind a rostogolit/ a prăvălit piatra⁵³¹ și a stat deasupra ei.

3. Iar *înfățișarea* lui era *ca fulgerul* și *îmbrăcămintea* lui *albă ca zăpada*.

4. Și de frica lui *s-au cutremurat* cei care păzeau⁵³² și s-au făcut *ca morți*.

5. Iar *Îngerul* a răspuns [și] a spus femeilor: „Nu vă temeți, căci știu că pe Iisus, *Cel răstignit*, Îl căutați! Nu este *aici*, căci S-a sculat/ a înviat, după cum a spus! Veniți [și] vedeți *locul* unde a stat culcat/ a zăcut⁵³³!

6. Și mergeți degrabă [și] spuneți Ucenicilor Lui că «S-a sculat/ a înviat dintre [cei] morți și, iată!, *va merge înaintea voastră* întru Galilea, [și] acolo *Îl veți vedea* pe El». Iată, v-am spus vouă!⁵³⁴”.

7. Și [femeile] plecând în grabă de la mormânt, cu *frică*⁵³⁵ și [cu] *bucurie mare* [μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης] au alergat *să vestească* [acestea] Ucenicilor Lui.

8. [Dar pe când mergeau ele *să vestească* (acestea) către Ucenicii Lui, iată! Iisus...]⁵³⁶ Și, iată!, Iisus, *le-a întâmpinat* pe ele, spunând: „Bucurați-vă [Χαίρετε!]”. Iar

⁵³⁰ Și *întâia a sâmbetelor* pentru evrei era a doua zi după sâmbătă/ sabbat, adică *ziua de duminică*.

⁵³¹ De la ușa mormântului Domnului, piatra *pecetluită*.

⁵³² Cei care formau *straja/ garda militară*, care fusese adusă ca *să păzească* mormântul Domnului.

⁵³³ Trupul Lui.

⁵³⁴ Cu sensul: „Iată, acestea erau *lucrurile* pe care trebuia *să vi le spun* și pe care *vi le-am spus vouă!* Acesta e *mesajul* pe care Domnul mi l-a dat *să vi-l spun* vouă”.

⁵³⁵ O *frică evlavioasă*, adică *frica de Dumnezeu*, frica născută *din credința întru El*. Pentru că de aceea era amestecată această *frică de Dumnezeu* cu *bucurie duhovnicească multă*, pentru că ele *văzuseră extatic* pe un *Înger al Domnului*. Ele erau pline de *teama evlavioasă* și de *bucuria multă a extazului*, a vederii dumnezeiești a unui *Înger al Său* dar, mai întâi de toate, de *vestea preamînată a învierii Domnului* dintre cei morți.

⁵³⁶ Fragment din MGK, care se regăsește și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795]. El nu se regăsește în VUL, VUO, TOB, R60, NRS, NAB, LUT, LUO, LEI, L45, ESV, DRA dar se regăsește în WEB, PNT, SCR, STE, KJV, KJG.

ele, apropiindu-se, I-au apucat/ cuprins picioarele Lui și I s-au închinat Lui.

10. Atunci Iisus a spus lor: „Nu vă temeți! Duceți-vă [și] vestiți *fraților Mei* ca să meargă întru Galilea și acolo *Mă vor vedea!*”.

11. Și plecând ele⁵³⁷, iată!, unii din strajă au mers întru cetate⁵³⁸ [și] au vestit arhierilor pe toate *cele care s-au făcut*⁵³⁹.

12. Iar [arhierii] adunându-se împreună cu bătrânii și ținând/ luând *sfat*, au dat *arginți destui/ mulți* [ἀργύρια ἰκανὰ] soldaților,

13. zicând: „Spuneți [tuturor] că «Ucenicii Lui *au venit noaptea* [și] *L-au furat pe El*⁵⁴⁰, [pe când] noi *dormeam*».

14. Și dacă aceasta *se va auzi* de către guvernator⁵⁴¹, noi îl vom *convinge* [pe el] și pe voi *vă vom face fără grijă*”.

15. Iar ei *luând arginții* au făcut precum *fuseseră învățați*. Și s-a răspândit/ s-a împrăștiat *cuvântul acesta*⁵⁴² printre iudei până în [ziua] de astăzi.

16. Iar [cei] unsprezece Ucenici au mers întru Galilea, întru muntele unde *le rânduise* [ἐτάξατο] lor Iisus,

17. și văzându-L pe El *I s-au închinat*, iar [unii]⁵⁴³ *s-au îndoit* [οἱ ἐδίστασαν].

18. Și Iisus, apropiindu-Se, le-a vorbit lor, spunând: „Mi-a fost dată toată *puterea* [ἐξουσία] în cer și pe pământ.

19. De aceea, mergând, *învățați* [μαθητεύσατε]⁵⁴⁴ toate neamurile, *botezându-le* [βαπτίζοντες] pe ele *în numele* Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh,

⁵³⁷ De la mormântul Său.

⁵³⁸ În Ierusalim.

⁵³⁹ În mod minunat, la mormântul Domnului.

⁵⁴⁰ Au furat din mormânt trupul Lui.

⁵⁴¹ De către Pilat.

⁵⁴² Adică: *minciuna aceea incalificabilă*.

⁵⁴³ Cuvântul τινές, *unii*, apare în MGK dar și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 2001. Numai în ed. BOR 1988 avem expresia: „ei care *se îndoiseră*”, cu sensul că acum *I se închină* cu toții, deși, până acum, *se îndoiseră* cu toții de învierea Lui.

VUL susține varianta MGK: „*quidam* autem dubitaverunt” [dar *unii* s-au îndoit]. Avem același *conținut textual* și în WEB (but some doubted), LBA (mas algunos dudaron), NJB (though some hesitated), TNT (But some of them doubted), RVA (pero algunos dudaron), NRV (alcuni però dubitarono), NIB (but some doubted).

⁵⁴⁴ În ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795] s-a folosit *învățați*. Însă acest *învățați* de aici are o *finalitate sigură*: „pentru *ca să-Mi faceți ucenici* din toate neamurile pământului”. De fapt sensul *plin* al verbului e acesta: „faceți ucenici!”. De aceea se regăsește în GBV 2001, NT 2002, TOB (faites des disciples), SCH (machet zu

20. învățându-le [διδάσκοντες] pe ele să păzească/ să țină pe toate câte v-am poruncit vouă! Și, iată!, Eu sunt cu voi în toate zilele până la desăvârșirea/ împlinirea/ sfârșitul veacului [τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος]”. [Amin!] ⁵⁴⁵.

Jüngern), SRV (doctrinad), NRV (făte Mieii discepoli), NAB (make disciples). Însă pe *învățați!* îl regăsim și în VUL (docete), KJG (teach), KJV (teach), L45 (lehret).

⁵⁴⁵ *Amin*-ul apare în MGK dar și în ed. Biblia 1688, Noul Testament-Bălgrad [1648/ ed. 1998], BOR 1914, 1939, 1988, 2001, Biblia de la Blaj [1795], GBV 2001, SCR, R60, SVV, LND. Nu apare însă în GNT, NT 2002, TIS, SCH, VUL, S17, RVA, NRS, NEG, NLT, NJB, NBK, MNT, LSG, L45.

© *Teologie pentru azi*

2011

Ediția de față este o ediție
online gratuită
și e proprietatea
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș.

Ea nu poate fi tipărită
și comercializată
fără acordul direct
al
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș.



Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

© *Teologie pentru azi*
Toate drepturile rezervate